

IRANSKE BAJKE

BISERI
55

IRANSKE NARODNE BAJKE

Izbor, prevod i pogovor:
Beđir Džaka
Ilustracije:
Ljubica Toškovič
Naslovna strana:
Ljubiša Odžaklijevski

NARODNA KNjIGA
BEOGRAD 1978

SREĆA I ZUMURUD ŠAH

Živeo nekada davio jedan padišah koji je mnogo voleo lov i zabavu. V lov je išao uvek sam, bez pratilaca. Jednog dana ode iz dvora u šetnju i uputi se u pustinju. Prolazeđi preko polja i planina, srete uz put jednog starca. Kad mu se sasvim približi, upita ga:

— Ko si ti i kako se zoveš?

— Ja sam Sređa i svakome u životu obavezno bar nekoliko dana okrenem leđa. Da znaš, okrenuđu se i od tebe, samo mi reci da li da ti okrenem leđa sada, dok si mlad, ili kasnije, kada ostariš?

Padišah odgovori:

— Možeš li me sačekati dok se vratim kući u grad i upitam ženu?

Sređa se složi, ali ga još upita:

— Reci mi, kako se ti zoveš?

— Ja sam Zumurud šah — odgovori padišah.

Zatim se pozdraviše i Zumurud šah ode kući. Kad dođe u dvor odmah ispriča ženi sve šta je čuo i video. Žena mu reče:

— Dobro, ako to već jednom mora da bude da ti sređa okrene leđa, reci joj neka to odmah učini. Sada si mlad i mođi ćeš nekako da nabaviš deci komad hleba, ali kada ostariš, to nećeš mođi.

Padišah se složi sa ženom i vrati se u pustinju. Kad nađe Sređu, reče:

— Žena mi savetuje da mi upravo sada okreneš leđa.

Sređa odgovori:

— Idi kući, već sam ti ih okrenuo.

Padišah se vrati u grad i vide da su zavidnici digli protiv njega pobunu. Sav narod je jednoglasno ustao i zbacio ga sa prestola, a na njegovo mesto postavljen je drugi padišah. Onda su bivšeg padišaha, njegovu ženu i decu proterali iz grada.

Zumurud šah, plačuđi i s bolom u srcu, uze ženu i decu i krenu na put. Dugo su putovali i tako stigli do jedne reke. Zumurud šah je imao dva sina. Jedan je imao šest a drugi sedam godina. Kada su hteli da pređu reku, Zumurud šah ostavi ženu i jednog sina na obali, a drugog sina prenese na drugu stranu i ostavi na obali. Zatim se vrati i uze da prenese i drugog sina. Kada je sa sinom na leđima bio na sredini reke, najedanput začu vrisku deteta koje je bilo na drugoj obali. Pogleda da vidi šta je i spazi kako mu vuk grabi sina u usta i odnosi ga. Zumurud šah se spotače a oiaj sin s leđa padne mu u vodu i voda ga odnese. Zumurud šah se vrati, uzme ženu za ruku i njih dvoje plačuđi krenuše dalje pored reke. Dugo su putovali dok ne stigoše do nekakvih ruševina. Ubrzo se i smračilo. Oni nabraše suhog granja i korova po ruševinama, naložiše vatru i sedoše pored nje.

Uskoro tuda naiće nekakav karavan. Ugledavši vatru, vođa karavana zaustavi karavan i sam ode prema vatri. Kad se približi, ne ukazujuđi se, ugleda kako pored vatre sede jedan čovek i žena lepa kao sjajni mesec o uštapu. Odmah se vrati i obavesti svoje prijatelje. Oni predložiše:

— Hajde da smislimo neku prevaru i da mu otmemo ženu.

Vođa karavana, bled i zadihan, stade sad pred Zumurudšaha i njegovu ženu. Kad ga spazi, Zumurud šah ga upita:

— Šta se desilo?

Ovaj odgovori:

— Žena našeg gospodara je noseđa i sada je počela da se porađa. Došao sam da te zamolim da dozvoliš svojoj ženi da dođe i pomogne joj oko poroda. Sevap je. Mi smo sami muškarci i ne znamo ništa oko toga.

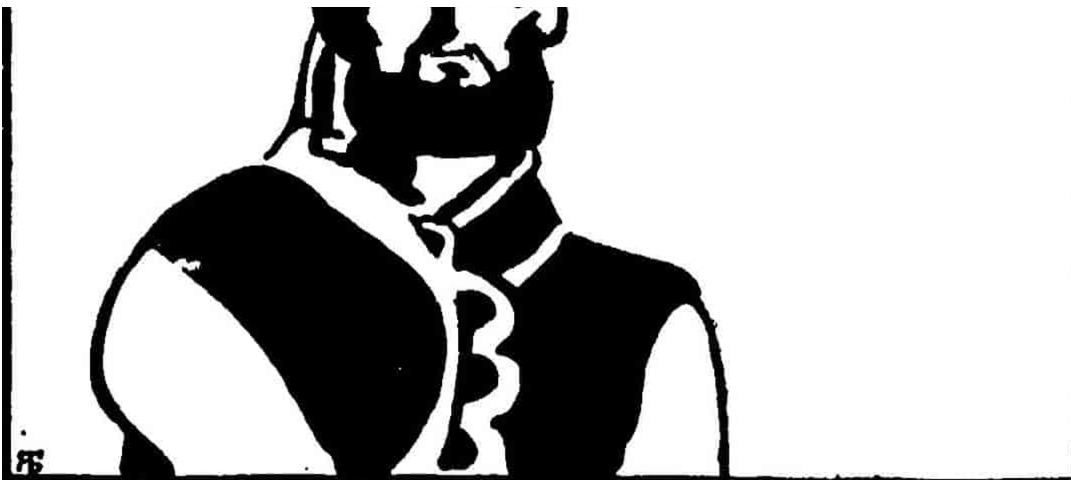
Mnogo je molio. Žena je odbijala da ide, ali padišah je mislio da je pomođ odista potrebna te poče da nagovara ženu da ide. Najzad, na

navaljivanje muža, ona ode. Čim je stigla do karavana, zavezaše joj usta i strpaše je u jedan veliki sanduk, a zatim nastaviše put.

Zumurud šah je čekao i čekao, ali žena se nije vraćala. Najzad i on ustade i krenu u pravcu karavana. Kada karavan ne nađe, shvati da je prevaren i da su mu odveli ženu.

Vođa karavana ma koliko nastojao da privoli ženu da se uda za njega nije u tome uspeo. Žena se mudro i hrabro opirala. Zato su je ostavili u sanduku i rekli joj da će je osloboditi tek onda kada prihvati ponudu njihovog voće. Žena je više volela da ostane zatočena u sanduku nego da pristane da se uda za vođu karavana.

Zumurud šah je nastavio put. Mnogo dana i nođi je putovao. Najzad stiže do nekog grada. U gradu je tih dana umro padišah. Trebalo je izabrati novog padišaha. I po starom običaju svi stanovnici iz grada su se okupili na jednom mestu da između sebe izaberu jednog za padišaha. Zumurud šah je već duže vremena bio odvojen od žene i dece i bio je tužan zbog njih. Potucao se po svetu za komadom hleba. Bio je vrlo neuredan, neobrijan i u prljavoj i poderanoj odeđi. U sebi pomisli:

‚Da odem i ja da posmatram koga će izabrati."

Po tom starom običaju kad se u narodu bira padišah, ceo grad bi se okupio na jedno mesto, a onda bi se jedan od njih popeo na neko uzvišenje i odatle puštao pticu sreće. Onog na koga bi sletela ova ptica, proglašavali bi za padišaha. I toga dana jedan čovek je stajao na uzvišici i upozoravao narod da ostane miran dok on pusti pticu sreće. Narod se smirio. Čim je pustio pticu, ona se vinu u zrak i Zumurudšahu slete na glavu. Ljudi nisu poznavali Zumurudšaha. Uskomešaše se i povikaše:

— Ptica je pogrešno sletela, ovaj prosjak i neznanac ne može da bude naš padišah.

Zahtevali su da se ptica ponovo pusti. Opet je uhvatiše i po drugi put pustiše. Ona opet slete na glavu Zumurudšaha. Najzad i tređi put to ponoviše i ptica opet slete istom čoveku na glavu.

Konačno se smiriše i zadovoljiše. Odvedoše Zumurudšaha u hamam, okupaše ga, obrijaše i odenuše u šahovsko odelo. Zatim ga odvedoše u dvor i postaviše na presto.

Zumurud šah je vladao više godina. Za vreme njegove vladavine važilo je narećenje da svako ko prvi put dođe u taj grad, jednu nođ treba da provede kao njegov gost i ispriča po jednu lepu i zanimljivu priču o sebi, ili da ispriča o svojoj prošlosti, odnosno priču o nekom drugom ili o prošlosti nekog drugog. Posle toga on može iđi kuda je naumio.

Prolazili su dani i godine. Jednog dana u grad stiže jedan karavan. Padišahovi vojnici odoše da dovedu vlasnike karavana pred padišaha. Međutim, on je odbijao da dođe. Oni obavestiše padišaha da se vlasnik karavana opire. Padišah naredi te poslaše dva vojnika da mu pričuvaju imovinu. Ukratko, dva vojnika odoše da pričuvaju stvari karavana a vlasnik karavana i ostali dođoše u dvor i provedoše nođ kao padišahovi gosti.

Dok su u dugoj nođi stražarili pored tovara karavana, vojnici su razmišljali kako da se zabave i prekrate nođ. Jedan predloži:

— Kad oni pred padišahom pričaju o svojoj prošlosti i o svom životu, daj da i mi jedan drugome ispričamo o svojoj prošlosti!

Jedan od njih poče:

— Moj otac se zvao Zumurud šah. Narod se pobunio protiv njega i zoacio ga sa prestolja. Onda su mene, oca, majku i brata proterali iz grada. Mi smo dugo putovali, dok smo stigli do jedne reke. Otac me je preneo na drugu stranu reke, tu ostavio i vratio se po mog brata da i njega prenese. Mene je zgrabio vuk i odneo. Jedan pastir me je oteo iz vučjih čeljusti i odneo u svoju kolibu. Tu sam odrastao i on me je dao u vojsku. Pošto sam bio hrabar i snažan, dospeo sam na dvor padišaha, gde i sada služim.

Onda drugi poče svoju priču:

— I moj otac je bio padišah. I protiv njega su se pobunili i isterali ga iz grada. Moj otac koji se zvao Zumurud šah uzeo nas je za ruke i dugo, dugo smo putovali dok nismo stigli do jedne reke. Brata mi je preneo na drugu stranu reke i vratio se te i mene poneo. Kad smo bili nasred reke, vuk mi je zgrabio i odneo brata. Otac mi se spotakao u vodi i ja sam s ramena pao u reku i voda me je odnela. Malo niže niz reku, spasio me iz vode jedan plivač i odneo svojoj kući. Kod njega sam odrastao. I ja sam postao vojnik. Sada sam u službi na dvoru.

Žena padišahova, koja je bila zakovana u jednom sanduku među tovarima karavana, čuvši priče dvojice vojnika povika iz sanduka:

— A ja sam vaša majka, izvadite me iz sanduka!

Oni je izvadiše i razjasniše slučaj kako su se rastali. Sve troje se izljubiše od radosti i ostadoše zajedno do jutra. Ujutro, kada dođoše vodiči kamila sa svojim gospodarom, počeše vikati i galamiti. Dozivali su u pomođ i govorili kako su padišahovi vojnici napali ženu njihovog gospodara. Odmah obavestiše o tome i padišaha. Zumurud šah je u ovom gradu bio promenio svoje ime. On pozva dva vojnika i zatraži od njih objašnjenje. Žena se prva javi:

— Pitaj mene o čemu se radi!

— Govori! — reče joj padišah.

Tada žena poče da opisuje da je bila žena padišaha iz toga i toga grada, da joj se muž zvao Zumurud šah. Spomenu kako joj je muž išao jednog dana u lov i najzad natentane ispriča svoju sudbinu i dodade da je već dvanaest godina bila zatvorenica u sanduku voće karavana.

Padišah vide da je to njegova žena, a da su dvojica vojnika njegovi sinovi. Onda naredi da se vlasnik karavana i njegovi vodiči kamila osude na smrt, a onog pastira i plivača nađoše i bogato nagradiše.

Ostatak života padišah je proveo u sređi sa svojom decom i ženom, kada mu je sređa ponovo okrenula lice.

Kao što se sređa nasmešila onom padišahu, neka se tako i vama deco, osmehne!

MUTI I MUTA(1)

Krenuo jednom jedan čovek u nekakav grad ne bi li možda pronašao kakav posao i izdržavao se. Uzput susretne jednog mladiđa koji ga upita:

— Kuda si krenuo?

— Idem u taj i taj grad, ne bih li našao kakav posao — odgovori čovek nepoznatom mladiđu.

— Hajdemo na obalu mora, ja sam zabacio udicu, ali riba koja se uhvatila u moju mrežu toliko je velika, da je sam ne mogu izvaditi. Dođi i pomozi mi da je izvučemo, pa đu te nagraditi — zamoli ga onaj mladiđ.

Čovek prihvati i zajedno odoše na obalu mora. Međutim, ma koliko su se trudili da izvuku ribu iz vode, nisu uspeli. Onda onaj mladiđ zamoli čoveka:

— Ostani ti ovde dok ja odem i nađem još nekoga da nam možda pomogne da izvučemo ribu.

Čovek se složi i ostade da čuva mrežu i udicu, a vlasnik mreže i udice ode da dovede još nekoga.

Dok je čovek pazio na mrežu, u jednom trenutku primeti da je riba podigla glavu iz vode i da mu se osmehuje. Zatim je ponovo zaronila. Čovek, dobrodušan i nežan, koji nikada do tada nije video da se riba može smejati, oseti u srcu neobično sažaljenje prema ribi i ne bi mu drago da ta nema riba bude ulovljena. Zato opusti mrežu kako bi riba mogla iz nje da izaće u vodu i reče joj:

— Idi ti svojim putem, neka te sređa prati, a nama će ona, već nekako pomođi da se prehranimo.

Vlasnik mreže se vrati i kad vide da nema ribe, upita:

— Gde je, dakle, riba?

— Riba me zamalo u vodu ne odvuče i ja je pustih! — odgovori mu čovek.

— Onda idi, nema ništa od nagrade — reče mu vlasnik mreže.

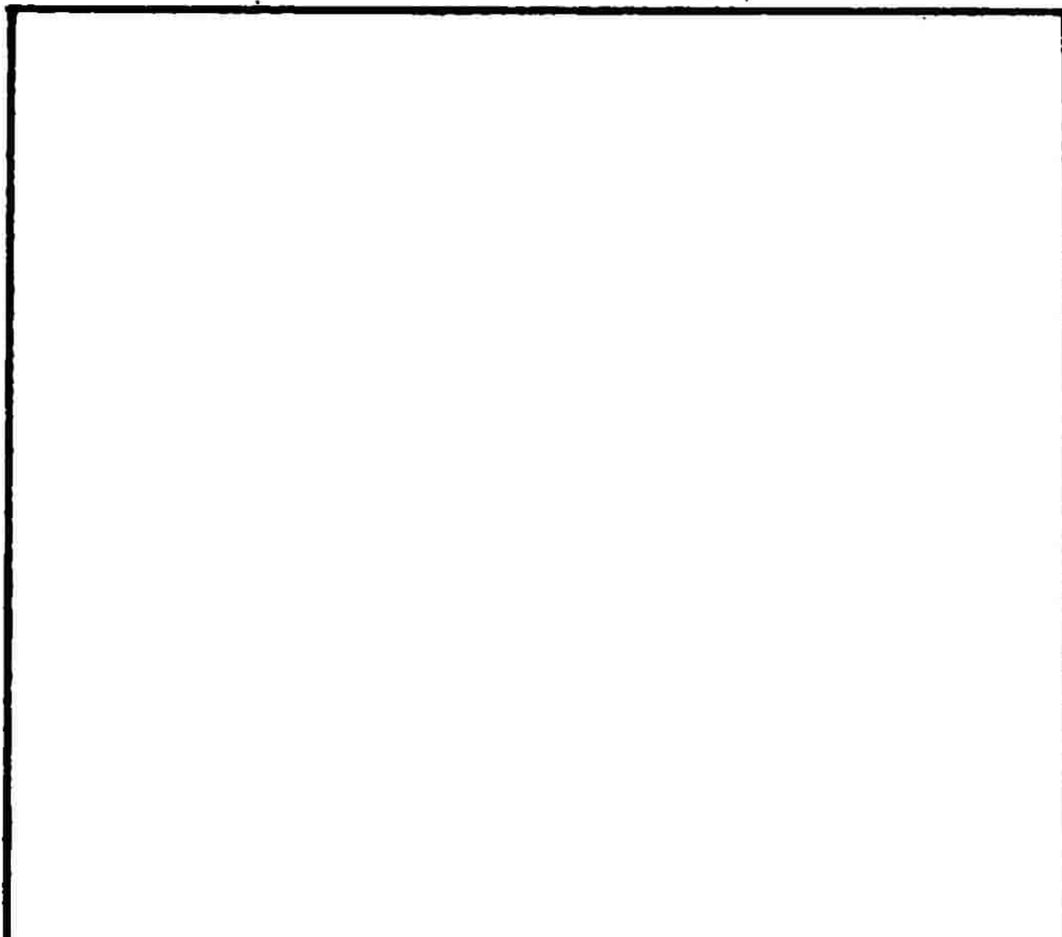
Čovek odgovori:

— Bog je veliki — i krenu. Išao je, išao, dok uz put opet ne susrete nekog lepog mladića. Mladić ga upita:

— Kuda si krenuo?

— Idem u grad za poslom i korom hleba — odgovori čovek.

— Idem i ja s tobom — reče mu mladić. I oni se dogovoriše da idu zajedno i da rade zajedno, odnosno da u svemu budu ortaci. Pružiše jedan drugom bratski ruku i krenuše dalje. Išli su dugo dok ne stigoše u jedan grad. Pošto su došli po noći, odsedoše u jednom karavansaraju da bi zorom krenuli u potragu za poslom i zaradom.

Kada je svanulo, čovek upita mladiđa:

— Reci mi, mladiđu, kako se zoveš?

— Zovem se Muta — odgovori mladiđ.

— A ja se zovem Muti — dodade čovek.

Tada Muti upita Mutaa:

— Dobro, šta ćemo danas raditi?

Muta odgovori:

— Ti idi u to i u to mesto gde ćeš prodavati meso koje ti budem slao.

Čovek se složi. Svakog dana Muta je slao meso, a Muti ga je prodavao. Prolazili su dani, meseci i tako se navrši godina dana. Oni sakupiše nešto novaca. Na početku nove radne godine Muti upita Mutaa:

— Šta ćemr raditi sledeće godine?

— Ostaćemo zasad ovako još nekoliko dana — odgovori Muta.

I ostaše tako još nekoliko dana. Kao i pre, prodavali su meso. Najzad jednog dana Muta pozva Mutija i reče mu:

— Sutra ti treba da odeš na bazar i da zalupaš u gradonačelnikov bubanj. Ako ljudi upitaju zašto lupaš, ti reci da želiš da ideš na sultanov dvor, ali da niko neće da ti pokaže put. Kada te odvedu kod sultana, reci mu da si lekar i da si čuo da mu je kći nema i da je ti možeš izlečiti. Kakve ti god uslove on bude postavio, ti ih prihvati i reci da ćeš dođi sutradan uveče i vratiti govor njegovoj kćeri. Sada idi i učini to, a dalja uputstva đu ti dati sutra uveče.

Muti se složi. Ujutro ode na trg i zalupa u gradonačelnikov bubanj. Ljudi se okupiše oko njega i upitaše:

— Zašto udaraš u bubanj?

— Želim kod sultana na dvor, ali niko neće da pokaže mi put — odgovori im on.

Oni ga odvedoše do sultanova dvora. Kad dođe sultanu, Muti mu se obrati:

— Ja sam lekar i čuo sam da vam je kći nema. Došao sam da je izlečim.

Sultan se iznenadi, jer do tada nijedan lekar nije uspeo da mu izleči kćer. Zato upozori Mutija:

— Ako vratiš govor mojoj kćeri, daću ti je za ženu, a ako ne uspeš, ubiđu te i iseđi a komadiće tvoga tela obesiti na gradsku kapiju.

Muti ne reče ništa na takve uslove, nego samo reče sultanu:

— Sa lečenjem đu početi sutra uveče i sigurno će ti kći biti izlečena. Govor će joj se povratiti.

Sultan se mnogo obradova. Muti ga pozdravi i ode sa dvora. Uveče, kad se kod kuđe sastade sa Mutom, zatraži od njega uputstva šta dalje da radi i kako da izleči sultanovu kćer kojoj nijedan lekar nije mogao da vrati mođ govora. I bez obeđanja i pogodbe koju su napravili Muti je bio spreman da izvršava sva Mutina narećenja. Ovaj mu sad dade dalja uputstva:

— Sutra uveče, pošto večerate, reci da si malo umoran i da zbog toga želiš da ruža sa tepiha govori umesto tebe kako bi nemu devojku, koja će tada sedeti za zavesom, podstakla da progovori.

Muti tako i učini. Kad se smrknu, on ode u sultanov dvor. Sultan je bio pozvao dosta ljudi i priredio veliku gozbu. Pošto večeraše, Muti

naredi da dovedu sultanovu kćer i da je postave iza zavese. Pošto je ostaviše za zavesom, Muti reče:

— Ja sam malo bolestan, zbog toga želim da ruža sa tepiha, koji se nalazi u sredini ovoga skupa, podstakne sultanovu kćer da progovori.

U tom trenutku ruža sa tepiha progovori:

— O nebesa, žrtva sam vaša. Jednog dana nekakav vezir je sa ženom otišao u jednu baštu. Baštovan je veoma lepo dočekao vezira i njegovu ženu. Kada je vezir pošao iz bašte, dade baštovanu novaca. Međutim, baštovan je odbio da primi novac. Vezir ga upita:

— Pa šta onda želiš da ti dam, o baštovane! Reci, što god zaželiš sve đu ti nabaviti i poslati.

Baštovan odgovori:

— Ništa ne želim. Jedino kada ti se bude kći udavala, neka dođe ovde pred baštu da joj samo jednom pogledam u lice pa neka se posle odmah vrati.

Vezir se složi i sa ženom ode iz bašte. Slučajno je i kći, koja je bila sa svojim roditeljima, čula ovaj razgovor.

Vreme je prolazilo i vezirova kćer odraste i jednog dana se udade za sina nekog trgovca. Kad? je kao mlada ušla u bračnu sobu, sela je snuždena. Mladoženja primeti da mu je nevesta nevesela, pa je upita:

— Zašto si tako nevesela?

Mlada ispriča čitav slučaj:

— Jednog dana smo išli u nekakvu baštu, baštovan nas je lepo dočekao i otac mu je rekao da nešto zaželi i da će mu to ispuniti. Baštovan je odgovorio:

— Neđu ništa, osim da svoju kći kada ti se bude udavala, pošalješ pred baštu na trenutak samo da joj pogledam u lice, i neka se odmah vrati.

Mladoženja joj reče:

— Kad je tako data reč i tako dogovoreno, idi što brže, on te sada sigurno čeka. Idi pred baštu, neka te pogleda pa se brzo vrati.

Nevesta skoči i uputi se prema bašti. Uz put je slučajno susretnu razbojnici i upitaju:

— Ej, ti u crnini, ko si? Ko god da si, stani!

Nevesta se iznenadi i stade.

— Čija si ti kći kad si tako lepa? — opet će razbojnici.

— Ja sam kći toga i toga vezira — odgovori ona.

— Vezirova kći večeras ima svadbu. Odakle da ona bude ovde i šta tu radi? — upitaše je oni ponovo.

Nevesta i po drugi put, sada razbojnicima, ispriča ceo slučaj i dodade:

— Mladoženja je dozvolio da odem do bašte da me baštovan pogleda u lice i da se vratim. Sada naiđoh na vas i u vašim sam rukama. Sada vi sa mnom raspolažete.

Vođa razbojničke družine reče:

— Pošto je mladoženja dozvolio, idi kod baštovana. I mi ne treba da diramo ovu devojku. Što nam god bude suđeno, to ćemo i dobiti.

Razbojnici pustiše nevestu da sa svim onim skupocenim draguljima i vrednom odeđom, koje je imala na sebi, ide kud je pošla. I ona je išla i išla dok ne stiže do one bašte. Baštovan koji je znao da se to veče udaje vezirova kći, čekao je za baštenskim vratima. Nevesta pokuca na vrata. Baštovan ih brzo otvori i samo što pogleda nevesti u lice, reče joj:

— Idi nazad, mladoženja te čeka.

Nevesta se vrati mladoženji zdrava i čitava.

Sve ovo ispriča ruža sa tepiha, a svi prisutni na poselu pažljivo su slušali. Na kraju ruža upita:

— Hoću sada da mi odgovori sultanova kći, koja sedi za zavesom ia pitanje koje đu joj postaviti. 0 kćeri sultanova, Hoću da čujem šta ti misliš, čija je plemenitost i velikodušnost bila veća, mladoženjina ili onih razbojnika?

Devojka iza zavese odgovori:

— 0 nebesa, žrtva sam vaša, plemenitost i velikodušnost mladoženje bila je veća nego plemenitost i velikodušnost razbojnika.

Svi prisutni čuše da sultanova kći govori. Sultan se mnogo obradova.

Muti je znao da skup treba da potraje dve večeri. Zato se obrati sultanu:

— I sutra uveče dolazim. Posle sutrašnje večeri tvoja kći biće sasvim izlečena.

Onda se pozdravi, ode kući i ispriča Muti šta se dogodilo te večeri, što je on već znao. Zatim zatraži uputstva za sutrašnje veče. Muta mu reče:

— I sutra naveče ćeš otići sultanu u dvor. Kada večerate, reci mu da si opet nešto umoran i slab i da želiš da to veče cvet lale podstakne sultanovu kćer da progovori.

Sutra uveče ode Muti u dvor sultanu. Pošto večeraše, naredi da devojku opet odvedu iza zavese. Sultan je i te večeri sazvao veliki skup u dvoru, na kome je bilo mnogo ljudi. Muti, onako kako ga je uputio Muta, reče:

— I večeras sam nešto slab, pa zbog toga želim da cvet lale podstakne na razgovor sultanovu kćer, koja sedi za zavesom.

Kada to reče, uđuta, a cvet lale progovori:

— O nebesa, žrtva sam vaša. Nekada davno imao je nekakav sultan tri vezira i sva trojica su imala po sina. A sultan je imao jednu kćer. Sva tri mladića želela su da uzmu sultanovu kćer za ženu. Sultan je bio svestan da će njegovu kćer dobiti, jedan i da će mu ona druga dvojica postati neprijatelji. Zbog toga malo razmisli, pozva sva tri mladića, dade im po jednak iznos novca i reče:

— Vas trojica ćete otići u jedan grad i svaki će ponešto da kupi. Onome koji kupi najbolje, daću kćer.

Mladići uzeše novac i krenuše. Putovali su i putovali, dok ne stigoše u nekakav grad. Pošto je bila noć, odoše i negde zakonačiše. Kada svanu novi dan, svaki ode na drugu stranu grada.

Jedan od mladića, tražeći da nešto kupi, vide u jednog čoveka nekakvu čašu u ruci. Mladiću se dopade čaša, zato se obrati njenom vlasniku:

— O, čoveče, pošto ćeš prodati tu čašu?

— Hiljadu rijala(2) odgovori čovek.

— Zašto je tako skupa? — upita mladić.

— Ova čaša ima naročite osobine reče čovek.

— Kakve su joj to osobine? — opet će mladić.

— Osobine su joj čudotvorne. Kada neko umre, napuni čašu vodom, prizovi njegovu preuzvišenost Sulejmana,(3) prolij vodu po glavi mrtvaca i on će oživeti — objasni čovek, vlasnik čaše. Mladić je kupi.

Drugi mladić, koji je skoro pola dana tragao za nečim vrednim, spazi kako jedan čovek prodaje nekakav ćilim. Mladiću se ćilim dopade i on upita čoveka:

— 0, čoveče, pošto ga prodaješ?

— Hiljadu petsto rijala — govori ovaj.

— Kad je tako skup taj ćilim, da li ima neku izuzetnu vrednost ili osobinu? — upita mladić.

— Da, ima jednu osobinu, — i to čudotvornu. Ako sedneš na njega i prizoveš preuzvišenog Sulejmana, odneće te kuda god zaželiš i naumiš — objasni vlasnik ćilima.

Mladić ga kupi.

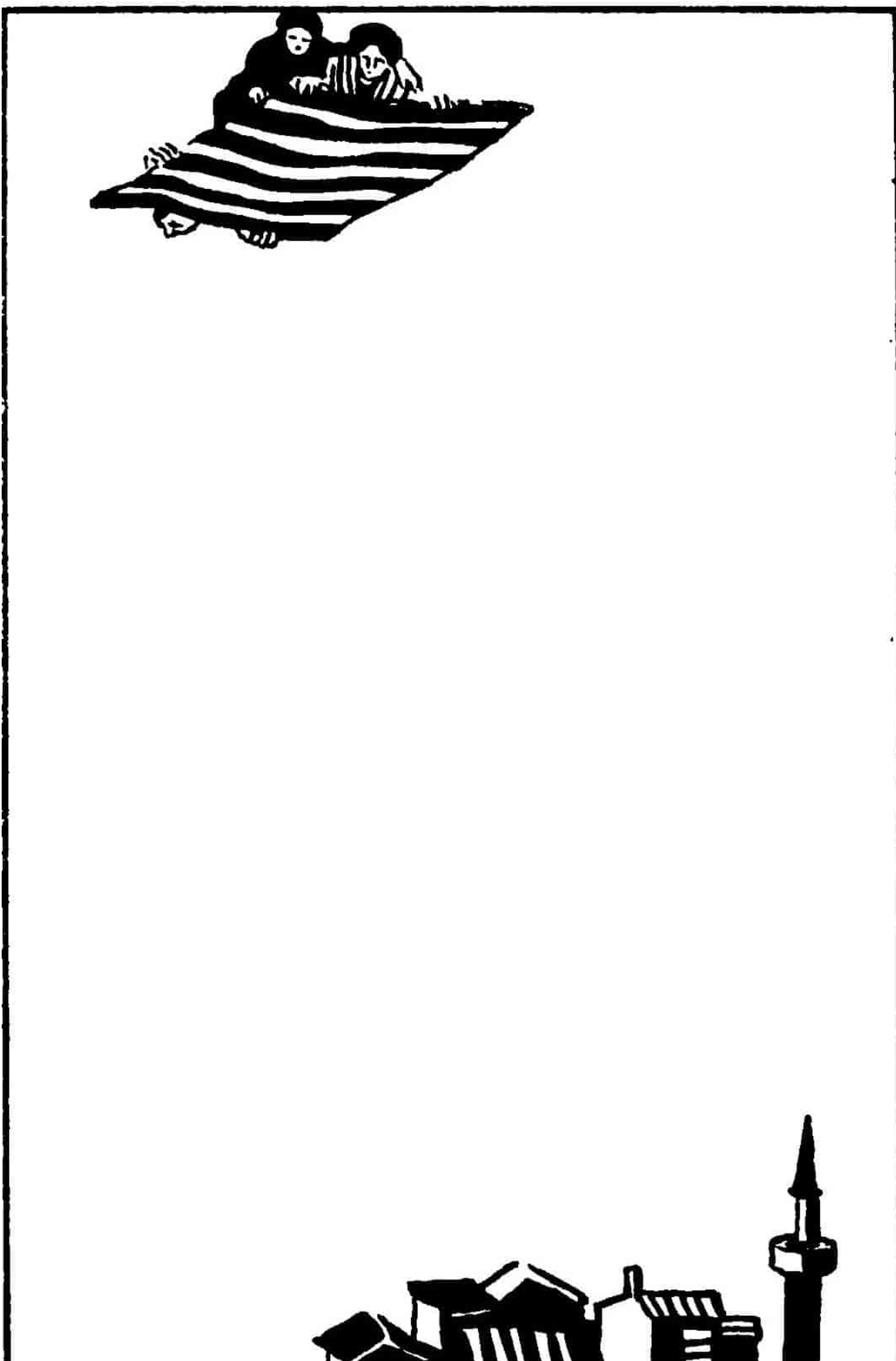
Treći mladić, pred samo podne, kupi jedno ogledalo koje je video u ruci nekakvog čoveka. Ogledalo je imalo osobinu da u njemu vidiš koga god poželiš u bilo kom gradu. Trebalo je samo da pogledaš u ogledalo i da prizoveš preuzvišenog Sulejmana, pa bi video onoga koga si poželeo.

V podne sva tri mladića dođoše na dogovoreno mesto i upoznaše se sa osobinama stvari koje su bili kupili. Prva dvojica obratiše se onom koji je kupio ogledalo:

— Daj to ogledalo da pogledamo gde je sada devojka koju želimo da uzmemo!

Onda pogledaše u ogledalo, prizvaše preuzvišenog Sulejmana i najedanput videše da je sultanova kći mrtva i da se u tom trenutku nalazi u mrtvačkoj kupaonici. Treba samo da je okupaju i kroz pola časa pokopaju. Sva trojica brzo sedoše na ćilim, prizvaše Sulejmana i odmah se nađoše u kupaonici za mrtvace. Onaj što je imao čašu,

napuni je vodom, poli devojku po glavi i prizva preuzvišenog Sulejmana. Devojka odmah ožive.

Ovo sve ispriča cvet lale i kada završi priču, upita sultanovu kćer, koja se nalazila za zavesom:

— 0, nema devojko, kaži mi sada, kome pripada ona devojka: mladiđu koji je kupio čašu, onom koji je kupio đilim ili onom koji je kupio ogledalo?

Sultanova kći progovori:

— O nebesa, žrtva sam vaša, devojka treba da pripadne onome mladiđu koji je kupio ogledalo. Jer, da nije bilo ogledala, oni ne bi znali da je devojka mrtva.

Posle te večeri devojka je sasvim progovorila. Muti zatraži od sultana dozvolu da ode kući. Obeđa da će ujutro opet dođi. Sultan mu dozvoli i Muti ode kući svoga prijatelja Mute. Sve mu ispriča što se dogodilo i zatraži od njega dalja uputstva. Muta mu reče:

— Venčaće te s devojkom i predaće ti je. Ali ta tri dana i tri nođi, nemoj je ni pogledati niti taknuti. Četvrte večeri zaustaviće te i pitati zašto si uzeo devojku a nisi je još ni takao. Ti im onda reci:

— Nisam ja sin čoveka bez igde ičega. Ja sam sin kralja trgovaca. Želim da devojku odvedem u svoj kraj i da je tamo uzmem za ženu.

Muti se složi i sutradan ujutro ode sultanu u dvor. Posle dva tri dana prirediše svadbene svečanosti i devojku predadoše Mutiju. On prema devojci postupi kako mu je rekao Muta. Doće i četvrta nođ i devojčini ga upitaše zašto još nije ni pogledao sultanovu kćer. Muti im odgovori:

— Nisam ja sin čoveka bez igde ičega. Ja sam sin kralja trgovaca. Ako sultan želi da njegova kći bude moja žena, treba da mi dozvoli da je odvedem u svoj grad i da se tamo sa njom venčam.

Ispričaše sultanu o čemu se radi. Sultan reče:

— Nemam ništa protiv, neka je vodi!

Onda joj dadoše pedeset robova sa pedeset robinja i nabaviše veliku devojačku spremu. Muti sve to uze i sa jednom zlatnom sabljom ode na sastanak sa Mutaom na već ugovoreno mesto.

— Šta sad da radimo? — upita on Mutu.

— Krenimo, pa đu tiređi — odgovori Muta.

I oni krenuše na put. Išli su tako išli, i najzad stigoše na mesto gde su se prvi put susreli. Tu se zaustaviše i Muta se obrati Mutiju:

— Upravo ovde smo se sastali, tu treba i da se rastanemo. Ste što smo stekli i što imamo treba da podelimo na dva jednaka dela.

— Od onog dana pa do danas ti si svime upravljao pa i sada je sve u tvojim rukama — naglasio je Muti — obraćajuđi se svom prijatelju.

Muta naredi da jedna polovina slugu i sluškinja stane na jednu stranu a druga na drugu. Tako sve podeliše što se moglo deliti. Ostadoše još samo sablja i devojka. Prethodno su podelili čak i devojačku spremu. Onda Muta reče Mutiju:

— I sultanovu kćer, koja ti je sada žena, treba da podelimo nadvoje. Prekrij je velom i raseci sabljom na dva jednaka dela.

Muti je prekri, uze sablju i kada zamahnu da je raseče nadvoje, devojka od straha kriknu i izbaci iz usta nekakvog crviđa. U tom trenutku Muta skoči i zgrabi sablju da ne padne devojci na glavu. Onda se opet obrati Mutiju:

— Pusti devojku i ne seci je, nego ubij toga crviđa. Da je taj crviđ ostao u telu devojke, a ti je dotakao, oboleo bi od iste bolesti kao što je i ona bila obolela, i ne bi mogao govoriti. A sada sve ovo blago, dragulji, sluge i sluškinje, sve je tvoje, kao i sablja i devojka. Ja sam upravo ona riba koja ti se nasmešila iz vode i koju si ti pustio u more. Dosad smo bili zajedno, a odsad neka te bog čuva!

Kada završi što je imao da kaže Muta odmah nestade. Muti ode sa svojom ženom i sređno sa njom prožive.

bo

RIBA KOJA SE SMEJE

Živeo je nekada davno jedan trgovac. Bio je na dobrom glasu, poznat po dobrom vladanju, iz dobra plemena i od dobrih roditelja. Jednog dana, prolazeđi pored groblja, ugleda među grobovima jednu suhu lobanju kako se kotrlja i govori: „Prolio sam krv četrdeset ljudi, a proliđu još četrdeset." Trgovac se začudi i zabrinu kako jedna suha i prazna lobanja može da prolije toliko krvi. Onda priće lobanji i odgurnu je nogom, ali se ona i dalje kotrljala i ponavljala reči koje je izgovorila prvi put. Trgovac se na to razljuti i pomisli: „Baš đu te čuvati i paziti da vidim kako možeš proliti krv četrdeset ljudi.“ Zatim se saže, uze i stavi lobanju u jednu kesu i odnese je svojoj kući. Kod kuđe nađe veliki avan i svojom je rukom, sam, da niko ne vidi, dobro istuca, tako da je od nje ostala samo šaka belog praha. Onda taj prah sasu u jednu malu kesicu i obesi u kuhinji o jedan klin na zidu.

Proće izvesno vreme i trgovac, koji je jedini znao za ovaj čudnovati događaj, i sam na njega zaboravi. Jednog dana trgovcu slučajno zapade nekakav daleki put koji nije mogao da odgodi. Morao je da ode daleko i da se odvoji od porodice godinu dana.

Posle trgovčevog odlaska njegovu kćer jedinicu strašno zabole stomak. Svi lekari iz grada nisu uspeli da joj pomognu. Dovodili su ih i iz drugih gradova, ali nijedan nije uspeo da je izleči. Jedne nođi, dok od silnog bola u stomaku nije mogla da spava, hodala je po kuhinji oslanjajuđi se o zid. Najednom rukama napipa kesu u kojoj je stajao prah od istucane lubanje. Ne znajuđi šta je unutra, uze kesu i misleđi da je neki lek koji joj je otac spravio, zavuče ruku u kesu, zagrabi šaku praha i sasu ga u usta. Ubrzo posle toga bol se sasvim

smiri i prestade. Kđi se obradova. Od radosti probudi majku i ispriča joj šta se dogodilo. Svi su u gradu bili radosni kada su čuli da su joj prestali bolovi u stomaku.

Međutim, malopomalo devojci poče da raste stomak. Najzad, posle devet meseci, devet dana, devet sati i devet minuta, ona rodi sina. Dete koje nije imalo oca, čim se rodilo imalo je zube, kosu, i da čudo bude veće, znalo je da govori. Devojčina majka je zbog svega bila nesređna i upoznala je sa tim ljude iz svog grada. Svi su smatrali da je to devojci od onog praha koji joj je umirio bol u stomaku.

Novorođenče je vrlo brzo raslo. Još nije imalo ni šest meseci a već je prohodalo. Po ulicama je napadalo decu. Najzad jednog dana javiše da dolazi trgovac sa puta. Majka i kći umalo da presvisnu od žalosti. Ukuđani se počeše spremati da pođu trgovcu u susret. I dečak je molio majku da ga pusti da ide pred dedu. Dečakova majka i trgovčeva žena su se tome opirale, ali on ih ne posluša. Sam uzjaha na konja i pre svih stiže pred dedu. Kad su i ostali pristigli, on se pred svima obrati svome dedi:

— Deda, selam!

Trgovac se naljuti. Nije znao da ima unuče. Shvati da mu je žena, dok je bio odsutan, udala kćer bez njegovog znanja. Zato okrenu glavu od unuka i ništa ne odgovori. Unuk mu ponovo priće i ponovi:

— Deda, selam!

Dečak je toliko ponavljao pozdrav da mu trgovac najzad odgovori na pozdrav. Kad stigoše kući, trgovac bez ikakvog objašnjenja dobro istuče ženu zato što je udala kćer bez njegovog znanja. Žena se pribra i ispriča mu šta se desilo sa njihovom kćeri. Trgovac odmah shvati da je svemu uzrok beli prah od lobanje. Nije više ni progovorio niti kome prigovarao.

Vreme je prolazilo i dečak je ušao u četvrtu godinu, ali se ponašao i razgovarao kao mladiđ od sedamnaest godina. Po ulicama i u gradu progonio je i tukao drugu decu.

Na drugoj strani, u dvoru namesnika ove pokrajine, desio se neobičan događaj. Jednog dana neki ribar je otišao na obalu i bacio mrežu u more. Kada je povukao mrežu, veoma se iznenadio ugledavši u mreži neobičnu ribu čija je svaka krljušt bila druge boje.

Ribar nije mogao da odvoji oči od nje. U nadi da će steđi naklonost namesnika i veliko bogatstvo, izvukao je ribu iz mreže, stavio je u posudu sa vodom i odneo u namesnikov dvor. Namesniku se riba neobično svidela. Naredio je da je zadrže na dvoru da bi je posmatrale njegove kćeri i tako se zabavljale. Ribu će nositi od sobe do sobe namesnikovih kćeri. Prvo su je odneli u sobu najstarije kćeri. Kada su pokucali na vrata, najstarija kći je upitala iz sobe:

— Šta je, ima li nešta novo, šta ste to doneli?

— Doneli smo da vidite jednu ribu — odgovorili su ispred vrata.

— Ako je riba muško, ne unosite je unutra, sramota je, a ako je žensko, onda unesite — skrenu im pažnju najstarija kći.

Baš tada, riba se nasmeja na sav glas. Za ovaj slučaj brzo je saznao i sam namesnik. To ga je zabrinulo i pomalo rastužilo. Od brige je prestao da jede, a nije mogao ni da spava. Da bi saznao zašto se riba glasno nasmejala, obratio se i svom pomođniku. Ali i on odgovori da ne zna. Namesnik se naljutio i prebacio mu što je uopšte pomođnik, a zatim mu je rekao:

— Dajem ti rok od četrdeset dana i ako rešiš zašto se riba nasmejala, ništa ti neđu učiniti, a ako to ne uspeš, naliđu ti u grlo rastošveno olovo.

Pomođnik, hteo ne hteo, morao je da prihvati uslove. Sedeo je u kući trideset osam dana i razmišljao o tome zašto se riba nasmejala, ali nije uspeo da odgonetne. Onda izgubljen i bez ikakve nade poče da juri ulicama grada. Tako stiže i do mesta gde je živeo onaj trgovac. Odmah primeti kako se na ulici igra sa decom i jedan veoma krupan mladiđ. Sve je u igri radio brže i bolje od ostalih dečaka. Ponekad ih je tukao, vukao za uši, nekom i nos razbio. Ukratko, bio je prava vatra. Pomođnik se zanese posmatrajuđi ga kako se igra. Dečak je to najednom primetio, izdvojio se iz igre, prišao mu, pozdravio ga i obratio mu se:

— Putniče, ja znam šta te muči i zašto si neraspoložen. A znam i zašto se riba nasmejala ispred vrata najstarije namesnikove kćeri.

Pomođnik se silno iznenadi i istovremeno zavapi:

— Za ime boga, kaži mi zašto?

Dečak se glasno nasmeja i reče:

— A ne, ne mogu ja tek tako o tome da govorim. Trebalo bi da javiš namesniku da mi pošalje konja kako bih ja došao u njegov dvor.

Pomođnik se što je brže mogao vrati u dvor, uze konja, a zatim ode kod namesnika i sve mu ispriča.

Kad su doveli konja mladiđu, on odgovori da neće jahati konja, nego želi da uzjaše pomođniku za vrat, pošto nije znao da odgonetne zašto se riba nasmejala.

Ukratko, pomođnik iz straha za sopstveni život, pristade i po zahtevu dečaka stavi sedlo sebi na leđa. Dečak ga uzjaha i krenu. U ruci je držao poveću iglu kojom bi ga ubadao ako bi usporio hod. Tako stignu u namesnikov dvor. Sa dečakom je došao i njegov deda. Namesnik se obrati dečaku:

— Dobro, mladiđu, da čujemo zašto se riba nasmejala.

Dečak mu odgovori:

— Bojim se da se ne pokaješ baš kao što se pokajao Ibrahim.

Namesnik iz radoznalosti poželе da čuje priču o Ibrahimu, šta je radio i zašto se pokajao. Dečak poče da priča:

— Živeo je nekada u jednom gradu nekakav obešenjak po imenu Ibrahim. Bio je Ibrahim sređan čovek i veoma gostoljubiv. Jednom dok je išao po gradu da za sutradan uveče pozove na večeru sve svoje prijatelje i sebi slične veseljake, proće pored gradskog groblja. Najedanput spazi neki grob u koji je pokojnik upravo bio zakopan. Iz čiste obesti on se obrati pokojniku:

„0, ti u grobu, budi mi sutra gost na večeri!" Najedanput primeti da iz groba izaće čovek u mrtvačkom pokrovu i progovori:

„Tako mi očiju, o veseli Ibrahime, sigurno đu dođi."

Ibrahim od straha zamalo ne presvisnu. Na jedvite jade stiže kući i odmah poruči pozvanim prijateljima da ne dolaze sutradan uveče nego dan kasnije. Kada su se najzad sakupili, Ibrahim im ispriča slučaj i razlog zašto je odgodio večeru za jednu nođ. Ali u času kad su postavljali trpezu, neko pokuca na vrata. Otvoriše vrata i na njima ugledaše mrtvaca u mrtvačkom pokrovu. Mrtvac uđe, sede u jedan kraj sobe i poče da večera. Gosti od straha napustiše večeru i svi se razbežaše. Pošto je večerao mrtvac poće i okrenu se Ibrahimu govoređi:

„Mnogo sam ti zahvalan. Da bih ti se nekako odužio, pozivam te da i ti sutra uveče budeš moj gost. Nastoj da svakako dođeš, jer ako ne dođeš ja đu te potražiti."

To izgovori i nestade.

Sutradan uveče, dršđuđi od straha, Ibrahim ode na groblje. Onaj grob, iz koga je pozvao mrtvaca, beše ukrašen raznobojnim cvećem i lepim đilimima. Kada se približi, isti onaj mrtvac se pojavi pored groba i pozva ga unutra. Ibrahim sa strahom zakorači u grob. Unutra, ispod groba, ugleda divnu baštu da je se ljudsko oko ne može nagledati. U toj bašti Ibrahim je sa domađinom večerao pravu rajsku večeru. Pošto je prošlo pola časa, Iorahim zatraži dozvolu

da se vrati kući. Mrtvac ga je odvrađao i govorio mu:

„Ne idi, Ibrahime, pokajaćeš se. Ostani tu."

Ali iako ga je mrtvac zaustavljao, Ibrahim je odbio i izašao iz groba. Međutim, kada je izašao iapolje, kud god se osvrnuo ništa nije mogao da prepozna. Ni traga od onog njegovog grada koji je ostavio pre pola časa. Video je nekakve nove zgrade, nove puteve. Nije mogao da pronađe ni svoju kuću. Uzalud je tražio. Zato se obrati jednom prolazniku i upita ga za svoju kuću. Čovek se glasno nasmeja i odgovori:

„Spominjali ga po dobru, obešenjak Ibrahim je umro ima već iekoliko stotina godina. Čak pričaju da je živ otišao u grob. I njegovo doba je zaboravljeno, jer su stotine godina prošle od tada."

— Ibrahim se toliko kajao zbog svojih postupaka, da se to ni opisati ne može. A i sada, pošto je izašao iz groba, kajao se što nije ostao tamo gde je bio otišao. Sada, gospodine nameoniče, plašim se da ćete se i vi pokajati kao obešenjak Ibrahim. Ostavite to i neka vas taj slučaj sa ribinim smejanjem više ne zabrinjava — završi svoju priču dečak.

Namesnik je bio uporan i zahtevao je da dečak kaže zašto se riba nasmejala. Dečak ga opet upozori:

— Plašim se da ćeš se pokajati kao onaj kralj.

— Dobro, da čujemo, šta se to dogodilo kralju i zašto se pokajao — opet namesnik zamoli dečaka da ispriča.

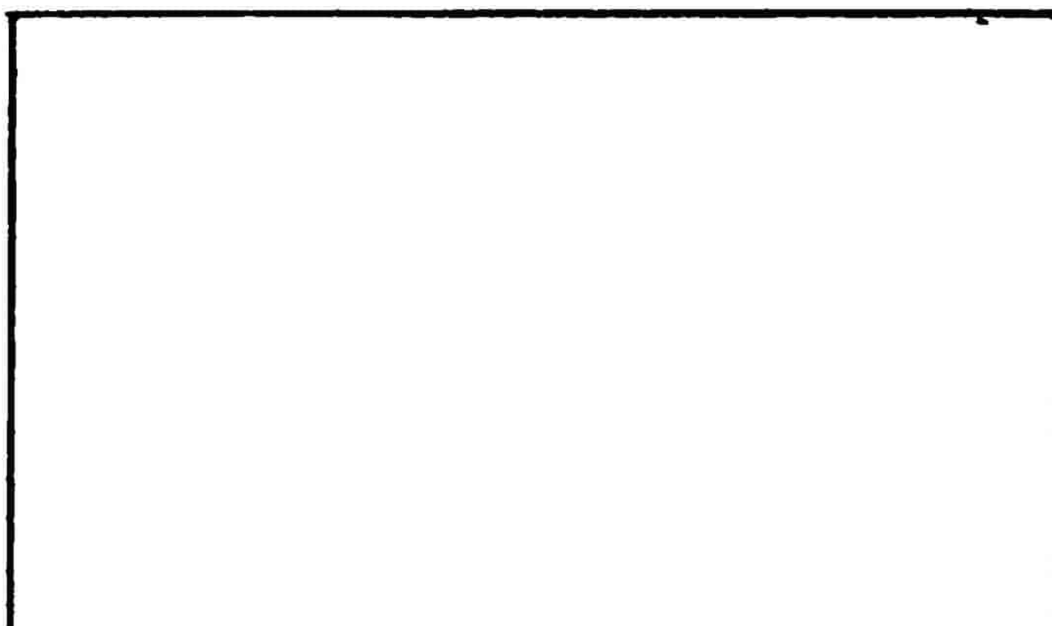
Dečak poče priču o kralju:

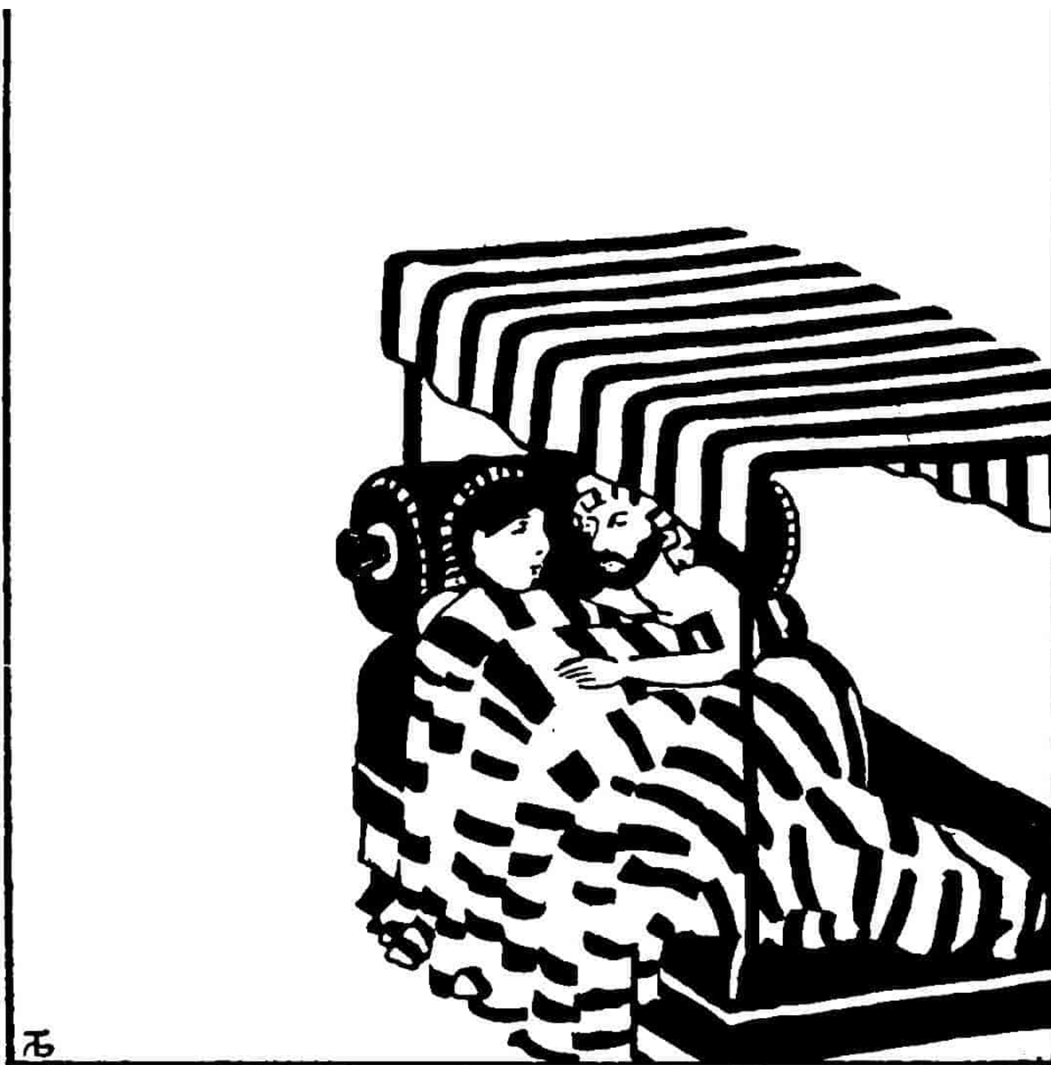
— Živeo je nekada jedan kralj i vladao u svojoj zemlji. Imao je jednog sokola koga je voleo više od svog života. I danju i noću nije se razdvajao od njega. Nosio ga je kud god je išao. Jednog dana kad je otišao u lov, izgubi put i zaluta. Onda mnogo ožedne, a vodu nije mogao da pronađe. Posle mnogo lutanja i traganja po šumi, stiže do neke planine i primeti da niz jednu kamenu ploču kaplje voda. Brzo izvadi zlatnu čašu i poče da hvata kapi što su padale niz stenu. Kada se čaša napuni, kralj je prinese ustima da popije, ali soko polete i udari čašu krilima. Voda se prosu i kralj se ne napi. Još dva puta je kralj punio čašu a soko ju je krilima prolivao. Najzad se kralj naljuti, uhvati sokola za vrat i zadavi ga. Kad to vide, vezir mu se obrati:

„O, kralju, ovakav sokolov postupak mora da ima neki uzrok. Da vidimo odakle ova voda izvire."

Onda se kralj i vezir popeše uz strminu stene i nađoše gore mrtvu aždaju. Voda je kap po kap tekla preko njene lešine i padala niza stenu, puna otrova i izlučevina od aždaje. Da je kralj popio makar i jednu kap takve vode, sigurno bi na mestu ostao mrtav. Kada je shvatio sokolov postupak, mnogo se pokajao, a i sada se kaje što je ubio svog sokola — završi i ovu priču dečak. Onda se opet obrati namesniku i savetova mu:

— O, namesniče, zaboravi i ti taj slučaj i ne misli zašto se riba nasmejala.

Ali namesnik je ustrajao u svojoj radoznalosti. Dečak je ispričao i desetu priču o pokajanju ne bi li upravitelj odustao od tog slučaja. Najzad je pristao da ispriča zašto se riba nasmejala. Onda je zamolio namesnika, njegovog pomođnika i svoga dedu da pođu sa njim do sobe najstarije kćeri. Oni krenuše za njim i kad stigoše do vrata najstarije kćeri, pokucaše na vrata. Kćerka otvori vrata i svi uđoše u sobu. Mladiđ se pred svima obrati namesniku:

— Gospodine namesniče, naredite da povuku đilim u jedan kraj sobe i da dignu daske sa poda.

Kada povukoše đilim i digoše daske sa poda u sobi, namesnik i svi prisutni imali su šta i da vide: ispod sobe najstarije kćeri sedelo je četrdeset razbojnika, sa brkovima od uha do uha. V času kad ih

ugledaše — pili su vino i veselili se. Namesnik se naljuti i uplaši. Dečak mu se obrati:

— Gospodaru, ako dozvolite, ja đu ih sve pobiti. To su ljubavnici vaše najstarije kćeri.

Namesnik mu dozvoli. Dečak trže sablju i poubija svih četrdeset razbojnika. Zatim se okrete namesniku i upita ga:

— Dopuštate li da i vašoj kćeri odrubim glavu?

Namesnik mu dopusti i napomenu:

— Udri, mladiđu, tu kćer izdajicu i propalicu!

Dečak ubije i tu kćer. Onda se obrati svome dedi i reče mu:

— Vidiš li, čoveče, prolio sam krv četrdeset ljudi, a sad sam prolio i krv četrdeset prvog.

Trgovac se zanese i izgubi. Kad je došao k sebi vide da se dečak opet pretvorio u lobanju i da se kotrljajuđi uputio prema groblju.

BOŽJA KAZNA I MUHAMEDOVO PROKLETSTVO

Živeo nekada veoma davno jedan bogataš i imao četiri sina. Kada su sinovi odrasli i poženili se, otac požele da im podeli svoje bogatstvo dok je još živ. Jednog dana on ih pozva i na jednake delove im podeli sve svoje bogatstvo i imetak.

Kada su sinovi videli da im je otac podelio sve što je imao, narediše svojim ženama: ‚DSada otac dođe pred kuću, ne dajte mu unutra." Tako i učiniše; kad god bi otac došao pred kuću bilo kojeg od sinova, snaha bi zatvarala vrata i ostajala nema na njegove pozive. Ako bi se slučajno koja i odazvala, vrlo grubo i loše bi sa njim postupala. Prezrivo bi ga pogledala i mrzovoljno odgovarala na njegova pitanja.

Proće tako nekoliko godina. Život bespomođnog starca postajao je iz dana u dan sve teži i nepodnošljiviji, sve dok on jednog dana, veoma umoran, ne ode među nekakve ruševine i tu se dobro isplaka. Sad je sebe sažaljevao: „Bože moj, ja koji sam bio toliko bogat i imao toliki imetak, zašto sada moram da sam ovako jadan i nesređan?"

Pošto se dobro isplakao, od čega mu otekoše oči i nos, najednom mu se pogled zaustavi na velikoj magarеđoj lobanji, koja je ležala među kamenjem ruševine. Odmah se nečeg seti, skoči, uze lobanju i na čelu joj nešto napisa, a onda je zamota u jednu poveću kesu. Tako zamotanu odnese je kući, stavi u jednu škrinju koju zatvori i na nju udari svoj pečat. Onda škrinju uze pod pazuho, uputi se kući najstarijeg sina i pokuca na vrata. Kada ga najstarija snaha ugleda, i ne pitajuđi ga za zdravlje, viknu na njega:

— Šta je, šta to držiš u rukama!?

Uzdahnuvši duboko, starac poče da govori:

— Veđ nekoliko godina jedan mi je čovek dugovao ovaj novac i tek mi ga je sada vratio. S novcem je pomešano i mnogo dijamanata i raznovrsnog drugog dragog kamenja; sada to donosim u kuću najstarijeg sina da sačuva i uzme posle moje smrti.

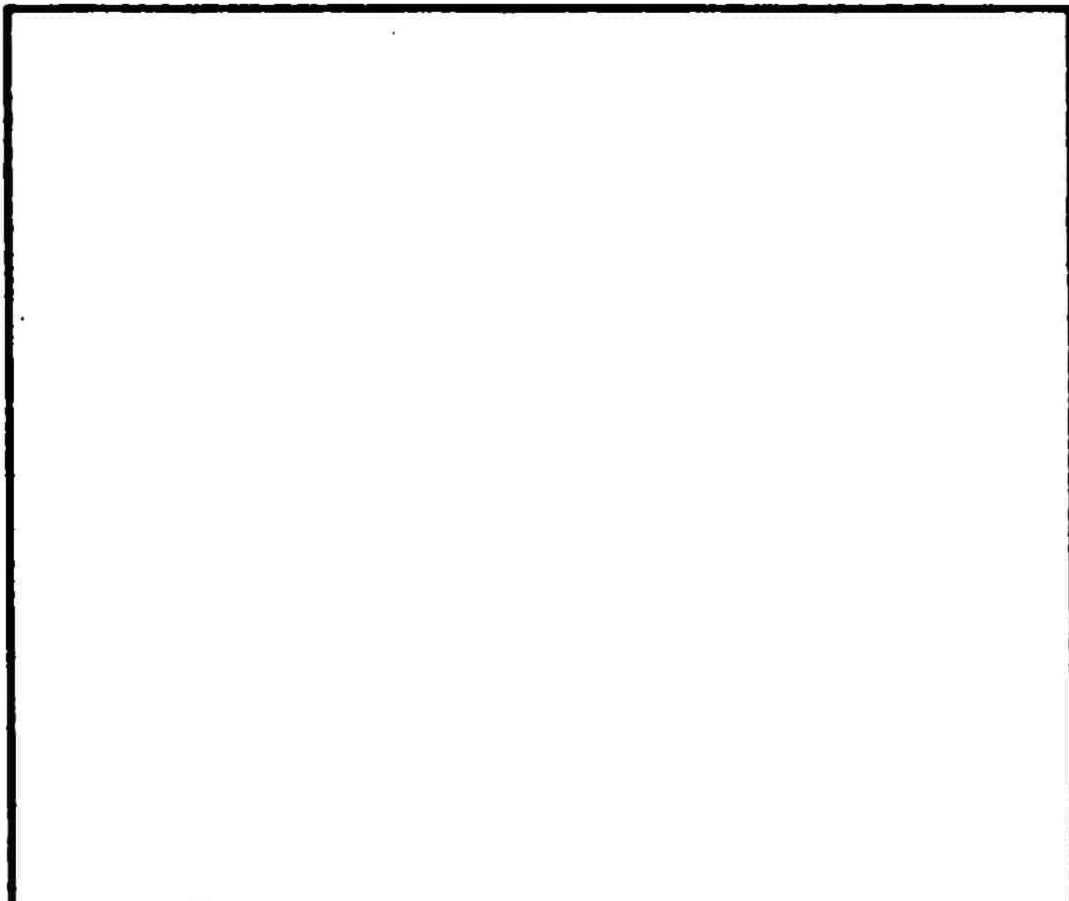
Čim najstarija snaha shvati da kod svekra ima još novca, obrati mu se:

— Oče dragi i mili, izvoli unutra, izvoli oče u kuću! Ja đu to smestiti u kasu, samo da se ti ne mučiš, i dobro đu čuvati.

Zatim uze škrinju, odnese je i stavi u veliku kasu koju su čuvali pod zeml>om. Starac poće za njom i svojom rukom čvrsto zatvori kasu, stavi na nju još jedan veliki katanac, a ključ od katanca spusti u svoj džep. U podne, kad se sin pomoli s posla, žena istrča pred njega i ispriča mu:

— Došao je danas dragi otac i doneo škrinju punu dijamanata.

— Dobro došao oče — obrati mu se sin kad uđe u kuću.

Posle toga postupao je prema njemu veoma ljubazno, postavljao ga je uvrh sofre. Obavestio je o tome i drugu brađu. Brađa se počeše otimati o oca. Svaki je želeo da on bude kod njega. Čak se i posvađaše oko toga. Jedna od snaha bi govorila: „otac treba da živi kod nas", a druga odgovarala:" ne, otac treba da ostane u našoj kući". Ukratko, sinovi i njihove žene su se poduže oko toga prepirali. Najzad se složiše da otac pošto mesec ima četiri sedmice, prvu sedmicu provede u kući najstarijeg sina, drugu u kući drugog po starešinstvu, tređu u kući trećeg i četvrtu u kući najmlaćeg sina. Na ovaj su način pazili na oca kao na kap vode na dlanu.

Posle nekoliko godina ugodnog života, otac im jednog dana umre. Sinovi se okupiše i obaviše obilne pogrebne ceremonije. Mesec dana posle smrti, održaše četrdeseto dnevni pomen i dogovoriše se da te večeri svakako otvore škrinju i vide šta ima u njoj. Tako i učiniše. S teškom mukom otvoriše kasu i izvadiše škrinju. Odmah je razbiše i nađoše u njoj nekakav zamotuljak u jednoj kesi. Složiše se da razmotaju kesu i vide šta je unutra zamotao. Kad odmotaše i otvoriše kesu, pred očima im se ukaza velika magaređa lobanja na čijem je čelu bilo napisano: „Božija kazna i prokletstvo Muhamedovo

neka stigne svakoga ko još za svog života podeli i pokloni imetak sinovima!"

PADIŠAH I ČOBANOVA KĆI

Nešto je bilo, a nešto nije — živeo je nekada davno jedan padišah koji je bio veoma častan i pravdoljubiv čovek. Uz to je neobično mnogo voleo lov. Jednog dana krenu on zajedno sa svojim vezirom u pustinju u lov. Put ih nanese pored jednog čađavog čobanskog šatora u pustinji. Upravo kad su prolazili pored šatora, lepa čobanova kći bila je izašla pred šator i osmatrala unaokolo po pustinji. Kad je padišah ugleda, ostade zadivljen njenom lepotom. Da bi je još bolje video, padišah priće bliže šatoru i zatraži od devojke malo vode. Devojka mu iznese vode u plavom glinenom vrču. Pošto se napi i osveži, upita devojku za zdravlje. Ona je na padišahovo pitanje odgovarala vrlo mudro i učtivo. Padišah, koga je toliko njena lepota očarala, upita devojku da li bi mogao uđi u šator da se malo odmori. Devojka ponosno i smerno odgovori:

— Pošto mi je otac otišao u pustinju za stadima, a ja sama u šatoru, nije prikladno i lepo da uđete u šator.

Videvši toliku devojčinu čestitost i čednost, padišah se zaljubi u nju. U sebi pomisli: „Ova devojka iz pustinje koliko je lepa toliko je pametna i čestita." Zanet devojkom on se vrati u svoj šator koji su mu bili postavili u pustinji.

Pozva vezira i ispriča mu slučaj sa devojkom. Vezir odgovori:

— Ako dozvolite, poslađu da je dovedu.

— Nije pravedno da jednu devojku, onako lepu i mudru, dovedu kao sužnja — odvrati padišah. — Mislim da je pametnije da ti lično odeš i da je zatražiš od njenog oca.

Vezir se pokloni, uzjaha konja i ode u čobaninov šator. Kad stiže, zovnu joj oca i reče:

— Padišah želi da uzme tvoju kćer za ženu. Brzo je nađi i dovedi pred padišaha.

Čobanin se naljuti i poče psovati i padišaha i vezira. Vezir koji nije bio nizašto više ovlašćen osim da zatraži devojku, okrenu konja i vrati se u padišahov šator. Učtivo se pokloni i poče:

— Neka je padišah blagosloven i zdravo, jedan čobanin, podanik vašega carstva, odbio je poslušnost padišahu i izgovorio tebi i meni sve što je najgore. Da sam bio ovlašćen, doveo bih ga ovde sa kćerkom vezana.

— Moje carstvo od početka je zasnovano na pravdi i pravičnosti — poče padišah — i nisam voljan da vidim i najmanje nasilje prema svojim podanicima. Treba da razmisliš i da čobaninovu kćer privoliš da se uda za mene svojom voljom.

Vezir malo razmisli i reče:

— Mislim da je izlaz u tome da nađemo čoveka, slična čobaninu i da ga pošaljemo da to obavi, jer on je toliko tvrdoglav da mu mi ništa ne možemo dokazati.

Padišah pristade i ubrzo mu dovedoše jednog čoveka, takoće čobanina, koji je bio poznanik oca one devojke. Ovoga zamoli da obavi taj zadatak. Čovek se pokloni do zemlje i ode. Išao je dok ne stiže do čobaninovog šatora. Pošto je dobio dozvolu da uđe u šator, on zapodenu razgovor o svemu i svačemu. Najzad, preće na svoj zadatak:

— Danas videh da ti navrađa nekakav konjanik i posle vrlo kratkog razgovora s tobom, ti se naljuti i otera ga. 0 čemu se to radilo?

— Čovek se predstavio kao padišahov vezir rekavši mi da je došao da vodi moju kćer za padišaha — odgovori devojčin otac. — Meni se nije svidelo njegovo ponašanje i takav postupak pa sam mu izgovorio svakakve reči i pogrde.

— O čoveče, čudim se da si tako loše postupio — prekore ga poznanik. — Kad bi se padišah oženio tvojom kćeri, mi bismo mogli da se koristimo svim zelenim i sočnim pašnjacima po pustinji godinama neuznemiravani od strane vlasnika pašnjaka. Mogli bismo steđi pravo da niko osim nas ne koristi te pašnjake. Dobri čoveče,

zašto si napravio takvu glupost? Da sam ja ovo znao, pomogao bih da se ta lepa udaja i ostvari. A ti, kolika si samo budala bio!

— E, da je padišah poslao nekog pametnijeg, kao što si ti, a ne onog nerazumnog čoveka, koga sam eto uvredio! — poče čobanin.

— Da si ti onda nekako mogao da dođeš meni. A šta bi se sad moglo učiniti da se to sredi i dođe do svadbe?

— Ako mi dozvoliš — reče tada poznanik — ja bih sad otišao padišahu i sredio tu stvar.

Otac one devojke se složi i njegov poznanik veselo odjuri padišahu i ispriča sve od početka do kraja. Padišah sutradan opet naredi veziru da ode, ali da sada ljubazno postupa i privoli devojčinog oca, a zatim da ode i samoj devojci i da joj postavi tri pitanja. Iz odgovora na pitanja zaključiće koliko je devojka pametna i domišljata. Prvo što mu reče bilo je da ode i da u padišahovo ime pozdravi devojku, a onda da joj saopšti da padišah od nje traži tri stvari. Prvo što od nje traži jeste pečeno i nepečeno, drugo pleteno i ne ispleteno i treće tkano i ne izatkano. Ako bude znala da odgovori na traženo, očito je da joj pamet bistra i da dobro shvata. Tada će pripremiti sve što treba za svadbu. Padišah uputi potom vezira, ovaj prema njegovim uputama krenu, dođe do vode gde je čobanin napajao svoja stada, pozdravi ga:

— Sređan ti posao!

— Neka je sređan ! — odgovori čobanin.

— Ako mi dozvoliš i ako nećeš kao juče grditi i psovati — nastavi vezir — da poćemo u tvoj šator i upitamo tvoju kćer da li je voljna da se uda za padišaha?

Čobanin ostavi ovce kod prijatelja i uputi se sa vezirom. Uz put vezir upita čobanina:

— Da li da ti budeš merdevine ili ja?

Čobaninu se ne dopade takvo pitanje, pa samo dobaci:

— Koliko si nezreo čoveče! Zar čovek može biti merdevine?

Vezir više ništa ne reče. Nastaviše put i tako stigoše do jedne reke. Tada vezir opet upita:

— Koji će od nas dvojice biti most, ti ili ja?

Opet se čobanin začudi:

— Zar čovek može biti most?

Vezir i ovoga puta više ništa ne proslovi. Najzad stigoše u šator. Vezir uđe unutra. Čobanin ode svojoj kćeri i obavesti je da padišah želi da se njome oženi. Uzgred napomenu da je čovek koji je u ime padišahovo došao da je prosi, veoma nezreo i da govori kojekakve gluposti, bez smisla. Devojka upita:

— Pa šta to on govori?

— Uz put me je pitao koji će od nas dvojice da bude merdevine. — Odgovori joj otac.

Devojka se nasmeja i objasni:

— Oče, on je hteo da kaže da li ćeš ti u putu zabavljati njega razgovorom ili će on tebe, da vam se put ne bi odužio.

Otac nastavi:

— Kad smo stigli na obalu reke, upitao me je koji će od nas dvojice da bude most?

Devojka i to objasni:

— I ovoga puta te je tačno upitao, ali ti nisi razumeo. Želeo je da kaže: ‚Da li ćeš ti mene ili ja tebe na leđima preneti preko reke?“

— Ti si pametnija od mene — priznade otac — idi i ugosti vezira!

Devojka dođe i vrlo uljudno požele veziru dobrodošlicu. Vezir zaključi iz devojčinog načina ophoćenja i razgovora da je mnogo pametnija i razboritija od oca. Vezir obavesti devojku o padišahovoj poruci, u kojoj od nje traži pečeno i nepečeno, pleteno i nepleteno i tkano i neizatkano. Devojka odgovori:

— Verovatno si umoran, malo se odmori, dok ja spremim to što padišah traži i dok skuvam ručak.

Vezir ostade u šatoru da se odmori. Devojka nađe oca i zamoli ga da joj zakolje jednog ovna tovnika kako bi spremila ručak za vezira. Otac na brzinu izabra i zakla debela ovna. Devojka uze ovnujska jaja, jedno ispeče i stavi u njega raznih mirođija i začina, a drugo ostavi nepečeno i stavi ih zajedno u jednu posudu. Zatim uze malo vune sa ovnujske kože i pola oprede, a pola ostavi neopredeno. Najzad uze malo vunenog prediva i sede za razboj da tka pojas.

Međutim, izatka ga samo dopola a drugu polovinu ostavi neizatkanu i to skide sa razboja. Sve stavi u posudu uz ona ovnujska jaja. Posudu položi na jedan poslužavnik od rogozine i prekri je svilenom maramom. Onda donese pred vezira lepo i ukusno zgotovljenu hranu od ovnujskog mesa. Čim malo okusi, vezir vide da do tada nije jeo tako ukusnu hranu. Začudi se kako je moguđe da ovako otresita i pametna devojka bude kći jednog čobanina. Zatraži od nje da i za padišaha pripremi malo jela. Devojka skoči i od ovčijeg mozga i kokošijih jaja napravi jelo za padišaha. Zatim naniza nekoliko žica smokava i poređa ih oko jela. Na kraju nabra više raznobojnih pustinjskih cvetova i stavi ih sa strane pored jela, Posudu pokri poklopcem, zovnu jednog očevog pomođnika i stavi mu poslužavnik na glavu da ga tako, iduđi za vezirom, odnese u padišahov šator. Kada dođoše pred padišaha, staviše pred njega poslužavnik sa jelom. Padišah otkri posudu. Miris hrane i lepota raznobojnih pustinjskih cvetova, koji su ukrašavali hranu, zadiviše padišaha. Onda padišah zatraži odgovor na ono što je tražio od devojke. Vezir pokaza na posudu na drugom kraju poslužavnika. Padišah vide da je devojka tačno odgovorila na ono što je od nje tražio. Odmah naredi da se svadba održi upravo tu u pustinji. Sedam dana i sedam nođi su udarali bubnjevi i zvonila zvona. Zaklano je hiljadu grla goveda i ovaca i čobaninova kći je na dostojan način, kako je bio red i zakon, uvedena u padišahovu ložnicu.

Međutim, te svadbene nođi padišah nije prilazio devojci. Sutradan su digli šatore i krenuli u grad, gde je padišah nekoliko dana proveo odvojen od devojke. Jednog dana on je pozva i pred njom najpre napuni jednu škrinju raznobojnim draguljima, onda je zatvori i udari na nju svoj pečat. Zatim se obrati devojci:

— Ja odlazim na put gde đu ostati godinu dana. Kada se vratim s puta, u ovoj škrinji umesto dragulja treba da bude kamenje, a da pečat na škrinji ne bude oštećen. Za isto vreme ti ćeš roditi dete i dokazati da je ono moje. U konjušnici imam jednu kobilu i jednog ždrepca. Ždrepca đu povesti sa sobom, a kobila će ostati, ali i ona mora roditi ždrebe, samo od mog ždrepca. Imam i jednog slugu i sluškinju. Sluga će sa mnom a sluškinja će ostati. I ona mora roditi dete za ovu godinu, ali dete mora biti moga sluge, što takoće moraš

dokazati. Ne bude li tako, ja đu te uniženu i bez razvoda izbaciti sa dvora.

Devojka sve prihvati. Padišah ode na put.

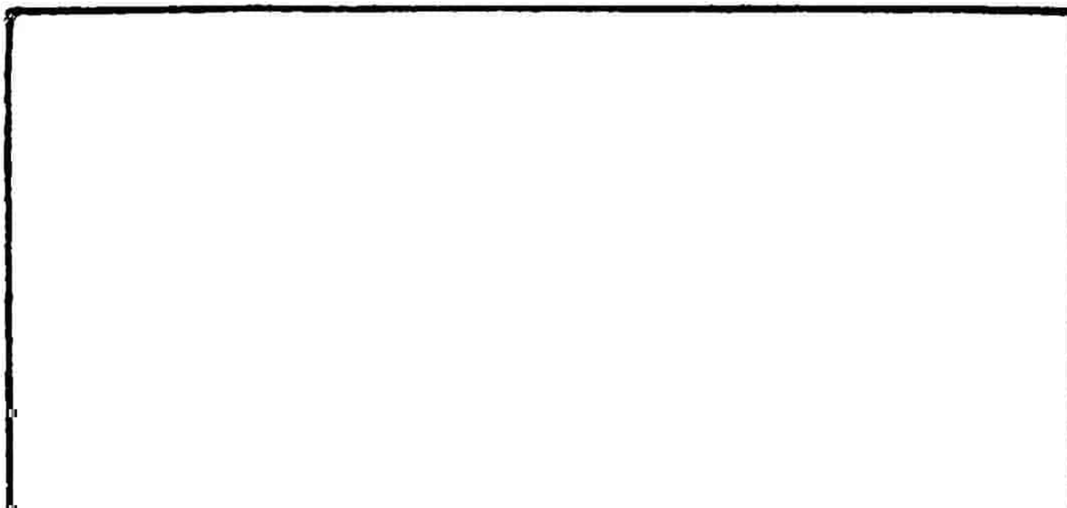
Proće jedan dan posle njegovog odlaska. Devojka obuče muško odelo, uze škrinju sa draguljima, povede sluškinju i onu kobilu i sa pratnjom od nekoliko konjanika krenu za padišahom. Međutim, ona prečicom izbi ispred padišaha i kada stiže do jednog lovišta punog zelenila, postavi svoje šatore. Tek sutradan stiže u blizinu i padišah sa svojom pratnjom. Veđ iz daljine primeti nekakve šatore. Začudi se ko bi to mogao biti. Pozva vezira i naredi mu:

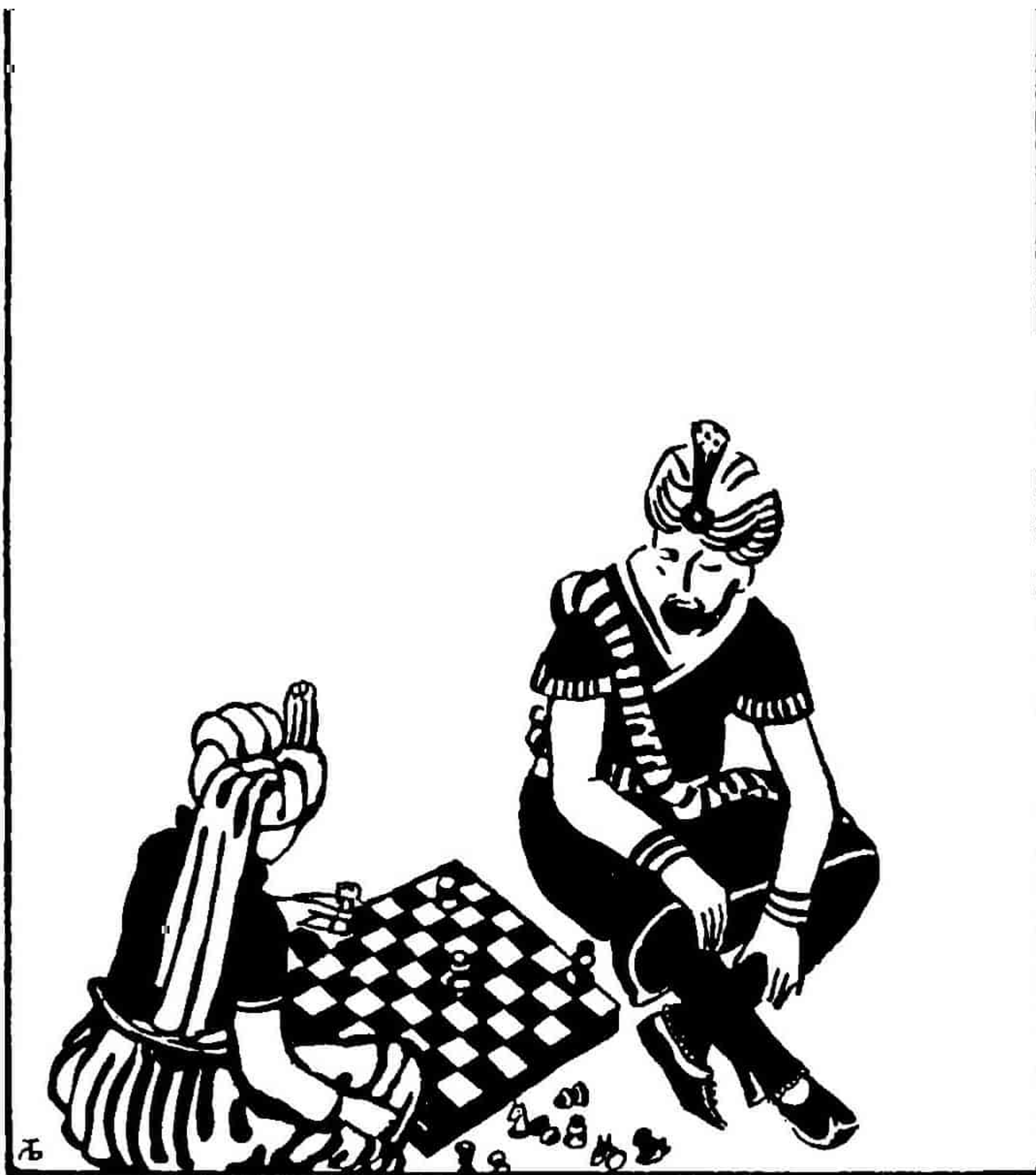
— Odmah idi kod onih šatora, vidi ko je tamo i obavesti me!

Vezir obode konja i brzo stiže do postavljenih šatora. Zapazi da većina posluge ima na licima velove i da im se lica ne vide. On ih upita čiji je to šator. Stražar mu odgovori:

— Ovo su šatori sina kralja Magreba. Došao je ovde radi lova i razonode.

Pošto dobi odobrenje, vezir uđe u šator gde ugleda vrlo mladog čoveka koji je sedeo na zlatnom prestolju. Vezir se pokloni i izrazi svoje poštovanje. Zatim, zamoli mladiđa da večeras bude padišahov gost. Mladiđ prihvati i u znak potvrde pokaza rukama na svoje oči. Vezir s mladićevim dopuštenjem izaće iz šatora i vrati se padišahu. Obavesti ga da se u blizini ulogorio sin kralja Magreba i da je tu došao radi lova divljih magaraca. Obavesti padišaha da ga je pozvao večeras da dođe k njima, što je mladi kraljeviđ prihvatio. I on želi da se upozna sa padišahom.

Padišah naredi da njegov logor postave u blizinu šatora onog mladiđa.

Kada se sunce smirilo iza planinskih vrhova na zapadu i kada je crnina nođi prekrila čitavu pustinju, devojka sa nekoliko odanih pratilaca koji su svi imali na licu velove, ode u padišahov šator. Padišah dočeka tobožnjeg sina kralja Magreba vrlo ljubazno i posadi ga pored sebe na jednu carsku stolicu ukrašenu dragim kamenjem, a zatim se srdačno upitaše za zdravlje. Dugo su sedeli i pošto je nođ prilično odmakla, da bi razbili dosadu i zabavili se, donesoše šah. Padišah predloži da igraju i da se opklade u nešto. Padišah založi

svoga ždrepca, a „mladiđ" založi svoju kobilu. Počeše igru i devojka pobedi padišaha. On joj ustupi ždrepca. Onda postaviše trpezu. Donesoše jelo i obilno večeraše. Onda se devojka izvini i zažele da krene u svoj šator. Padišah skoči, izvede ždrepca koga je mnogo voleo i predade ga devojci. Ona ga uze i naloži slugama da ga povedu. Kad dođoše u svoj logor, naredi da tu nođ ždrepca zatvore sa njenom kobilom. Čim svanu jutro, devojka naredi jednom sluzi sa velom na licu da ždrepca vrati padišahu. Padišah se prijatno iznenadi velikodušnosti kraljevoga sina. Padišah posla poruku mladom kraljevom sinu:

— Večeras đu ja dođi u vaš logor kraljeviđu u posetu.

Toga dana takoće nekoliko padišahovih jahača i nekoliko jahača sa velovima iz devojčine pratnje odoše zajedno u lov. I padišah i „kraljeviđ" zajedno na konjima provedoše taj dan u igri polo . U podne lovci dođoše sa bogatim ulovom, napraviše ražnjiće i zajedno ručaše. Posle podne opet se zabaviše jahanjem i igrom polo.

Uveče padišah dođe u „kraljevićev" šator. Pošto malo posedeše, opet započeše da igraju šah. Padišah uloži slugu, a „kraljeviđ" sluškinju. Kraljeviđ" ponovo pobedi. Posle toga postaviše trpezu i večeraše. Padišah se izvini i krenu u svoj šator, a slugu predade „kraljeviđu".

Devojka, čobanova kći, zatvori preko nođi slugu sa svojom sluškinjom u jednu sobu, a ujutru ga vrati padišahu. Padišah se opet iznenadi zbog „kraljevićeve velikodušnosti.

Taj dan kao i prethodni, provedoše u zabavi i lovu. Uveče padišah pozva „kraljeviđa" u svoj šator. Pošto malo popričaše opet predložiše da kao i prethodnih večeri igraju šaha. Sada se dogovore i založe svoje lične pečate. Devojka i ovoga puta pobedi, uze padišahov pečat i uz izvinjenje ode u svoj šator. Brzo otvori škrinju koju joj je padišah dao, izvadi iz nje dragulje i na njihovo mesto stavi peska iz pustinje. Zatim zatvori i udari na škrinju padišahov pečat kao što je i pre bilo. Ujutro vrati pečat padišahu sa nekoliko skupocenih darova. Padišah se još više začudi. Nije mu bilo jasno zašto ovaj mladiđ prvo nešto odnese u igri, a zatim ga vrati. Vezir pokuša da mu objasni:

— To što prvo odnese, želi da ne odbije ponuđeno dobro, a što ponovo vrati, pokazuje svoju velikodušnost.

I taj dan provedoše u zabavi i dođe veče. Sada je bio red da padišah dođe kod „kraljeviđa". Kada stiže i sede opet započeše sa šahom. Ovoga puta pogodba je glasila: ako padišah pobedi, „kraljeviđ" mu ima dati jednu kinesku robinju, a ako „kraljeviđ" pobedi, padišah se obavezuje da će mu ustupiti jednonedeljni harač svoje zemlje. Započeše igru. Devojka namerno pusti da padišah pobedi. Kada večeraše, padišah se pozdravi i krenu u svoj šator. Devojka ode u svoju sobu, skide muško odelo i obuče zlatom protkanu kinesku žensku odeđu. Lice dotera tako da je sjala kao mesec o uštapu. Pozva nekoliko svojih pratilaca sa velovima na licu i naredi da je odvedu i predaju padišahu.

Padišah ugleda mesecoliku lepoticu kakvu dotada niko nikada nije video. Ma koliko da se odupirao i sustezao da joj ne priće, nije odoleo. Tu nođ provede sa njom u zabavi i uživanju.

Ujutro i on kao „kraljeviđ" prethodnih dana, vrati robinju „kraljeviđu" sa odgovarajuđim darovima kao nadoknadom za nođ koju je sa njom proveo.

Taj dan padišah i „kraljeviđ" provedoše dan u lovu i ribolovu na obližnjoj reci. Međutim, devojka je već bila naredila svojim pratiocima da dignu šatore i krenu natrag prema gradu čim se ona sa padišahom udalji od logora, a ona će ih sustiđi nođu. Tako i učiniše.

Padišah na „kraljevićevu" molbu pristade da tu večer provedu na obali reke gde su do kasno pili i veselili se.

Kada već proće deo nođi padišah, pijan od crvenog vina, ode i zavali se u postelju. Devojka iskoristi priliku i sa svojim pratiocima pokrivenim velovima, prečicom se uputi prema gradu. Brzo sustiže deo pratnje koji je ranije otputovao sa šatorima. Tako zajedno uđoše u grad.

Ujutro, kada se padišah probudio, htede da vidi gde je „kraljeviđ". Međutim, njega nigde nije bilo. Mnogo zažali zbog toga i odmah zatraži da mu osedlaju konja. Uzjaha ga i krenu u „kraljevićev" logor. Kada stiže, vide da od šatora i „kraljeviđa" nema ni traga. Zažali što je vratio kinesku robinju. Ali tu više nije bilo nikakve pomođi. Onda on naredi te digoše i njegov logor i krenuše dalje.

Na putovanju su ostali godinu dana. Najzad jednog dana stigoše u svoju prestonicu i stanovništvo im priredi svečani doček. Kada

padišah uđe u sobu čobaninove kćeri primeti zlatnu kolevku. U sobi crne sluškinje ugleda drugu kolevku. Dosta povišenim glasom upita:

— Čije je ovo dete u kolevci?

Čobaninova kći se pokloni i odgovori:

— Neka padišah bude uvek zdrav, to je vaše dete, a ono drugo je dete vašeg sluge. I vaša kobila je sinođ oždrebila ždrebe od vašeg ždrepca.

Kada to ispriča, donese škrinju koju je čuvala i stavi je pred padišaha. Muhur na škrinji je bio netaknut i ispravan. Padišah naredi da je otvore. Umesto dragulj unutra je bio pesak iz pustinje. Padišah ljutito upita:

— Kako si rešila ovu zagonetku?

— Tako što si se u pustinji susretao sa „kraljevićem" Magreba i što ste se nođima zabavljali igrajuđi šah — odgovori devojka.

Padišah se tek tada doseti u čemu je stvar. Dosetljivost devojke mu se mnogo dopade. Zbog toga je učini prvom ženom svoga harema.

I dugo su živeli zajedno u sređi i veselju.

ŠAH I VEZIR

Nekada davno bio jedan grad i u tom gradu živeo neki šah koji je imao vrlo lepu ženu. Po lepoti nije joj bilo ravne. Šah je mnogo voleo svoju ženu, a i ona je svim srcem i dušom bila njemu odana. Šah je imao jednog vezira, veoma zavidljivog i podlog. Ovaj vezir bacio je oko na šahovu ženu, ali nije imao smelosti da to bilo kome kaže. Znao je da bi ga šah, ako sazna za to, isekao na komadiće među kojima bi najveći bilo uho. Međutim, on je i danju i noću smišljao kako da ukloni šaha, sam zauzme njegovo mesto i dokopa se njegove lepe žene.

Proće neko vreme i jednog dana u grad stiže neki derviš koji je mnogo šta video i znao. Derviš je svakog dana nasred gradskog trga priređivao predstave, okušvao oko sebe mnogo sveta i pokazivao različite veštine od kojih je ljudima zastajao dah. Obavestiše i šaha da je u grad stigao derviš koji čini takve i takve veštine. Šah pozva vezira i naredi mu:

— Idi i saznaj ko je taj derviš, šta radi i zbog čega je došao ovamo.

Vezir ode, vide derviša, vrati se šahu i reče:

— 0, padišahu! Onaj derviš se služi običnom mađijom. Poznaje nekoliko veština pomoću kojih zarađuje sebi hleb.

Padišah naredi:

— Dovedite derviša meni da i ja vidim kakve to on veštine izvodi!

Vezir ode po derviša i dovede ga pred padišaha. Kada vide dervišove veštine, padišah se oduševi, ali ipak reče dervišu:

— Nije to ništa posebno, video sam ja i mnogo bolje od toga.

— Derviša to uvredi, ali to ne pokaza, nego zamoli padišaha:

— Dobro, kad tako smatraš, naredi da svi izađu iz ove sobe da ti nešto pokažem. To ćete toliko začuditi da ćeš sve do sudnjeg dana držati od čuda palac u ustima.

— Izađite svi! — naredi padišah, i svi odmah izađoše iz sobe.

Kada padišah i derviš ostaše sami, derviš reče:

— 0, padišahu! Sada ćeš videti kako ja mogu da izaćem iz svoje kože i oblika i da uđem u drugu kožu i dobijem drugi oblik. Naredi da donesu jednu kokoš pa da ti to pokažem.

Padišah naredi da donesu kokoš. Derviš zadavi kokoš. Onda izaće iz svoje kože i uđe u telo i kožu kokoške. Padišah se zabezeknu od čuda kad to vide. Kokoš koja je bila mrtva, sada ožive i poče kokodakati, a derviševo telo se ohladi kao mrtvo i sruši se na pod.

Proće tako nekoliko časova. Derviš, zatim, izaće iz tela kokoške i uđe u svoju kožu i telo. Kokoš, ponovo mrtva, pade na pod. Padišah se mnogo začudi kad vide sve to što derviš izvede i povika:

— O, alahu, smiluj nam se! — Onda poče moliti derviša:

Šta god želiš traži od mene i ja đu ti dati, samo me nauči toj veštini!

Derviš odgovori:

— Daj mi jedan carski ćup zlata.

Padišah pristade i obeđa dervišu carski ćup pun zlata. Derviš još napomenu:

— Ima još jedan uslov. Ne smeš nikome o ovome da govoriš niti bez mog znanja da nekoga podučiš ovoj veštini.

Padišah odgovori:

— U redu, sigurno neđu govoriti.

Derviš onda podući padišaha toj veštini i na kraju ga zamoli:

— Ovaj ćup zlata pošalji mi kući nođu kada se dobro smrkne, da vezir o tome ne bi šta saznao.

Padišah, pošto je ovladao tom veštinom, sve zaboravi i poče se pretvarati čas u ovo čas u ono. Vezir saznade za to i dokuči da ga je

tome naučio derviš koji je stigao u grad. Jedne nođi krišom posla po derviša i zamoli ga:

— Podući me veštini koju si pokazao padišahu i traži od mene šta god zaželiš, ja đu ti pokloniti!

Derviš koji je odranije bio zaljubljen u vezirovu kćer i koji je, da bi je zadobio obukao derviško odelo i došao u taj grad da izvodi svoje veštine, odgovori veziru:

— Podučiđu te toj veštini samo pod jednim uslovom: da mi daš svoju kćer za ženu.

Vezir se u prvi mah malo pokoleba, a onda obeđa. Zatim ode svojoj kćeri i sve joj ispriča. Kđi mu odgovori:

— Nikada na to neđu pristati. Ne želim da budem žena jednog derviša. Od stida se ne bih mogla pojaviti među svojima. Idi ti i reci dervišu, ako želi da mu tvoja kći bude žena, neka po običajima našeg grada donese pun ćup zlata. Tek onda će mođi da me uzme.

— U redu — odgovori vezir.

Sutradan pozva on derviša i upozna ga sa odgovorom svoje kćeri:

— Ja sam obeđao da ti dam kćer za ženu, ali ona nije spremna tek tako da se uda za tebe. Ona traži da mladoženja za nju položi pun ćup zlata.

— Prihvatam taj uslov — reče derviš.

Vezir ode i upozna kćer s derviševim odgovorom. Ona reče:

— Ti postupaj kao da sam pristala. Kada postignemo šta želimo, onda ćemo ga namagarčiti.

Vezir ode i saopšti dervišu:

— Idi i donesi ćup zlata, podući me toj veštini, a onda uzmi i vodi moju kćer!

Derviš se obradova i učini sve što mu je vezir rekao. Ali kada htede da uzme i vodi devojku, vezir mu reče:

— Ne može to tako. Ja sam vezir jednog velikog padišaha i mene ovde svak poznaje. Treba sve pripremiti, oglasiti udaju na sve strane carstva, pričekati četrdeset dana i tek onda održati svadbu.

Dugo bi se prepirali da vezir ne nađe nekakav izgovor i najuri derviša napolje iz kuđe. Derviš se zbog toga i zbog tuge za

devojkom uputi u pustinju.

A vezir pošto je prevario bespomoćnog derviša i naučio od njega veštinu, ode padišahu i poče:

— O, padišahu! Sve što ti znaš sada, znam i ja. Nije lepo da to izvodiš pred svakim. Može svet prestati da te poštuje. Međutim, da veštinu ne bi zaboravio, hajde da to naš dvojica, kad god ostanemo sami, izvodimo udvoje.

Padišah se složi:

— Pravo veliš?

Proće nekoliko dana od tog razgovora. Jednom se vezir obrati padišahu:

— Predlažem da odemo u lov, ali da nikoga ne vodimo sa sobom. Jer ako poželimo da se pretvorimo u neku životinju ili pticu ne treba niko da to vidi.

Padišah odgovori:

— Vrlo dobro!

I oni se uputiše u pustinju u lov. Vezir odvede padišaha dva tri kilometra od grada. U blizini se naziralo neko selo. U jednom trenutku vezir ugleda gazelu. Odmah potrča za njom i ustreli je. Gazela pade mrtva na zemlju. Tada se vezir obrati padišahu:

— Padišahu, evo prilike da se useliš u telo gazele.

— Pravo kažeš — odvrati padišah. Onda sjaha s konja i uđe u telo gazele. Čim je padišah ušao u telo gazele, vezir iskoristi priliku i uđe u njegovo telo. Vezirovo telo pade mrtvo na zemlju. A vezir, koji je sada imao izgled padišaha, brzo uzjaha padišahovog konja i odjuri u selo. Stanovnici sela, iz poštovanja prema padišahu, izađoše mu svi u susret. On im se obrati:

— Bio sam sa vezirom u lovu. Najedanput veziru pozli i on umre. Neka tri četiri čoveka pođu i pomognu da se vezirovo telo odnese u grad i preda njegovoj ženi i deci.

Seljaci pođoše i pomogoše da se telo vezirovo odnese u grad. Vezirova žena i deca mnogo su plakali i sahranili njegovo telo.

A vezir se u obliku padišaha odmah uputio u dvorac. U dvorcu se pronese glas da dolazi padišah. Začas se okupi oko padišaha sva

posluga i nađoše se u njegovoj blizini sve udvorice koje žive na dvoru. Svi mu se počeše klanjati i iskazivati poštovanje. Prileteše i pridržaše mu konja i uzengije da sjaše. Vezir se odmah uputi u padišahov harem. I šahova žena, za kojom je vezir žudeo, kada ugleda padišaha, polete mu u susret. Međutim, kada mu se približila, prepoznala je padišahovo telo i odeđu, ali nije osetila padišahovu dušu i miris. I nikako nije mogla da shvati šta se to dogodilo da joj je padišah najedanput postao tako mrzak i neprijatan. Ali vezir koji je ušao u padišahovu odeđu, kožu i telo, kada je ugledao lepotu lica i tela padišahove žene, uozbilji se i poče da razmišlja: „Sva moja nastojanja i sve što činim je samo zato da bih se dokopao ove žene. Hvala alahu, kad mi je to najzad uspelo!"

Međutim, ma koliko da je vezir nastojao da stekne ženinu naklonost, nije uspeo. Ona ga je još više izbegavala i nikako nije dopuštala da joj se približi. Dan i nođ je bila u tuzi i žalosti, jer je neprestano bila zabrinuta zašto joj je taj čovek sada tako mrzak i smišljala je kako da ga ostavi i pobegne.

Da sada čujemo šta je bilo sa padišahom. Kada se on uselio u gazelinu kožu i telo, a vezir ušao u njegovo telo, bilo mu je jasno da ga je vezir prevario. Padišah se uplaši da ga, ne daj bože, ustrele i za svagda sa njim završe. Zato se dade u bekstvo. Jurio je iz pustinje u pustinju, dok ne stiže u jednu šumu. Tu pod jednim drvetom ugleda mrtvog papagaja. Obradova se i odmah izaće iz tela gazele i uđe u telo papagaja. Onda prhnu na drvo i pomeša se sa drugim papagajima.

Proće posle toga nekoliko dana. Jednog dana dok je s drugim papagajima leteo s drveta na drvo, ugleda ispod jednog drveta kako lovac postavlja zamku za ptice. On se tada obrati drugim papagajima:

— Vidite da onaj lovac postavlja zamku za nas. Bilo bi dobro da odavde bežimo.

Onda svi papagaji pobegoše odatle. Kad ostade sam, slete na zemlju i kao da ništa ne zna i ne vidi, kljucajuđi, polako beruđi hranu, pade u zamku. Lovac se obradova, prileti i smejuđi se uhvati palagaja. A papagaj kada bolje pogleda lovca u lice, ovaj mu se učini odnekuda poznat. Dobro prebra po seđanju i seti se da je to onaj isti

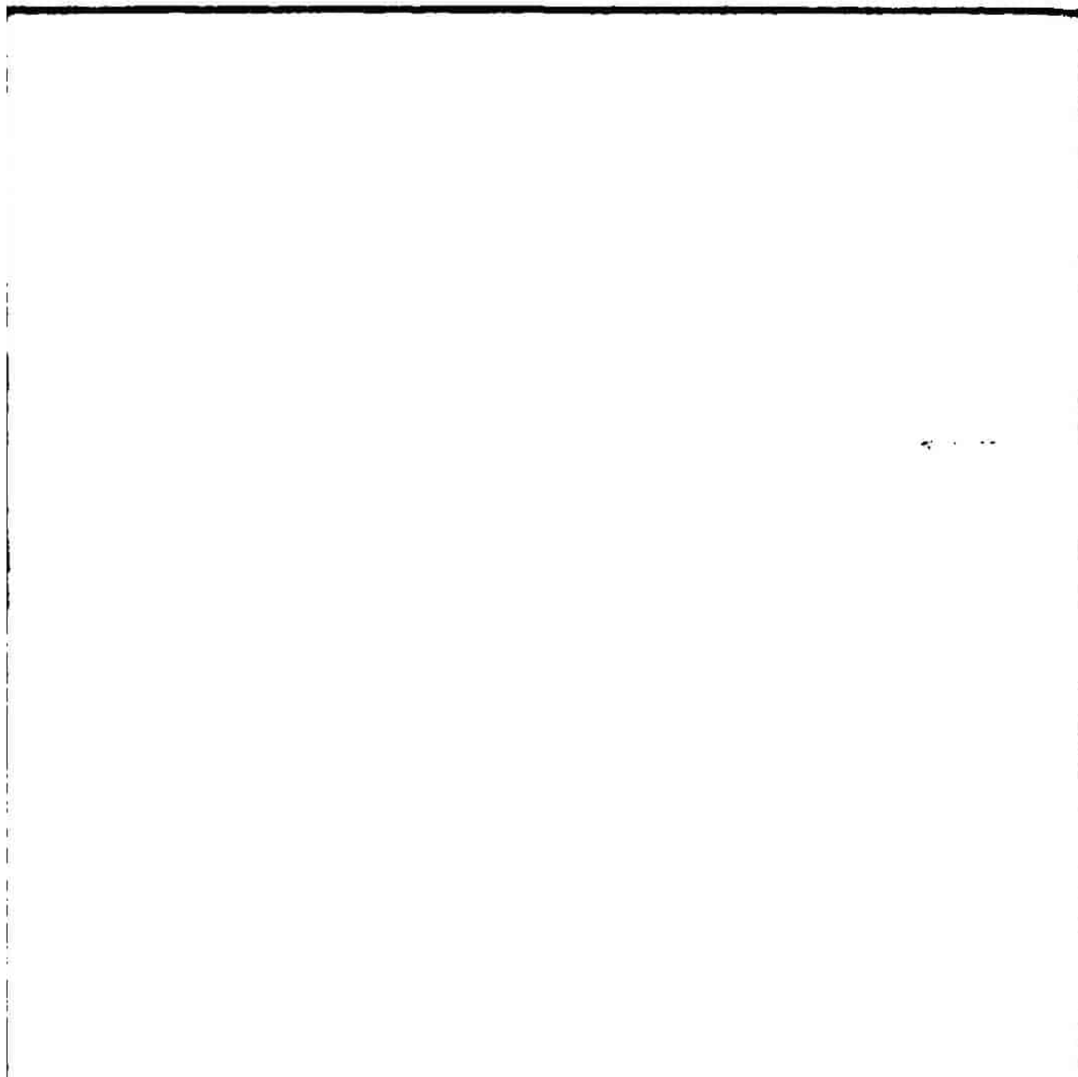
derviš, koji ga je kao padišaha naučio da prelazi iz jednog u drugo telo. Premda je znao ko je to, ne otkri mu se, nego samo reče:

— Ako misliš da se okoristiš nešto od toga što si me uhvatio, odnesi me u taj i taj grad i prodaj me tamošnjem padišahu za sto zlatnika.

Lovac primeti da papagaj izgovori ime grada u kome živi vezirova kći, a tamošnjeg padišaha on poznaje. Reči papagajeve probudiše u njegovom srcu nadu i on pomisli: ,D1ravo on veli. Otiđi đu tamo, prodaću padišahu papagaja i ako uspem požaliđu se padišahu na vezira." Onda uze papagaja, odnese ga u onaj grad i pravo ode padišahu. Padišahu se svide papagaj i on upita:

— Koliko tražiš za njega?

— Stotinu zlatnika — odgovori lovac.

U toku razgovora lovac primeti da to izgleda nije onaj padišah koga je on poznavao. Međutim, on ničim ne pokaza svoju sumnju, nego predade papagaja padišahu i uze stotinu zlatnika. Padišah pozva slugu i odmah posla papagaja ženi ne bi li se malo zabavila sa njim.

Pošto unesoše papagaja u padišahov harem, on se neobično mnogo obradova kada ugleda svoju ženu. Međutim, primeti da je bila mnogo oslabila i da je nešto bezvoljna i žalosna. Papagaj je upita:

— Gospo, zašto si tako zabrinuta? Zašto si tako oslabila?

Ona odgovori:

— Dragi papagaju, ne diraj u rane srca moga! Mene je snašao takav bol da to nikome ne mogu kazati.

— Reci meni — opet će papagaj.

— A kako mi ti možeš pomođi? — odvrati žena.

— Možda i mogu — reče papagaj. — Samo ti reci šta te muči!

Dugo su tako razgovarali. Papagaj je bio uporan u želji da sazna za njen bol, a ona je uporno odbijala da mu to kaže. Najzad ona poče:

— Bila sam žena padišaha ovoga grada i mnogo sam ga volela. Uvek sam srcem bila uz njega. Međutim, jednog dana padišah sa vezirom ode u lov. Ubrzo javiše da se vezir razboleo i umro. Kada je

posle toga padišah došao u harem, primetila sam, da taj padišah nije kao onaj koga sam volela. Zaključila sam, da se tu krije neka tajna. I od tada, evo već ima mesec dana, ja ni danju ni nođu ne znam za spokoj. Stalno sam zabrinuta i tužna. I taj čovek sve čini da bi

me privoleo, ali bez uspeha. Sada više ništa ne želim, osim da odavde pobegnem i spasem se.

Papagaj tada zamoli ženu:

— Gospo, priđi, pomiriši me i vidi da li ja mirišem kao tvoj muž!?

Žena mu priće, pomirisa ga i ukoči se od iznenađenja. Onda viknu:

— Da, to je miris samog padišaha!

Tada papagaj reče:

— Ja sam, u stvari, padišah. — Onda joj sve ispriča, od početka do kraja.

Žena se zabezeknu i upita:

— Šta sad da radimo?

Papagaj odgovori:

— Kada se večeras vezir vrati u dvor i dođe k tebi, ti mene stavi u kavez i ostavi otvorena vrata, a onda se malo nasmej i pravi se da si vesela. Tada će te on upitati šta bi želela od njega. Ti mu odgovori: „Želim da uvek budeš sa mnom, kao i dosada. Ali otkada si se vratio iz lova, nisi prema meni kao što si bio pre toga." Tada će on ređi: „Ne, ja se nisam izmenio." Ti mu onda odgovori: ‚Ako je tako i ako govoriš istinu da se nisi izmenio, onda me poduči veštini koju si naučio od derviša." Kada pristane i nauči te, onda đu ja dalje činiti šta treba.

Padišahova žena tako i učini. Kada je lažni padišah pristao da poduči ženu toj veštini, narediše da se brzo donese i ubije jedan crni pas. Onda vezir izaće iz padišahovog tela i useli se u telo psa. Tada padišah izlete iz kaveza, izaće iz tela papagaja, useli se u svoje telo i povika na vezira u telu crnog psa:

— 0, podli veziru! Ti si mene prevario i ostavio u telu gazele. Zato ćeš zasluženo biti kažnjen. Ostaćeš do kraja života da živiš kao crni pas.

Padišahova žena se obradovala a padišah odmah posla po onog derviša.

Kada derviš dođe, padišah mu sve ispriča. Derviš sa svoje strane ispriča kako je bio zaljubljen u vezirovu kćer i kako je sve to učinio zato što je patio zbog nje. Padišah ga postavi za svog vezira i oženi ga kćeri bivšeg vezira. Podmuklog vezira, koji se pretvorio u crnog psa, vezaše ispred konjušnice. Tu su mu bacali kosti da jede i svaki dan su ga dobro batinali dok jednog dana nije uginuo.

Pogledaj gore — sama listina, pogledaj dole — sama raž, naša priča beše laž.

ŠAH I VEZIR

Nekada davno bio jedan grad i u tom gradu živeo neki šah koji je imao vrlo lepu ženu. Po lepoti nije joj bilo ravne. Šah je mnogo voleo svoju ženu, a i ona je svim srcem i dušom bila njemu odana. Šah je imao jednog vezira, veoma zavidljivog i podlog. Ovaj vezir bacio je oko na šahovu ženu, ali nije imao smelosti da to bilo kome kaže. Znao je da bi ga šah, ako sazna za to, isekao na komadiće među kojima bi najveći bilo uho. Međutim, on je i danju i noću smišljao kako da ukloni šaha, sam zauzme njegovo mesto i dokopa se njegove lepe žene.

Proće neko vreme i jednog dana u grad stiže neki derviš koji je mnogo šta video i znao. Derviš je svakog dana nasred gradskog trga priređivao predstave, okušvao oko sebe mnogo sveta i pokazivao različite veštine od kojih je ljudima zastajao dah. Obavestiše i šaha da je u grad stigao derviš koji čini takve i takve veštine. Šah pozva vezira i naredi mu:

— Idi i saznaj ko je taj derviš, šta radi i zbog čega je došao ovamo.

Vezir ode, vide derviša, vrati se šahu i reče:

— 0, padišahu! Onaj derviš se služi običnom mađijom. Poznaje nekoliko veština pomoću kojih zarađuje sebi hleb.

Padišah naredi:

— Dovedite derviša meni da i ja vidim kakve to on veštine izvodi!

Vezir ode po derviša i dovede ga pred padišaha. Kada vide dervišove veštine, padišah se oduševi, ali ipak reče dervišu:

— Nije to ništa posebno, video sam ja i mnogo bolje od toga.

— Derviša to uvredi, ali to ne pokaza, nego zamoli padišaha:

— Dobro, kad tako smatraš, naredi da svi izađu iz ove sobe da ti nešto pokažem. To ćete toliko začuditi da ćeš sve do sudnjeg dana držati od čuda palac u ustima.

— Izađite svi! — naredi padišah, i svi odmah izađoše iz sobe.

Kada padišah i derviš ostaše sami, derviš reče:

— 0, padišahu! Sada ćeš videti kako ja mogu da izaćem iz svoje kože i oblika i da uđem u drugu kožu i dobijem drugi oblik. Naredi da donesu jednu kokoš pa da ti to pokažem.

Padišah naredi da donesu kokoš. Derviš zadavi kokoš. Onda izaće iz svoje kože i uđe u telo i kožu kokoške. Padišah se zabezeknu od čuda kad to vide. Kokoš koja je bila mrtva, sada ožive i poče kokodakati, a derviševo telo se ohladi kao mrtvo i sruši se na pod.

Proće tako nekoliko časova. Derviš, zatim, izaće iz tela kokoške i uđe u svoju kožu i telo. Kokoš, ponovo mrtva, pade na pod. Padišah se mnogo začudi kad vide sve to što derviš izvede i povika:

— O, alahu, smiluj nam se! — Onda poče moliti derviša:

Šta god želiš traži od mene i ja đu ti dati, samo me nauči toj veštini!

Derviš odgovori:

— Daj mi jedan carski ćup zlata.

Padišah pristade i obeđa dervišu carski ćup pun zlata. Derviš još napomenu:

— Ima još jedan uslov. Ne smeš nikome o ovome da govoriš niti bez mog znanja da nekoga podučiš ovoj veštini.

Padišah odgovori:

— U redu, sigurno neđu govoriti.

Derviš onda podući padišaha toj veštini i na kraju ga zamoli:

— Ovaj ćup zlata pošalji mi kući nođu kada se dobro smrkne, da vezir o tome ne bi šta saznao.

Padišah, pošto je ovladao tom veštinom, sve zaboravi i poče se pretvarati čas u ovo čas u ono. Vezir saznade za to i dokuči da ga je

tome naučio derviš koji je stigao u grad. Jedne noći krišom posla po derviša i zamoli ga:

— Podući me veštini koju si pokazao padišahu i traži od mene šta god zaželiš, ja ću ti pokloniti!

Derviš koji je odranije bio zaljubljen u vezirovu kćer i koji je, da bi je zadobio obukao derviško odelo i došao u taj grad da izvodi svoje veštine, odgovori veziru:

— Podučiću te toj veštini samo pod jednim uslovom: da mi daš svoju kćer za ženu.

Vezir se u prvi mah malo pokoleba, a onda obeća. Zatim ode svojoj kćeri i sve joj ispriča. Kći mu odgovori:

— Nikada na to neću pristati. Ne želim da budem žena jednog derviša. Od stida se ne bih mogla pojaviti među svojima. Idi ti i reci dervišu, ako želi da mu tvoja kći bude žena, neka po običajima našeg grada donese pun ćup zlata. Tek onda će moći da me uzme.

— U redu — odgovori vezir.

Sutradan pozva on derviša i upozna ga sa odgovorom svoje kćeri:

— Ja sam obećao da ti dam kćer za ženu, ali ona nije spremna tek tako da se uda za tebe. Ona traži da mladoženja za nju položi pun ćup zlata.

— Prihvatam taj uslov — reče derviš.

Vezir ode i upozna kćer s derviševim odgovorom. Ona reče:

— Ti postupaj kao da sam pristala. Kada postignemo šta želimo, onda ćemo ga namagarčiti.

Vezir ode i saopšti dervišu:

— Idi i donesi ćup zlata, podući me toj veštini, a onda uzmi i vodi moju kćer!

Derviš se obradova i učini sve što mu je vezir rekao. Ali kada htede da uzme i vodi devojku, vezir mu reče:

— Ne može to tako. Ja sam vezir jednog velikog padišaha i mene ovde svak poznaje. Treba sve pripremiti, oglasiti udaju na sve strane carstva, pričekati četrdeset dana i tek onda održati svadbu.

Dugo bi se prepirali da vezir ne nađe nekakav izgovor i najuri derviša napolje iz kuće. Derviš se zbog toga i zbog tuge za

devojkom uputi u pustinju.

A vezir pošto je prevario bespomođnog derviša i naučio od njega veštinu, ode padišahu i poče:

— O, padišahu! Sve što ti znaš sada, znam i ja. Nije lepo da to izvodiš pred svakim. Može svet prestati da te poštuje. Međutim, da veštinu ne bi zaboravio, hajde da to naš dvojica, kad god ostanemo sami, izvodimo udvoje.

Padišah se složi:

— Pravo veliš?

Proće nekoliko dana od tog razgovora. Jednom se vezir obrati padišahu:

— Predlažem da odemo u lov, ali da nikoga ne vodimo sa sobom. Jer ako poželimo da se pretvorimo u neku životinju ili pticu ne treba niko da to vidi.

Padišah odgovori:

— Vrlo dobro!

I oni se uputiše u pustinju u lov. Vezir odvede padišaha dva tri kilometra od grada. U blizini se naziralo neko selo. U jednom trenutku vezir ugleda gazelu. Odmah potrča za njom i ustreli je. Gazela pade mrtva na zemlju. Tada se vezir obrati padišahu:

— Padišahu, evo prilike da se useliš u telo gazele.

— Pravo kažeš — odvrati padišah. Onda sjaha s konja i uđe u telo gazele. Čim je padišah ušao u telo gazele, vezir iskoristi priliku i uđe u njegovo telo. Vezirovo telo pade mrtvo na zemlju. A vezir, koji je sada imao izgled padišaha, brzo uzjaha padišahovog konja i odjuri u selo. Stanovnici sela, iz poštovanja prema padišahu, izađoše mu svi u susret. On im se obrati:

— Bio sam sa vezirom u lovu. Najedanput veziru pozli i on umre. Neka tri četiri čoveka pođu i pomognu da se vezirovo telo odnese u grad i preda njegovoj ženi i deci.

Seljaci pođoše i pomogoše da se telo vezirovo odnese u grad. Vezirova žena i deca mnogo su plakali i sahranili njegovo telo.

A vezir se u obliku padišaha odmah uputio u dvorac. U dvorcu se pronese glas da dolazi padišah. Začas se okupi oko padišaha sva

posluga i nađoše se u njegovoj blizini sve udvorice koje žive na dvoru. Svi mu se počeše klanjati i iskazivati poštovanje. Prileteše i pridržaše mu konja i uzengije da sjaše. Vezir se odmah uputi u padišahov harem. I šahova žena, za kojom je vezir žudeo, kada ugleda padišaha, polete mu u susret. Međutim, kada mu se približila, prepoznala je padišahovo telo i odeđu, ali nije osetila padišahovu dušu i miris. I nikako nije mogla da shvati šta se to dogodilo da joj je padišah najedanput postao tako mrzak i neprijatan. Ali vezir koji je ušao u padišahovu odeđu, kožu i telo, kada je ugledao lepotu lica i tela padišahove žene, uozbilji se i poče da razmišlja: „Sva moja nastojanja i sve što činim je samo zato da bih se dokopao ove žene. Hvala alahu, kad mi je to najzad uspelo!"

Međutim, ma koliko da je vezir nastojao da stekne ženinu naklonost, nije uspeo. Ona ga je još više izbegavala i nikako nije dopuštala da joj se približi. Dan i nođ je bila u tuzi i žalosti, jer je neprestano bila zabrinuta zašto joj je taj čovek sada tako mrzak i smišljala je kako da ga ostavi i pobegne.

Da sada čujemo šta je bilo sa padišahom. Kada se on uselio u gazelinu kožu i telo, a vezir ušao u njegovo telo, bilo mu je jasno da ga je vezir prevario. Padišah se uplaši da ga, ne daj bože, ustrele i za svagda sa njim završe. Zato se dade u bekstvo. Jurio je iz pustinje u pustinju, dok ne stiže u jednu šumu. Tu pod jednim drvetom ugleda mrtvog papagaja. Obradova se i odmah izaće iz tela gazele i uđe u telo papagaja. Onda prhnu na drvo i pomeša se sa drugim papagajima.

Proće posle toga nekoliko dana. Jednog dana dok je s drugim papagajima leteo s drveta na drvo, ugleda ispod jednog drveta kako lovac postavlja zamku za ptice. On se tada obrati drugim papagajima:

— Vidite da onaj lovac postavlja zamku za nas. Bilo bi dobro da odavde bežimo.

Onda svi papagaji pobegoše odatle. Kad ostade sam, slete na zemlju i kao da ništa ne zna i ne vidi, kljucajuđi, polako beruđi hranu, pade u zamku. Lovac se obradova, prileti i smejuđi se uhvati palagaja. A papagaj kada bolje pogleda lovca u lice, ovaj mu se učini odnekuda poznat. Dobro prebra po seđanju i seti se da je to onaj isti

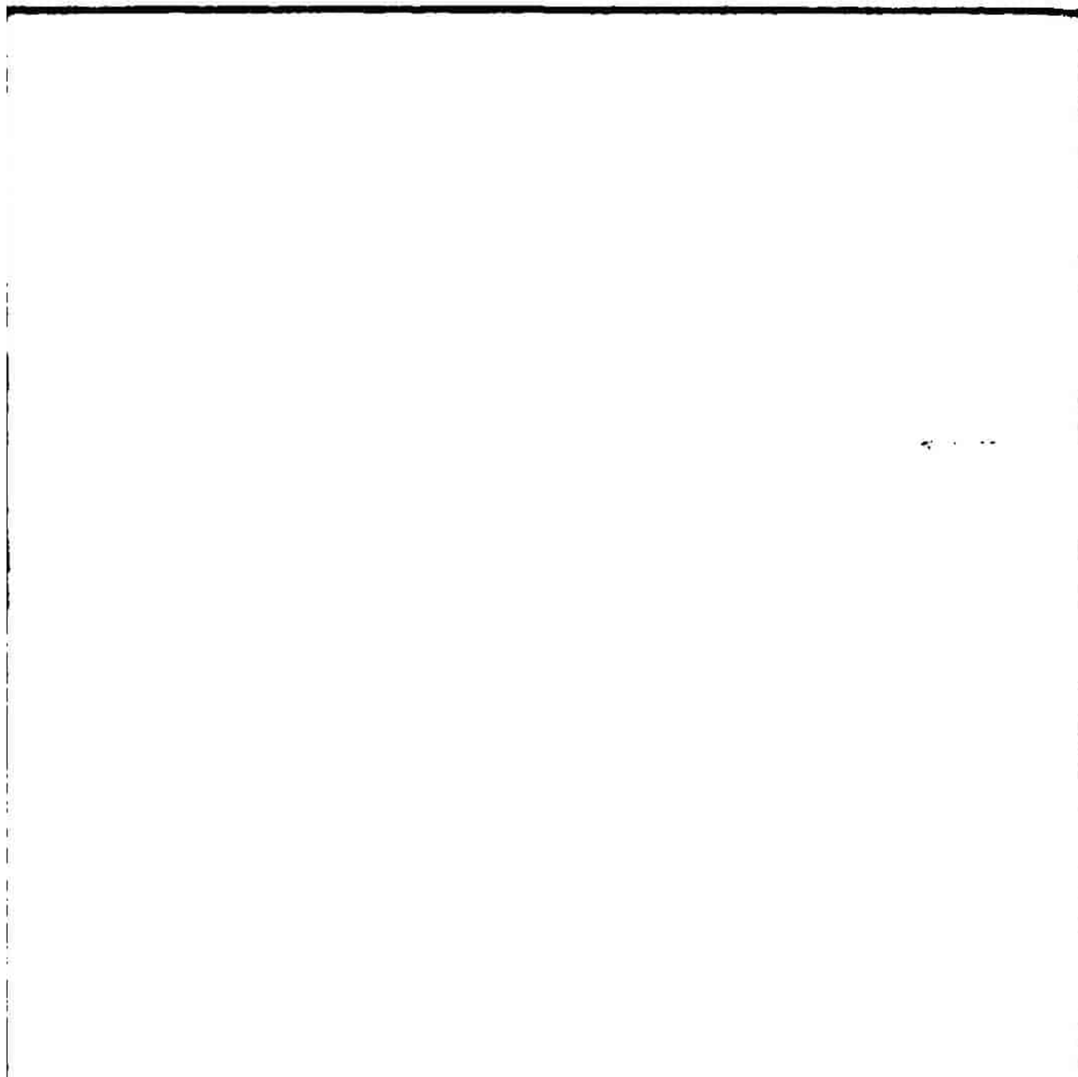
derviš, koji ga je kao padišaha naučio da prelazi iz jednog u drugo telo. Premda je znao ko je to, ne otkri mu se, nego samo reče:

— Ako misliš da se okoristiš nešto od toga što si me uhvatio, odnesi me u taj i taj grad i prodaj me tamošnjem padišahu za sto zlatnika.

Lovac primeti da papagaj izgovori ime grada u kome živi vezirova kći, a tamošnjeg padišaha on poznaje. Reči papagajeve probudiše u njegovom srcu nadu i on pomisli: ‚D1ravo on veli. Otići ću tamo, prodaću padišahu papagaja i ako uspem požaliću se padišahu na vezira." Onda uze papagaja, odnese ga u onaj grad i pravo ode padišahu. Padišahu se svide papagaj i on upita:

— Koliko tražiš za njega?

— Stotinu zlatnika — odgovori lovac.

U toku razgovora lovac primeti da to izgleda nije onaj padišah koga je on poznavao. Međutim, on ničim ne pokaza svoju sumnju, nego predade papagaja padišahu i uze stotinu zlatnika. Padišah pozva slugu i odmah posla papagaja ženi ne bi li se malo zabavila sa njim.

Pošto unesoše papagaja u padišahov harem, on se neobično mnogo obradova kada ugleda svoju ženu. Međutim, primeti da je bila mnogo oslabila i da je nešto bezvoljna i žalosna. Papagaj je upita:

— Gospo, zašto si tako zabrinuta? Zašto si tako oslabila?

Ona odgovori:

— Dragi papagaju, ne diraj u rane srca moga! Mene je snašao takav bol da to nikome ne mogu kazati.

— Reci meni — opet će papagaj.

— A kako mi ti možeš pomođi? — odvrati žena.

— Možda i mogu — reče papagaj. — Samo ti reci šta te muči!

Dugo su tako razgovarali. Papagaj je bio uporan u želji da sazna za njen bol, a ona je uporno odbijala da mu to kaže. Najzad ona poče:

— Bila sam žena padišaha ovoga grada i mnogo sam ga volela. Uvek sam srcem bila uz njega. Međutim, jednog dana padišah sa vezirom ode u lov. Ubrzo javiše da se vezir razboleo i umro. Kada je

posle toga padišah došao u harem, primetila sam, da taj padišah nije kao onaj koga sam volela. Zaključila sam, da se tu krije neka tajna. I od tada, evo već ima mesec dana, ja ni danju ni nođu ne znam za spokoj. Stalno sam zabrinuta i tužna. I taj čovek sve čini da bi

me privoleo, ali bez uspeha. Sada više ništa ne želim, osim da odavde pobegnem i spasem se.

Papagaj tada zamoli ženu:

— Gospo, priđi, pomiriši me i vidi da li ja mirišem kao tvoj muž!?

Žena mu priće, pomirisa ga i ukoči se od iznenađenja. Onda viknu:

— Da, to je miris samog padišaha!

Tada papagaj reče:

— Ja sam, u stvari, padišah. — Onda joj sve ispriča, od početka do kraja.

Žena se zabezeknu i upita:

— Šta sad da radimo?

Papagaj odgovori:

— Kada se večeras vezir vrati u dvor i dođe k tebi, ti mene stavi u kavez i ostavi otvorena vrata, a onda se malo nasmej i pravi se da si vesela. Tada će te on upitati šta bi želela od njega. Ti mu odgovori: „Želim da uvek budeš sa mnom, kao i dosada. Ali otkada si se vratio iz lova, nisi prema meni kao što si bio pre toga." Tada će on ređi: „Ne, ja se nisam izmenio." Ti mu onda odgovori: ‚Ako je tako i ako govoriš istinu da se nisi izmenio, onda me poduči veštini koju si naučio od derviša." Kada pristane i nauči te, onda đu ja dalje činiti šta treba.

Padišahova žena tako i učini. Kada je lažni padišah pristao da poduči ženu toj veštini, narediše da se brzo donese i ubije jedan crni pas. Onda vezir izaće iz padišahovog tela i useli se u telo psa. Tada padišah izlete iz kaveza, izaće iz tela papagaja, useli se u svoje telo i povika na vezira u telu crnog psa:

— 0, podli veziru! Ti si mene prevario i ostavio u telu gazele. Zato ćeš zasluženo biti kažnjen. Ostaćeš do kraja života da živiš kao crni pas.

Padišahova žena se obradovala a padišah odmah posla po onog derviša.

Kada derviš dođe, padišah mu sve ispriča. Derviš sa svoje strane ispriča kako je bio zaljubljen u vezirovu kćer i kako je sve to učinio zato što je patio zbog nje. Padišah ga postavi za svog vezira i oženi ga kćeri bivšeg vezira. Podmuklog vezira, koji se pretvorio u crnog psa, vezaše ispred konjušnice. Tu su mu bacali kosti da jede i svaki dan su ga dobro batinali dok jednog dana nije uginuo.

Pogledaj gore — sama listina, pogledaj dole — sama raž, naša priča beše laž.

UPORNA VRANA

Nešto je bilo, a nešto nije — živeo jednom jedan čovek koji je imao zadatak da se brine o raspodeli voda. Na tom poslu stekao je mnogo novaca i veliki imetak. Imao je jednog sina po imenu Mihrek. Ovaj mladiđ bio je njegov jedinac, miljenik i svima drag. Uz to je bio iskren i prostodušan. Kada je odrastao i stasao za ženidbu, otac mu nađe pametnu i razboritu ženu. U porodici ovog čoveka živelo se vrlo lepo. Svako veče bi se sastajali oko ognjišta, on sa svojom ženom, njegov sin i snaha, i zajedno bi večerali.

Pored brige o raspodeli vode, on je bio i seoski starešina koga su svi od srca poštovali i slušali.

Dani su prolazili i vreme odmicalo. Meseci su se smenjivali i godine proticale, dok i ovaj čovek ne ostare i onemođa. Jednog dana uveče okupi on svoje ukuđane i reče:

— Ja sam završio svoje na ovom svetu i uskoro đu zauvek zatvoriti oči. Mihrek, tebe molim, ne dozvoli da se posle mene zatre moje ognjište i da u mojoj kući ugasne vatra. Nemoj rasipati novac. Drži se zlatne sredine. A ako dođe vreme pa ti sređa ne bude naklonjena, motiku u ruke pa počni kopati i sejati, jer od zemlje dolazi svako blagostanje.

Proće nekoliko dana i seoski starešina preminu i ostavi poslove onima koji ostaše na ovom svetu. Mihrek tako nasledi oca, ali nije znao pametno da živi. Nepromišljeno je trošio novac, dok jednog dana ne primeti da mu više ništa nije ostalo osim jedne krave od čijeg je mleka trebalo da se prehranjuje.

Zar je i to moguđe!? Oni koji su se hranili piletinom i mladom jagnjetinom, sada su spali na to da jedu samo luk i hleb.

Jednog dana otišao Mihrek u polje i tamo video gumno. Priseti se da mu je otac govorio ,Dko ti sređa okrene leđa, lati se motike i poče da razmišlja:

— Kako god bilo, morađu da prodam kravu, kupim malo zemlje i semena i počnem sa zemljoradnjom.

Tako i učini. Za novac koji je dobio za kravu kupi zemlje i nabavi seme. Uze motiku i prihvati se posla.

Doće i vreme žetve. Jednog jutra Mihrek primeti, da je na njegovu njivu sletela crna vrana i počela da kljuca žito. On uze kamen i baci ga na nju. Vrana poskoči i slete ukraj njive na jedan crni kamen. Kad Mihrek nastavi posao, ona opet slete na njivu. Opet ju je Mihrek gađao kamenom. Vrana i po drugi put odlete i slete na jedan crni kamen. Vrana je tako sve do samog mraka bila uporna i dosađivala .

Sledećeg dana, još od jutra, vrana je nastavila istu igru. Najzad joj se Mihrek obrati:

— Ama, slušaj ti vrano, zašto si tako uporna i zašto mi uništavaš usev?

Vrana odgovori:

— Hoću da ti se podsmevam u brk i da te izmorim.

Mihrek je uistinu već bio nemođan. Uveče ispriča ženi šta je sve toga dana doživeo. Žena mu dade savet:

— Sutra rano, pre nego što dođe vrana, uzmi lepljivog katrana, rastopi ga i razli po crnom kamenu. Kada vrana dođe i sleti na kamen, noge će joj se prilepiti, a ti priđi, uhvati je i otkini joj glavu.

— Bravo, bravo! — reče Mihrek — to si mi dobro kazala. Tako đu i učiniti.

Sutradan u zoru, donese Mihrek rastopljena katrana i razli ga po crnom kamenu. Ubrzo svanu i ogreja sunce. Proće jedan čas kad eto ti opet one jučerašnje vrane. Opet ona navali na žito. Mihrek se nije javljao dok sunce nije podobro odskočilo i zagrejalo i rastopilo katran na kamenu. A tada uze kamen i baci ga prema vrani. Vrana poskoči i slete na crni kamen a noge joj se namah zalepiše za kamen. Mihrek priće i uhvati je. Kad htede da joj otkine glavu, vrana ga upita:

— Šta to hoćeš da učiniš?

— Hoću da ti se podsmevam u brk i da te izmorim — uzvrati joj Mihrek.

— Pusti me, više ti neđu dosađivati niti uništavati tvoje useve. Ako me ubiješ, moji će mladunci ostati bez majke. Onda će te proklinjati, pa ćeš i sam doživeti teške dane — reče vrana.

Mihreka tronuše vranine reči i pusti je. Vrana odlete, slete na jedan kamen i reče Mihreku:

— Ej, Mihrek! Kad si me tako poštedeo i ja đu tebi dobrim vratiti. Daću ti jedno svoje pero. Čuvaj ga i ako zapadneš u nevolju, pusti pero da odleti i ti pođi za njim dok ne stigneš do mene. Kada me nađeš, ja đu ti pomođi u svakoj nevolji.

— Vrlo dobro! — reče Mihrek.

Onda uze pero, odnese ga kući i predajuđi ga ženi reče:

— Donesi metalni sanduk i sakrij ga na dno sanduka, možda će nam jednog dana pomođi u nevolji.

Žena uze pero i stavi ga u sanduk.

Proće nekoliko godina i nastupiše sušne godine i teški dani. Zemlja bez kiše nije rađala i Mihrek zapade u veliku nemaštinu i nevolju. Jednog dana žena ga podseti:

— Mihrek, kako bi bilo da uzmeš pero i potražiš vranu?

Mihrek se složi:

— Pravo veliš, idi i donesi mi ga!

Žena mu donese pero. Mihrek uze pero, izaće iz kuđe i pusti ga u zrak. Pero polete kao da ga vetar nosi, a Mihrek za njim. Tako stiže na vrh jedne planine, do nekakvog gvozdenog dvorca. Pred dvorcem ugleda jednog neočešljanog i neobrijanog diva kako spava. Od Mihrekovog mirisa div se probudi i upita:

— 0, sine ljudskog roda, belih zuba i crnih očiju, zašto si ovamo došao?

— Idem za vraninim perom — odgovori Mihrek.

— Onda produži napred — reče div.

Pero ulete u jednu peđinu. Za njim uđe Mihrek i najedanput ugleda vranu.

— Ej, Mihrek! Mene si se setio, neka je na dobro! — reče vrana.

Mihrek joj ispriča o suši i nevolji u koju je zapao. Vrana mu odmah dade četiripet vređa pšenice i napomenu:

— Ovo ti je za hranu dok traje suša.

Na polasku dade mu još jednu kokoš i reče:

— Ova kokoš svaki dan snese po jedno zlatno jaje. I nju ti poklanjam da ne bi bio bez para.

Mihrek sav radostan ode kući i sve ispriča svojoj ženi.

— Vrlo dobro, samo ne dao bog da kome kažeš da imamo takvu kokoš — upozori ga žena.

Ali je Mihrek nije poslušao. Kud god je išao, svakom je pokazivao kokoš, dok to ne dopre do ušiju seoskoga kneza. Knez odmah posla čoveka po Mihreka s porukom: „Čuo sam da imaš divnu kokoš. Daj da je vidim pa đu ti je opet vratiti."

Mihrek, hteo ne hteo, posla svoju kokoš, ali umesto zlatojaje nosilice knez seoski vrati Mihreku drugu, izgledom sličnu kokoš. Mihrek vide da to nije ona njegova kokoš. Uputi se knezu da traži svoju kokoš, ali ga knez dobro izbatina i izjuri iz kuđe.

Proće jedna godina i oni opet zapadoše u bedu. Žena će opet Mihreku:

— Mihrek, idi i potraži vranu!

Mihrek opet, kao i prvi put, ode vrani i sve joj ispriča. Vrana mu ovaj put dade jedan bakrač i kašiku i reče:

— Kada god ogladniš, kucni ovom kašikom po bakraču i koje god jelo zaželiš da jedeš spomeni mu ime i ono će se stvoriti u bakraču.

Mihrek, opet radostan, odnese kotao kući i svako veče i svaki dan su dobijali iz bakrača kakvo god su jelo zaželeli. Jednog dana Mihrek reče ženi:

— Knez nam je naneo tešku nepravdu, hajde da ga pozovemo u goste i da stavimo pred njega stotine različitih jela neka vidi da mi i pored toga što nam je oteo kokoš, nismo mačji kašalj.

Žena ga upozori:

— Mani se besposlice. I ovoga puta će te prevariti i oteće ti bakrač kao što ti je i kokoš oteo.

— Neće, ne dam ja — odgovori čovek.

Onda Mihrek ode i pozva kneza sa čitavom njegovom porodicom i ukućanima. U podne kada su svi seli da ručaju, vidi knez: jedno za drugim dolaze na trpezu svakojaka jela, različite vrste pirinča i svega ostalog. Zinu od zaprepašćenja. Pozva svoga slugu i neprimetno mu naredi:

— Otvori oči i uši i neupadljivo dokuči o čemu se radi.

Sluga se potrudi. Ubrzo se vrati, sede do kneza i obavesti ga:

— Imaju jedan bakrač. Udare po njemu kašikom, kažu ime jela i jela izlaze iz bakrača jedno za drugim.

Knez ništa ne reče. Završi ručak i ode kući. Sutradan posla po Mihreka s porukom: „Posudi mi tvoj bakrač samo na dva dana." Mihrek pokuša da ne da bakrač, ali mu ga silom uzeše i kroz dva dana vratiše drugi, izgledom sličan onome. Kad je Mihrek video da su mu podvalili i vratili drugi bakrač, ode knezu da uzme svoj bakrač, ali ga knez i ovoga puta izbatina i izbaci napolje.

Prođoše tri godine. Opet Mihrek zapade u nevolju. Uze i pusti pero od vrane da leti i kao što je to uradio prvi i drugi put, uputi se vrani. Kad dođe, sve joj ispriča o sebi. Vrani bi mnogo žao Mihreka, pa mu reče:

— Ovoga puta daću ti nešto čime ćeš povratiti svoju kokošku i svoj kotao.

Onda mu dade jednu tikvu i objasni:

— Ako te ko bude napao, ti udari rukom po tikvi i izgovori: „Sto štapova za batinanje u šake." Iz tikve će izađi stotinu crnih momaka, od kojih je svaki u stanju da savlada stotinu ljudi, i uništiće tvoga neprijatelja. Kad oni obave posao, ti opet izgovori: „Momci sa štapovima u tikvu" i oni će svi otiđi u tikvu.

Mihrek se obradova, uze tikvu i ne ode svojoj kući nego se uputi pravo kući seoskog kneza.

— Šta ima novo? — upita knez.

— Nema ništa novo — odgovori Mihrek — samo sam došao da uzmem svoju kokoš i svoj bakrač.

Knez podviknu:

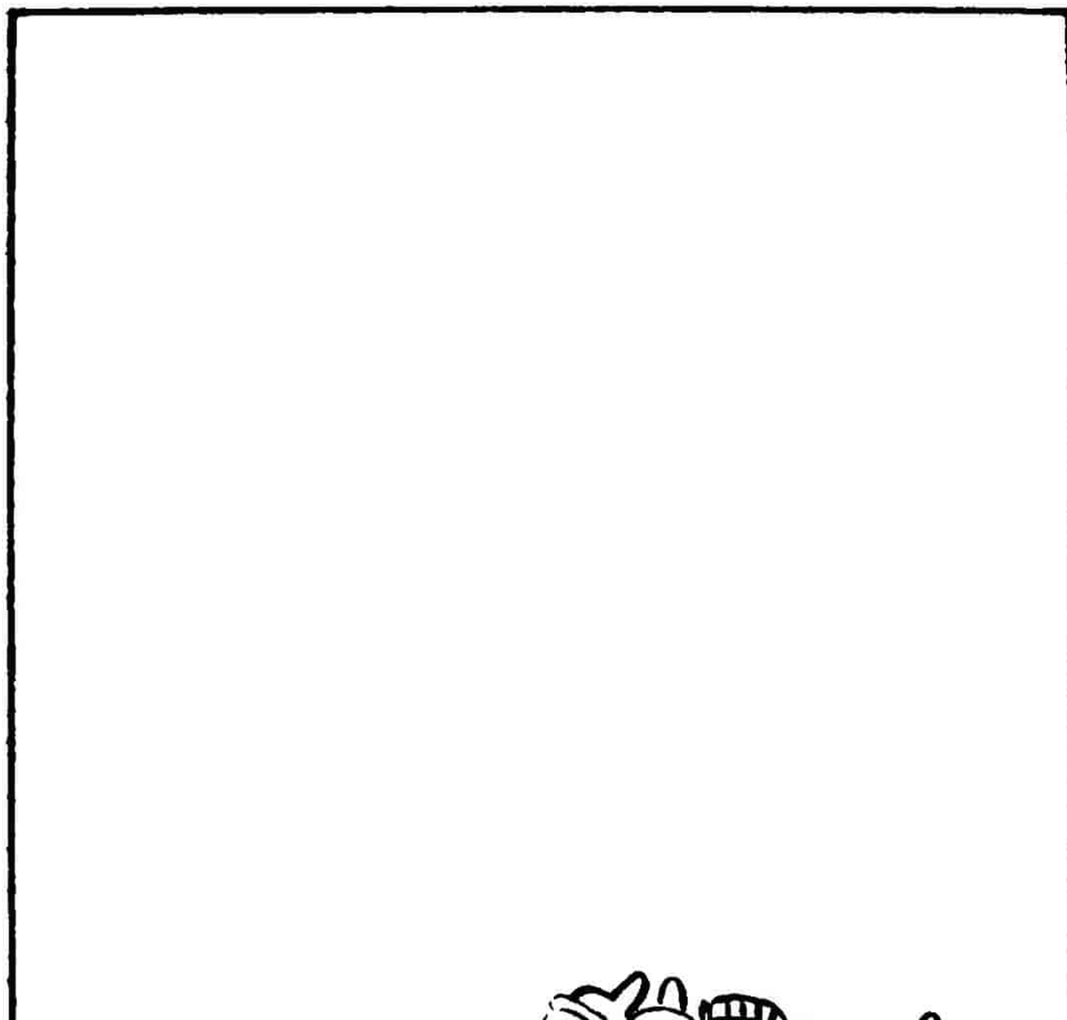
— Izudarajte ga i izbacite napolje!

Čim to izgovori, Mihrek udari rukom po tikvi i izgovori: „Sto štapova za batinanje u šake", i iz tikve izađoše crni momci i stadoše da tuku kneza i njegove sluge. Knez, videvši da će ga usmrtiti, poče da zapomaže:

— Vratiđu i kokoš i bakrač.

— Odmah! — podviknu mu Mihrek.

Kada dobi svoju kokoš i bakrač, Mihrek izgovori: „Momci sa štapovima u tikvu" i svi se oni izgubiše u tikvi. Mihrek uze kokoš, bakrač i tikvu. Tu se odmah oko njega okupiše seljani i proglasiše ga za kneza sela. Žena mu je sedela kod kuđe, kad najedanput ugleda: ide Mihrek i nosi kokoš, bakrač i tikvu, a na glavi kapa seoskog kneza i u rukama štali Mihrek uđe u kuću n sve ispriča ženi. Ona poskoči od radosti i poče da igra po sobi.

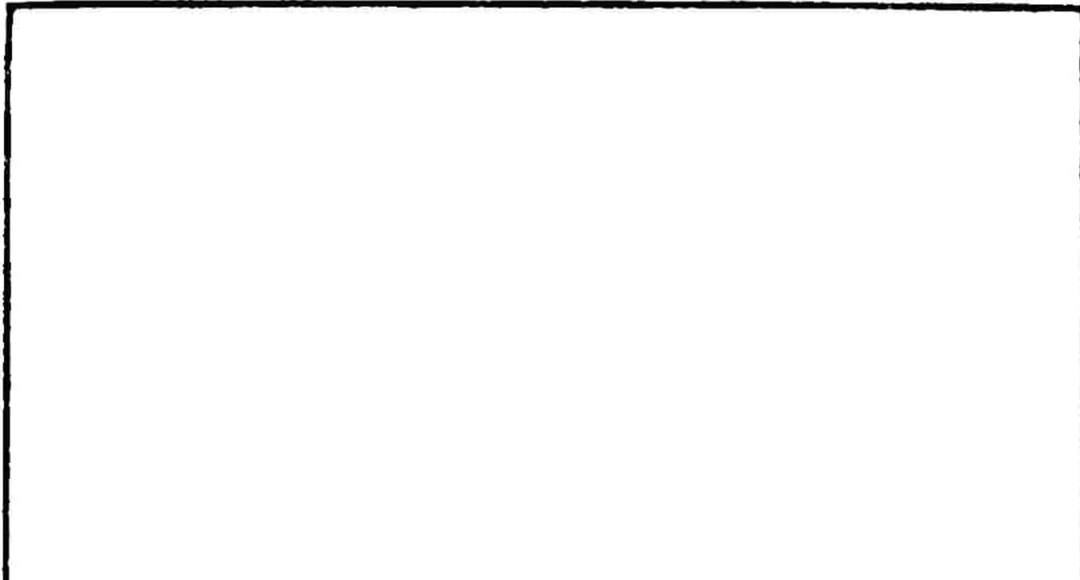
Ovako kao što su se ispunile njihove želje, neka se ispune i želje svih ostalih.

PILjAR

Nešto je bilo, a nešto nije — živeo je nekada jedan piljar i imao ženu i sina po imenu Behram. Još je sin bio sasvim mali i nije bio odbijen od majčine sise, kad mu umre otac. Žena se nije htela udavati, nego se sva posvetila odgoju svoga sina. Dok ga je podigla do osamnaeste godine, isprodavala je sve po kući i potrošila sve što je stekla s mužem. Ništa više nije ostalo osim tri stotine srebrnjaka koje je u jednoj kesi čuvala za crne dane.

Jednoga dana pozva ona sina Behrama i poče sa njim razgovor:

— Sine moj, već je šesnaest godina od smrti tvoga oca. Šesnaest godina ja sam bila udovica i, hvala bogu, uspela sam da sve to vreme nijednom ne spomenem udaju nego da se posvetim brizi oko tebe. A sada, treba da sam počneš da se brineš o sebi i da nastaviš očev posao. Otidi na bazar, kupi robu nešto malo jeftinije pa je prodaj malo skuplje i tako zaradi nešto novaca da bi mogao živeti.

Kad to reče, ode i uze kesu s novcem sa police, otrese sa nje prašinu, otvori je, izvadi i dade Behramu stotinu srebrnjaka. Onda mu reče:

— Uzmi ovo i, s božijom pomođi, počni s trgovinom!

Behram uze novac i ode. Prošao je nekoliko ulica i stigao na bazar. Osvrtao se unaokolo gledajuđi šta bi kupio da posle preproda. Hodajuđi tako dođe na jedno mesto gde ugleda kako nekoliko mladiđa trpa mačku u vređu i hoće da je nose i bace u reku. A mačka u vređi žalosno je cvilela. Behram se sažali na bespomođnu mačku. Zato priće mladiđima i upita ih:

— Zašto bez potrebe mučite jadnu životinju? Odvežite vređu i pustite mačku neka ide kud hoće!

— Ako ti je žao mačke, a ti izvadi i daj nam stotinu srebrnjaka i mačka je tvoja — osorno odgovoriše mladiđi.

Behram izvadi i dade im stotinu srebrnjaka. Onda izvadi mačku iz vreće i pusti je. Mačka se malo zagleda u Behrama, onjuši ga i oliza mu noge, zatim se malo pomazi oko njegovih nogu i reče:

— Dobro se ne može zaboraviti — i ode. Još se nekoliko puta osvrnula prema Behramu i najzad se izgubila.

Uveče, Behram se vrati kući praznih šaka. Majka ga upita:

— Reci mi šta si radio? Šta si kupio i kako si prodavao?

Behram ispriča sve šta mu se dogodilo toga dana. Majka mu to veče više ništa ne reče. Sutradan ujutro ona mu se obrati:

— Sine, spasao si životinju od nesreće i dobro si učinio. Životinje su pre nas došle na ovaj svet i pripremile mesto da i mi dođemo. I mi treba da im u nevolji pomažemo, naročito one koje nam ne nanose nikakve štete i koje nam pomažu u životu. Daću ti danas još stotinu srebrnjaka. Idi i počni sa trgovinom!

— Vrlo dobro — reče Behram, uze novac i ode. Nije bio ni stigao do bazara u gradu, kad ugleda kako nekoliko obesnih mladiđa vuku lancem vezanog psa. Dovukli su ga bili do gradskih bedema, odakle su nameravali da ga bace i tako ubiju. Behramu bi žao psa, zato im priće i reče:

— Ne mučite tu vernu životinju! Skinite mu lanac s vrata i pustite ga neka ide slobodno kud želi!

Oni mu odgovoriše:

— Ako ti je toliko žao psa, a ti ga kupi i oslobodi.

Behram im dade stotinu srebrnjaka i oslobodi psa. Pas oblete dva tri puta oko Behrama, mahnu repom i reče:

— Ej, plemeniti čoveče, dobro si učinio i dobrim će ti se vratiti.

Onda se još nekoliko puta osvrnu za Behramom i nestade.

I toga dana, kao i prethodnog, Behram se vrati kući postićen, oborene glave i praznih šaka. Majka mu kao i prethodnog dana izgovori iste reči, samo malo oštrije.

Tređi dan majka mu dade poslednju stotinu srebrnjaka i upozori ga:

— Danas je već vreme da počneš sa trgovinom!

Behram uze stotinu srebrnjaka i ode od kuđe. Lutao je sve do sunčeva smiraja, ali ništa nije uspeo ni da kupi ni da proda. Umoran ode i sede pored jednog zida da se malo odmori. Kad li opet ugleda grupu ljudi koji su držali u rukama nekakvu kutiju i skupljali okolo drveće i grančice da nalože vatru. Hteli su da stave kutiju na vatru i zapale je. Behram se zainteresova, priće im bliže i upita:

— Šta vam je u toj kutiji? Šta to hoćete da spalite?

— Jednu lepu životinju sa divnim i nežnim šarama — odgovoriše mu.

— Nemojte je spaljivati, pustite je neka ide svojim putem! — zamoli ih Behram.

— Ako ti je toliko žao ove životinje, daj stotinu srebrnjaka i kutija sa njom je tvoja, pa radi šta god hoćeš — odgovoriše oni.

Behram nije mogao a da im ne da. Kad im dade stotinu srebrnjaka, uze kutiju i htede da je otvori. Oni ga upozoriše da je tu ne otvara, nego da ide iz grada i da je tamo otvori. On odnese kutiju podalje od grada i kad je otvori iz kutije izaće zmija. On se uplaši i poče da beži. Ali zmija mu reče:

— Kuda ćeš? Ti mi nisi nikakva zla naneo, nego si me spasao da me živu ne spale. Mi nikada ne ujedamo onoga ko nas ne muči i ne ljutimo se na njega. Idi ti svojim poslom.

Behram se skupi i sede u kraj, jer je i poslednjih stotinu srebrnjaka dao da bi spasao zmiju. Nije znao šta da radi, kuda da krene i šta da večeras ispriča majci. Kada ga zmija vide tako zamišljena, shvati da ga nešto muči.

— Zašto si tako tužan i zamišljen? — upita ga zmija.

Behram joj ispriča svoju sudbinu od početka do kraja.

— Ja đu ti sve to nadoknaditi — poče zmija. — Moj otac je zmijski car i zove se Markija.

Nema dece osim mene i mnogo me voli. Ja đu te odvesti k njemu i ispričati mu kako si me spasao i oslobodio.Ređi đu mu da nije bilo

tebe, da bih ja, izgorela na vatri i pretvorila se u prah i pepeo, a njegovo ognjište i dimnjak bi se ugasili. Kada mu ja sve ispričam, moj će te otac upitati: „Čime želiš da te nagradim za to dobročinstvo?" Ti mu reci da tražiš samo Sulejmanov pečat. A ako on ne htedne da ti ga i ponudi ti nešto drugo, ti reci da ne želiš ništa, osim ono što si rekao.

Onda zmija odvede Behrama svome ocu i sve mu potanko ispriča što joj se dogodilo. Markija koji je neizmerno bio radostan što mu je dete oslobođeno i spaseno, reče Behramu:

— Zaželi od mene šta god hoćeš da te nagradim za to dobro delo!

Behram reče:

— Ja ništa ne želim, ali ako baš hoćeš da mi nešto daš, daj mi Sulejmanov pečat.

Sulejmanov pečat je bio Sulejmanov prsten na kome je bila ucrtana velika amajlija.

Markija se začudi:

— Odakle ti znaš za Sulejmanov pečat? Treba da znaš, da je taj prsten s pečatom s kolena na koleno dospeo meni od Sulejmana i svi su jedan drugome preporučivali da ga ne dajemo drugim osobama, jer će za njeg saznati div Ahrimen i dočepaće ga se. A onda bi on srušio ceo ovaj svet. Ovaj prsten s pečatom treba da čuva neko ko je čista srca i neustrašiv.

Behram reče:

— Možda sam ja takav.

Dugo su razgovarali. Najzad Markija predade Behramu Sulejmanov prsten s pečatom i posavetova ga:

— Pazi se da, ne daj bože nekome kažeš kako imaš nešto tako u sebe. Uvek ga čuvaj na nekom mestu za koje niko ne zna!

Behram uze Sulejmanov prsten s pečatom, pozdravi se sa Markijom i ode. Kada izaće, Markija poće za njim i reče:

— Mladiđu, ti ne upita čemu služi taj pečat.

— Ne, ne upitah — odvrati Behram.

— Onda zapamti! Kada ovaj prsten s pečatom staviš na srednji prst i poželiš bilo šta, protrljaj rukom kamen na prstenu i iz kamena

će izađi crnac i doneće ti sve što si zaželeo — od ptičijeg mleka do ljudskog života.

Behramu bi drago i pošto je bio mnogo gladan, uze da isproba pečat. Stavi prsten na srednji prst i zaželi jelo od pirinča. Odmah se pojavi crnac i donese mu više vrsta jela od pirinča. Behram se s uživanjem najede. Onda se uputi kući. Pošto je već bilo dosta kasno kada je stigao kući, zabrinuta majka ga upita:

— Zašto si zakasnio? Gde si dosada bio? Šta si radio?

Behram joj ispriča sve potanko i dodade:

— Danas nam je pala sekira u med.

Majka se mnogo obradova i upita ga:

— Šta sada nameravaš da radiš?

— Prvo đu srušiti ovu kolibu i umesto nje sagradiđu veliki dvorac — odgovori Behram.

— Nemoj, molim te, da rušiš kolibu! Pusti je neka ostane tu gde je. U njoj sam ja živela s tvojim ocem i za nju su vezane divne uspomene našeg života. Sagradi ti dvorac pored kolibe. Ja đu ostati u kolibi, a ti idi i živi u dvorcu — zamoli ga majka.

— Vrlo dobro — složi se Behram i tako učini.

I što god je poželeo, to je imao. Život mu krenu nabolje. Lepo se hranio, lepo oblačio. Jedino što mu je nedostajalo bila je lepa i dobra žena.

Jednog dana dok je prolazio pored šahovog dvora, video je u dvoru šahovu kćer. Tad pomisli:

— Jedina devojka koja mi odgovara jeste šahova kći.

Ode kući i posla majku da mu zatraži šahovu kćer. Majka se uputi u šahov dvor. Pošto proće pored stražara i vratara, stiže u unutrašnjost dvora gde je sedeo sam šah. Ona se obrati glavnom evnuhu:

— Želim da razgovaram sa šahom.

Evnuh to javi šahu. Šah je primi i upita:

— O čemu se radi?

— Došla sam da zaprosim tvoju kćer za svoga sina odgovori starica.

— Ko je tvoj sin? — opet upita šah.

— Moj sin je mladiđ u svemu dobar.

— Zar ja da svakome dajem svoju kćer? — ljutnu se šah.

— Onaj ko želi moju kćer treba da je najbogatiji u zemlji. Taj bi morao pokloniti mojoj mnjljenici sedam kamiljih tovara zlata i srebra, morao bi joj postaviti na glavu krunu sa sedam dragih kamenova, morao bi na ime otkupa za moju kćer da položi sedam carskih ćupova čistog zlata i da joj za svadbenu nođ prostre po sobi đilim protkan zlatom i biserima.

— O, veliki šahu! — poče žena — pa to nije ništa. Umesto sedam zatraži ako hoćeš sedamdeset. I još ako šta želiš, sve će biti spremno.

— Onda to donesi i vodi moju kćer — reče šah.

I tako, sve što zatražiše od Behrama, on to, uz pomođ Sulejmanovog prstena, pripremi i predade. Šah mu dade kćer i on je odvede svojoj kući. Sedam dana i sedam nođi trajale su svadbene svečanosti. Grad je bio osvetljen i u svečanom ruhu. Tako je Behram postao šahov zet.

Ali ostavimo načas Behrama i čujmo nešto o sinu turanskog kralja!

I on je bio zaljubljen u istu šahovu kćer i već je dva tri puta slao ponekog svoga šahu u vezi sa njegovom kćeri. Bilo je obeđanja, pa se i pričalo da će se šahova kći udati za sina turanskog kralja. Kada je čuo da su je udali za sina jednog piljara, silno se razljuti. Poče da razmišlja i da se pita ko je taj mladiđ i kako je šah pristao da uda svoju kćerku za sina jednog piljara. Pošto se malo raspitao, obavestiše ga da je taj mladiđ predao šahu zlata, srebra i dragulja koliko god mu je ovaj zatražio. Rešio je da po svaku cenu sazna odakle mladiđu toliko bogatstvo i da se na bilo koji način dočepa šahove kćeri. Zato pronađe nekakvu prevejanu staricu i sa mnogo novca je uputi u grad gde je živela šahova kći sa svojim mužem. Pred polazak kraljeviđ joj naredi:

— Idi i ispitaj odakle piljarevom sinu toliko bogatstvo. Ako uspeš da mi dovedeš šahovu kćer, pokloniđu ti srebra koliko si teška.

Starica krenu, stiže u onaj grad i raspita se za kuću piljareva sina i šahove kćeri. Jednog dana dođe ona i pokuca na vrata. Sluškinje dođoše i otvoriše vrata. Kad ugledaše staricu, upitaše je:

— Koga tražiš?

— Domaćina ove kuće — odgovori starica.

Sluškinje je odvedoše šahovoj kćeri. Onda starica poče:

— Ja sam stara i nemoćna, iz daleka sam i tek sam stigla s puta. Primi me malo, čim se odmorim otići ću kako sam i došla.

Šahova kći joj odgovori.

— U redu, ostani ovde koliko god želiš.

Starica se veštim podilaženjem i raznim smicalicama svide šahovoj kćeri. Umeša se među sluškinje. Polako ali vešto, sprijatelji se sa šahovom kćeri i zadobi njeno poverenje. Kada je bila sigurna da je stekla njenu naklonost, jednog dana starica joj se obrati:

— Kako to da tvoj otac, premda je šah, nema toliko bogatstvo kao tvoj muž? Zar to dosada nisi primetila? Odakle tvom mužu toliko bogatstvo i imetak?

— Ne znam — odgovori ona.

— Treba da saznaš, upitaj ga, možda će ti to jednog dana zatrebati, pa bi bilo dobro da znaš — opet će starica.

Uveče kad su pošli na spavanje, šahova kći upita muža:

— Ti si sin jednog piljara, odakle ti ovoliko bogatstvo?

Behram se naljuti i poče da grdi ženu govoreći da joj to nije potrebno da zna. Žena se naljuti na muža i sada ona poče njemu svašta da govori. Najzad Behram popusti i ispriča joj sve o prstenu i pečatu. Takoće joj otkri da se prsten s pečatom nalazi sakriven na polici u njihovoj spavaćoj sobi. Uz to je zamoli da nikom, ni po kakvu cenu, ne otkrije tu tajnu.

Kada to žena saznade, sve ispriča starici. Jednoga dana, dok su svi bili zabavljeni nekim poslom, starica iskoristi priliku, uđe u sobu, uze prsten s pečatom sa police i odnese ga sinu turanskog kralja. Ovaj stavi prsten na ruku i zatraži od crnca da mu donese šahovu kćer i dvorac u kome je živela. Crnac to odmah izvrši. Kad kraljević ugleda šahovu kćer, silno se obradova i htede da se odmah priredi

svadba. Ali šahova kći se s tim ne složi. Posle duže prepirke dogovoriše se da sačekaju četrdeset dana, a posle toga neka radi šta hoće.

Na drugoj strani, kada je starica odnela prsten i pošto dvorac sa šahovom kćeri preneše u Turan, turanskom kraljeviđu, Behram na konju dođe kući i vide da nema ni dvorca ni žene. Uđe kod majke u kolibu i saznade da je prsten ukraden i da je to delo sina turanskog kralja. Behram se mnogo rastuži. Potišten i bespomođan ode on iz grada i sede pored ruševina nekog starog dvorca. Sedeo je tužan s glavom na kolenima i razmišljao šta da radi. Tog časa dođoše mu zmija, pas i mačka, jer su znali kakva ga je nevolja snašla. Zmija se okrenu psu i mački i poče im govoriti:

— Ovaj je čovek prema nama bio mnogo dobar i spasao nas je sigurne smrti. Ja sam mu se odužila, sada je red i na vas. Otidite u Turan i donesite prsten!

Pas i mačka krenuše, a za njima krenu i Behram. Posle nekoliko dana, stigoše u Turan i uputiše se pravo na kapiju vrta i dvora turanskog kraljeviđa. Pas osta napolju a mačka uđe u dvor i nađe šahovu kćer. Kad ostaše same, kći saopšti mački da sin turanskog kralja prsten uvek čuva pod pazuhom, a kada spava drži ga u ustima da ga ko ne bi uzeo. Treba što pre, dok nije isteklo četrdeset dana, dođi do prstena. Mačka se vrati i sve to ispriča psu. Pas je posavetova kako da iz kraljevićevih usta ugrabe prsten.

Sutradan uveče pas i mačka uđoše u kraljevićev dvor i sakriše se u jednom kutu. Mačka, kako ju je već bio uputio pas, uđe u kuhinju, postavi se u zasedu i uhvati miša. Kad se miš nađe u mačjim šapama, mačka mu se obrati:

— Vidiš da te sada mogu stisnuti za vrat i udaviti zubima. Ali ako želiš da se spaseš, treba da obaviš jedan posao, a to je da umočiš svoj rep u biber i da sa mnom uđeš u sobu gde spava kraljeviđ. Kad tamo stignemo, ti ćeš mu zavuđi rep u nos i strešćeš biber da od toga kihne.

Da bi spasao život, miš je bio spreman na sve što se od njega tražilo, te se složi i reče:

— Hoću, učiniđu to.

Mačka onda izaće iz sobe a unutra pusti psa i miša. Miš se polako pope kraljeviđu na prsa i zavuče mu rep u nos. Kraljeviđ od bibera snažno kihnu od čega mu prsten izlete iz usta. Pas skoči i uhvati ga još u letu. Onda odjuri u vrt. Miš pobeže u rupu. I mačka se nađe u vrtu. Kada su izlazili kroz gradsku kapiju, primetiše da za njima ide Behram. Obradovaše se. Odmah mu dadoše prsten. Behram ga stavi na prst i zažele da on, njegova žena, njegovi prijatelji i dvorac budu svi na mestima gde su se i ranije nalazili.

Još turanski kraljeviđ nije stigao ni da se obriše od kijavice, kad primeti da od prstena i šahove kćeri nema ni traga. Odmah shvati da su ga nadmudrili i uzeli mu prsten iz usta.

Kad se malo pribrao, Behram upita ženu: — Reci mi ko te je prevario?

Žena mu sve ispriča. Behram je upozori:

— Čuvaj se slatkorečivih starica i ne dozvoli da te varaju i stvaraju nam neprilike!

Žena se pokaja i obeđa:

— Sigurno me više nikada niko neće prevariti.

Behram nabavi sve što mu je bilo potrebno za život, a prsten sa čarobnim pečatom baci u najdublje more da ne bi dospeo u ruke rđavih ljudi.

Eto, to je priča o Sulejmanovom prstenu i pečatu koju smo čuli od starih i vama je ispričali da bi zauvek ostala i pričala se.

GRAŠČIĆ

Živeo jednom jedan siromašni drvoseča. Danju je sakupljao drva po šumi, odvozio ih u grad i prodavao. Od zaraćenog novca živeo je sa ženom. Dece nisu imali.

Jedne zimske nođi dok je sedeo pored mangale, duboko uzdahnu i obrati se ženi koja je sedela s druge strane mangale i prela:

— Pogledaj, ženo, tako ti boga, koliko smo samo nesređni što nemamo deteta koje bi nam se sada pelo na vrat i glavu i tako nas zabavljalo svojim vragolastim igrama u onim dugim zimskim nođima. U kuđama svih komšija je bučno, razgovara se i čuje se vesela dečija igra. Samo je u našoj kući gluho i nemo.

I žena duboko uzdahnu i potvrdi:

— Jest, pravo veliš. Bila bih sređna i zadovoljna kad bih imala dete makar i koliko zrno graška. Sigurna sam da bismo ga obadvoje voleli.

U tom trenutku drvoseča kihnu, a žena će:

— Na strpljenje, gospodaru! Kažu treba se strpeti.

I proće nekoliko meseci posle ovog razgovora. Jednog dana žena oseti porođajne bolove. Ode i spusti se na pod u kući, na deo od opeke, i rodi muško dete veličine palca na ruci. Dete je imalo sve što ima pravi čovek: noge, ruke, oči, uši i ostalo. Samo što mu je lice bilo koliko zrno graška. Žena i muž se mnogo obradovaše i posle šest dana dadoše mu ime Graščiđ.

Žena podseti muža:

— To je upravo dete kakvo smo tražili. Nema druge, moramo ga prihvatiti i voleti.

I zaista su mu otac i mati posvećivali mnogo pažnje. Ali dete nije raslo. Ostalo je majušno kao što se i rodilo. Međutim, po njegovim sjajnim očima i vedrom licu videlo se da je razborito i pronicljivo.

Jednog dana drvoseča se spremao da sa dva tri svoja druga krene u šumu da naseče i donese drva. Više sam za sebe glasno reče:

— Eh, ženo, kad bismo i mi imali nekoga kao drugi ko bi nam mogao da dotera u šumu kola na kojima bih dovezao drva!

Graščiđ to ču i reče:

— Ne tuguj, dragi oče, ja đu ti ih doterati!

Drvoseča se nasmeja i upita:

— Ti da ih doteraš? Zar ti možeš da upravljaš konjem? Smokve kljuje ptica koja ima kriv kljun, zar ne?

— Dragi oče, ako mi mama spremi kola i upregne u njih konja, ja đu se popeti konju iza uha i doterađu kola tamo gde ti budeš sekao drva — odgovori Graščiđ.

— Vrlo dobro, hajde pa ćemo videti — složi se otac.

Kada je bilo vreme, mama mu upregnu konja u kola, a njega uze i stavi konju na vrat. Graščiđ, kao da je sedamdeset godina radio sa konjima, poče da viče na konja „hija, hija" i kola krenuše. V samoj blizini mesta gde mu je bio otac iza jedne ograde, prolazila su dva putnika i kada videše da konj sa kolima juri punim kasom, praćen povicima kočijaša koji se nigde ne vidi, jedan od njih reče drugome:

— Zaista je ovo nešto neobično, hajde da pogledamo dokle će ova kola ovako juriti i gde će se zaustaviti. Kakvo je ovo čudo?

Kola usporiše i zaustaviše se na mestu gde su sečena drva. Odjednom se začu glas:

— Tatice, eto vidiš da doterah kola. Zašto ne dođeš da me skineš?

Onda drvoseča priće konju i uhvati ga jednom rukom, a drugom rukom uze malog kočijaša i spusti na zemlju. Zatim se malo odmače i sede na gomilu grančica. Kada ona dvojica videše tako malog čoveka, veoma se začudiše:

— Bilo bi mnogo dobro kad bi ovaj malecki čovek bio naš — zaključiše oni. Zato priđoše bliže drvoseči i obratiše mu se:

— Striko, da li bi nam prodao ovog mališana?

— Ne — odgovori drvoseča — ovo je moje dete i ne bih vam ga dao ni kad biste mi bacili pod noge svo blago ovoga sveta.

Kada Graščiđ ču ovaj razgovor, neprimetno se uspuza uz šav očeva ogrtača i pope mu se na rame. Zatim se prišulja do očevog uha i šapnu mu:

— Tatice, prodaj me i uzmi pare, a ja đu se već nekako opet tebi vratiti.

Čuvši ovo, drvoseča priupita onu dvojicu:

— Dobro, da vidimo koliko dajete za mališana?

— Pet zlatnika — odgovoriše oni.

— Malo je, ne dam malog — odvrati otac.

Malo se cenjkaše i drvoseča im na kraju dade Graščiđa za deset zlatnika.

Oni ga uzeše i upitaše:

— Gde želiš da sediš dok te nosimo?

— Na ramenu jednog od vas — odgovori Graščiđ — jer bih tako mogao da razgledam na sve strane i da sačuvam raspoloženje.

Onda se Graščiđ oprosti od oca i poljubi ga. Zatim ode i sede jednom od njih na rame i tako krenuše na put. Dugo su putovali, sve dok se ne poče smrkavati. Tada Graščiđ zamoli:

— Sada me spustite na zemlju, jer sam se mnogo umorio od sedenja na ramenu, pa bih se rado malo odmorio i prohodao.

Kod jednog napuštenog sela oni ga spuste na zemlju. Čim stade na zemlju, Graščiđ poče trčkarati između kamenja i stvrdnutih grudvi zemlje. Odjednom se sakri u mišiju rupu odakle povika:

— Drugovi, neka vam je bog na pomođi, ja ostajem ovde, a vi idite kud god želite!

Oni pritrčaše da ga izvuku iz rupe, ali Graščiđ se povuče u samo dno rupe. Ma koliko da su pokušavali da ga štapom izvuku iz rupe, nisu uspeli. Zatim su ga dozivali i molili da izaće, ali ni to nije

koristilo. Veđ se bilo sasvim smrklo. Pošto više ništa nisu mogli da vide, oni odoše za svojim poslom.

Kada se sasvim udaljiše, Graščiđ izaće iz rupe i poče tražiti skrovito mesto gde bi mogao da mirno prespava nođ. Pronađe komad crepa i odluči da na njemu prespava. Još se ne beše ni smestio kako treba a kamoli mesto zagrejao, kad primeti da dolaze i razgovaraju nekakva dva čoveka. Graščiđ se pritaji i razabra kako jedan od njih veli drugome:

— Ama ostavi to, sada treba da smislimo kakvu varku i da svešteniku ukrademo pare. Kad bi samo znao koliko je taj novca sakupio! Priča se da u jednoj ostavi u kući ima ćup pun zlatnika.

U tome se Graščiđ pridiže i upade u razgovor:

— Ja đu vam pokazati i pomođi da mu pokrademo pare.

Lopovi se iznenadiše i jedan viknu:

— Čiji je to glas? Ko je to?

Graščiđ odgovori:

— Nema nikoga, osim mene! Želim da me povedete sa sobom da vam pomognem.

— A gde si to ti?

— Na zemlji — odgovori Graščiđ — upravo tamo odakle dolazi glas. Pipajte rukom po zemlji pa ćete me napipati.

Lopovi ga potražiše i nađoše. Kada videše koliki je, ne mogaše se uzdržati od smeha:

— Pa ti si kao prst, i kako da nam ti pomogneš?!

— Pođimo, pa đu vam pokazati — odgovori Graščiđ. I oni pristadoše:

— Pa dobro, da poćemo i da vidimo šta to ti možeš učiniti.

I oni se uputiše pravo sveštenikovoj kući. Kada stigoše, Graščiđ se provuče kroz otvor ispod dvorišnih vrata, otključa ih iznutra i lopovi uđoše u dvorište. Tada Graščiđ poče da viče:

— Dobro, pa gde je taj sveštenikov ćup sa zlatom? Hoćete li samo taj ćup ili želite još nešto?

— Tiše govori, dobra ne video! — Upozoriše ga lopovi.

Ali on produži još glasnije:

— O bože, pa recite već jednom šta sve želite, ja đu vam doneti. Ne gubite vreme!

Lopovi se ozbiljno uplašiše i opet upozoriše Graščiđa:

— Slušaj ti, prekini s tim! Šta je s tobom? Kao da ti je neko stao na rep pa se dereš, ili želiš da nas pohvataju. Tiše! Zar hoćeš da nas otkriješ!? Upropastićeš nas!

U međuvremenu se sluga, koji je spavao u jednoj sobici odmah do vrata, probudi od Graščićeve vike. Malo oslušnu i opet leže da spava. Lopovi tiho narediše Graščiđu:

— Idi u ostavu i uzmi iz niše nešto lakše, ali vrednije, i donesi ovamo!

Međutim, Graščiđ opet, sada još glasnije, povika:

— Dobro, dođite malo bliže i recite mi šta želite, ja đu vam dodati.

Ovoga puta sluga se sasvim probudi i skoči iz kreveta. Lopovi se na dadoše u beg, izleteše na vrata i nestadoše u mraku. Sluga poče tamo amo da traži kresivo i trud da upali sveću i obiće kuću i dvorište. Graščiđ iskoristi priliku. Prvo ode i zatvori vrata, a zatim uđe u spremište za detelinu i zavuče se u seno. Sluga upali sveću, obiće kuću i pošto vide da nema nikoga i da su vrata zatvorena, pomisli da mu se nešto u snu pričinilo. Zato se ponovo vrati u svoju sobicu i leže. Graščiđ se lepo namesti u suhoj detelini i donese odluku:

— Kako god bilo, ovu đu nođ ovde provesti, a sutra idem svome ocu i mami.

Međutim, nije ni pretpostavljao koliko u životu ima prepreka, zavoja i padova.

I dođe jutro. Sluga se probudi, ode u spremište deteline, uze deteline, donese i položi pred kravu u štali. Slučajno zagrabi deo deteline u kojem je ležao i spavao Graščiđ. Graščiđ se odmah ne probudi, a sluga ga zajedno sa detelinom baci pred kravu. Krava zinu i strpa u usta deo deteline, u kojem je spavao Graščiđ. Tek u kravljim ustima on se probudi i nađe u čudu:

— O bože, gospode, gde li sam ja ovo!? Možda sam pao u ručni mlin?

Pogleda malo bolje čas na jednu čas na drugu stranu i shvati da je dospeo u kravlja usta. Sada je dobro pazio da se ne nađe među kravljim zubima. Ali, ubrzo skliznu niz kravlje grlo i nađe se u „gostinskoj sobi koja nije bila ništa drugo nego kravlji želudac. Unutra je bilo tamno i ništa nije video. A drugo, krava je i dalje jela detelinu i oko njega je postajalo sve tešnje i tešnje. To ga je zabrinulo pa poče da viče iz kravljeg želuca:

— Čiko dragi, ne dajte mi više deteline, neđu više deteline, sita sam!

Sluga koji je u tom trenutku muzao kravu, silno se preplaši i izbezumljeno skoči i polete vratima. Utom udari nogom u vedro s mlekom i mleko se sve proli. Zadihan dolete svešteniku i reče:

— Gospodaru, krava počela da govori!

— Neznalico jedna, gde će krava govoriti? — Ne poverova mu sveštenik.

— Dođi pa se sam uveri — opet će sluga.

Sveštenik se podiže i ode u štalu. I slučajno u tom trenutku začu se Graščićev glas:

— Neđu više trave, sita sam!

Sveštenik se uplaši i zaključi:

— To se sam đavo zavukao u kravu.

Odmah pozva uličnog kasapa i on odseče kravi glavu. Kravlji želudac u kome se nalazio Graščiđ zajedno sa ostalom unutricom, odnesoše i baciše na smetlište.

Graščiđ primeti da je u ,,sobi" postalo nešto svetlije. Ali on nikako nije mogao da pronađe vrata i izaće napolje. Dok je tako pokušavao i razmišljao o tome, spremala mu se nova nevolja. Naišao je tuda gladan vuk i kad je spazio kravlji želudac, navalio na njega i halapljivo ga progutao.

Graščiđ se isprva malo uplaši, ali se ne zbuni i ne izgubi.

— Svakako đu ga na neki način odvesti do očeve kuđe — zaključi Graščiđ i povika:

— Ej, striko vuče, kravlji stomak nije nešto vredno, a ti ga proguta. Ni pas ga neće kad mu ga ponude!

— Pa šta onda da jedem? — Upita vuk.

— Meso od ovaca, koza, masla, meda i kavurme — odgovori Graščiđ.

— A gde da to nađem? — Opet upita vuk.

— Pođi tamo kud ti ja budem pokazivao pa ćeš sve to nađi — odvrati Graščiđ.

Zatim uputi i dovede vuka do očeve kuđe. Iza kuhinjskog zida se zaustaviše i Graščiđ mu objasni:

— Gore na stropu ima jedan otvor. Ti skoči i provuci se kroz otvor u kuhinju.

Vuk nekako skoči gore i zavuče se u otvor kroz koji se provuče i spusti u kuhinju. Tu nađe dosta mesa, kavurme, masla i druge ukusne hrane.

Ne gubeđi vreme poče halapljivo da guta. Graščiđ sebi nađe pogodno mesto u jednom vukovom crevu i tu ostade miran. Kad se vukov trbuh od silnog jela dobro naduo. Graščiđ poče da viče, doziva, urla i zavija.

— Šta je s tobom, zašto vičeš? — Upita vuk.

— Veselim se u tvoje zdravlje. Radostan sam što si se dobro najeo — odgovori Graščiđ.

Vuk ga upozori:

— Ne treba da se tako veseliš, probudićeš ljude, pa će me pronađi. A ja sam se toliko prejeo da ne mogu ničim da maknem.

— Ti to ne možeš da shvatiš. Ja moram da vičem — odvrati Graščiđ i opet poče da uzvikuje i vrišti. U tom se probudiše ukuđani, to jest Graščićevi roditelji. Oni dođoše i proviriše kroz pukotinu na kuhinjskim vratima i spaziše vuka koji se bio toliko prejeo da mu se stomak silno naduo.

— Tiho! — Obrati se drvoseča ženi. — Ja idem po sekiru, a ti uzmi srp!

Graščiđ čim prepozna očev glas, povika:

— Selam tatice, evo me u vukovom stomaku.

— Hvala alahu, kad se opet s tobom sastasmo — veselo će otac. Onda se obrati ženi i upozori je:

— Treba da budemo pažljivi i da vuka ubijemo tako da ne povredimo Graščiđa.

Zatim otvori vrata i uđe u kuhinju. Vuk pokuša da skoči i pobegne kroz otvor na stropu, ali mu to ne poće za rukom. Onda se ustremi na drvoseču, ali ga dočeka sekira po glavi i on se zatetura i na mestu ostade mrtav.

Drvoseča i njegova žena vrlo oprezno rasporiše vukov trbuh i oslobodiše Graščiđa.

— Danima i nođima smo mislili na tebe i pitali se: gde li je sada naš Graščiđ? — Poče otac.

— Ne znaš koliko sam dugo putovao — odvrati Graščiđ. — Ali smo sada zajedno i opet mogu da se slobodno nadišem svežeg vazduha.

Otac ga upita:

— Pa gde si sve bio?

— Da znaš samo gde sam sve bio! Bio sam u mišijoj rupi, u kravljem stomaku i u vučjem crevu. Sada mislim da posle svega toga više nikud ne idem od kuđe.

Ocu i majci mnogo se svideše Graščićeve reči. Majka ga uze, poljubi u lice i reče:

— Alah mi je svedok, za tebe bih sve žrtvovala!

A otac dodade:

— Tako mi života mojega i života tvoje mame, više te ne bih dao ni kad bi mi ponudili ceo svet. Moje oči su radosne kada te gledam!

Nadam se, kao što su oči drvoseče bile radosne kada je gledao Graščiđa, da će i oči svih koji imaju decu biti radosne i vesele dok gledaju svoju decu.

TRI PREVEJANE ŽENE

Nešto je bilo, a nešto nije bilo — nekada davno sastale su se jednog dana u hamamu tri žene i razgovarale o prevarama i dosetkama žena. Na kraju se posvađaju, jer je svaka od njih tvrdila: „Ja sam prevejanija i lukavija od vas." Najzad se dogovore i opklade da do sledeće godine u isto doba svaka od njih napravi po jednu prevaru te da se opet sastanu u ovom istom hamamu, ispričaju svoje prevare. Tako će se najbolje videti koja je najprevejanija. Odrediše i jednu stariju ženu da bude sudija.

Onda se obukoše i odoše svaka svojoj kući. Jedna je bila žena trgovca, druga žena zemljoradnika, a tređa žena padišaha.

Trgovčeva žena bila je veoma lepa i naočita. Jednog dana dok je hodala po ulici namignu jednom mladiđu i mladiđ je poče slediti. Išao je za njom sve do njene kuđe. Onda zajedno uđoše u kuću i počeše se spremati za zabavu i uživanje. Mladiđ je požurivao ženu, ali ma koliko da je to činio, ona se nije žurila i nije mu se predavala. Sve je duže odugovlačila i odgovarala mu:

— Strpi se malo, dok napravim ručak, da zajedno ručamo pa đu ti onda u miru i bez žurbe ispuniti svaku želju.

Ukratko, žena je toliko zanela mladića da nije ni čuo kad je neko pokucao na avlijska vrata. Žena kao zbunjeno povika:

— Jao! Bog me ubio, eto mi muža! Jao, jao! Nikad ne dolazi kući u ovo vreme. Gospodine ustanite i sakrijte se u onaj sanduk! Ja đu vas u njega zaključati, a muž će uđi, ručaće i otiđi. Kad ostanemo sami, onda sve iz početka. Novi dan, nova sređa.

Preplašeni mladiđ sav je drhtao od straha. Odmah i bez pogovora uđe u sanduk. Žena zatvori i zaključa sanduk. Onda ode i otvori vrata. Muž uđe u kuću i kada vide postavljen pribor za dvoje, iznenađeno će:

— Oh, oh! Kakvu lepu gozbu i zabavu si spremila!

— Čoveče, došao si u nezgodan čas — poče žena — i pokvario nam zadovoljstvo. Ulovila sam jednog mladiđa i dovela ga u stan. Upravo smo uživali kad si ti pokucao i pokvario nam uživanje.

Čovek sav gnevan vrisnu:

— Šta kažeš? Da ti to mene ne lažeš?

— Kakva laž — odvrati žena. — Ovde je, sakrila sam ga u onaj sanduk.

Čoveku se od besa nakostrešiše dlake na glavi. Skoči i dohvati sablju da iskomada sanduk u kom je bio mladiđ. Žena mu reče:

— Čoveče božji, ostavi se sanduka, šta ti je sanduk kriv?! Evo ti ključ, uzmi otključaj i otvori sanduk.

Čovek uze ključ i čim krenu prema sanduku žena se pobedonosno osmehnu:

— Znam za jadac! — podseti ga ona na jadac. Čovek se razljuti zbog ove neslane i nezgodne „šale" i vrlo neraspoložen baci ključ i ljutito, bez ručka, ode iz kuđe. A žena i muž su se odranije vukli za jadac kokošijih grudi i kladili se ko će koga pre prevariti. Veđ je bila prošla godina, a niko nije uspeo da dobije opkladu. Sada je to ženi pošlo za rukom.

Kad se muž udaljio, žena priće, otključa sanduk i pošto izvuče polumrtva mladiđa, upozori ga:

— Mladiđu, nemoj više da nasedaš ovako! — Onda ga izbaci iz kuđe i zatvori vrata.

Da vidimo šta je učinila padišahova žena?

Ona jednog dana za vreme ručka stavi padišahu u jelo uspavljujuđi napitak. Padišah ruča i zaspa bez svesti. Žena skoči i skide s njega carsko odelo, a obuče mu derviške dronjke. Onda zovnu dvojicu poverljivih slugu i zamoli ih da uzmu i odnesu

padišaha u jednu staru džamiju u kojoj su živele derviške lutalice i da ga tu ostave. Oni tako i učiniše.

Žena je među dervišima poznavala jednog derviša. Ona ga sada zamoli da drži padišaha godinu dana u bedi i nevolji, a za uslugu mu obeđa da će godinu dana kasnije dobiti bogatu nagradu pod uslovom da o njihovoj tajni niko ništa ne sazna. Uz put dervišu dade jednu bočicu sirćeta da ujutro kane jednu kap padišahu u nos ne bi li ga osvestio. Tada se ona vrati u dvor, obuče padišahovo odelo i ujutro umesto njega zasede na presto. Pozva jednog poverljivog dvoranina i zamoli ga:

— Treba nešto da učiniš da godinu dana niko ne primeti da nema padišaha u dvoru. Zauzvrat dobićeš nagradu kakvu god zaželiš.

Dvoranin se pokloni i obeđa da će tako učiniti. Odmah ode, uze sablju i stade ispred vrata padišahove sobe i pozva vezire i emire da se sakupe u drugoj sobi. Kada se sakupiše, on je prema uputama padišahove žene prenooio padišahove naredbe. Prošla su bila „stara vremena" dvorana savetnika kada još nije bio uveden običaj da veziri ulaze kod padišaha kad god to zažele, bez ikakvih ograničenja. Sada je ovaj dvoranin uspeo da ih vrati od padišahove sobe i da uz pomođ spretne i pametne padišahove žene upravlja državnim poslovima i rešava iskrsle probleme u zemlji.

A u staroj džamiji, među dervišima, odvijao se svakidašnji život derviša. U ranu zoru derviši se izbudiše i obaviše jutarnju molitvu. Onda uzeše svoje derviške čanke da se vidi ko šta ima u čanku. Najedanput primetiše da jedan derviš još uvek spava. Jedan ga udari po tabanima i viknu na njega:

— Hej, cvete svoga gospodara, proće ti vreme jutarnje molitve!

Međutim, ovaj se ne pomače. Onda ga jedan gurnu s desne, drugi s leve strane, ali on kao da je bio mrtav i ne mrdnu. Najzad se jedan između derviša izdvoji, priće bliže i reče ostalim dervišima:

— Pustite ga, nemate ništa s njim. Sinođ je došao kaono. Ne budite ga, neka još spava. Ja đu se pobrinuti za njega. Mislim da je sinođ upotrebljavao beng(5) i preterao.

Onda taj isti derviš zavuče ruku u svoju torbu, izvadi bočicu sa sirćetom i kanu jednu kal padišahu u nos. Padišah se odmah

probudi, razgleda oko sebe i začuđeno povika:

— 0 čuda, da li ja to sanjam ili sam budan?

Onda poče dozivati:

— O Gulame, o Jakute, o Zumurude!

Derviši najedanput prasnuše u smeh:

— Hej cvete božiji, bolje da si manje pio. Ne daj bože, možda si potegao i hašiša ili preterao benga. Pa da, kad je džabe, a stomak bez milosti!

Padišah skoči kao lud, pogleda niza se i vidi da je obučen u derviško odelo, da mu je opasan derviški pas sa resama, obešena o pas derviška sekira, da ima dervišku košulju po kojoj se određuje pripadnost redu, na glavi dervišku kapu, derviški rog i derviške zakrpe po odelu.

— Šta ovo znači!? — začuđeno reče sam za sebe.

Onda opet poče dozivati:

— Hej, Bibi! — Sada je dozivao svoju ženu.

Derviši se opet okupiše oko njega. Jedan kroz smeh primeti:

— Pa ovaj nije naš.

Drugi dodadoše:

— Kako da nije. Sinođ je došao, ime mu je Buk Ališah. I lane smo hodali zajedno i pomagali ljudima po gumnima, razvijali žito i odvajali plevu od zrna. Tamo smo i spavali ispod drveća.

Javi se i onaj derviš, poznanik padišahove žene:

— I ja ga poznajem. Dragi moj Buk Ališah — obrati se derviš padišahu — sinođ si bio u kafani i mnogo si preterao.

I ko god je nešta progovorio, na neki ga je način podbadao i ismejavao. Najzad i padišah, skoro izbezumljen, skoči, uze derviški čanak, zamota dervišku čalmu oko glave i ode napolje. Derviš koji je bio zamoljen od padišahove žene da pazi na njega, izaće za njim, sustiže ga i poče savetovati:

— Dragi moj Buk Ališah, ti si malo bolestan, kuda si to pošao?

Međutim, „Buk Ališah" se uopšte nije osvrtao na njega. Išao je tamo i ovamo po gradu dok ne stiže do kapije svoga dvora. Htede da

uđe unutra, ali stražar viknu na njega:

— Hej, ti, dervišino, jesi li poludeo? Kud si pošao?

„Buk Ališah" se ni sada ne osvrnu i poće da silom uđe u dvor, kad ga najedanput stražar udari štapom po zatiljku da se derviš zatetura i pade bez svesti. Derviš koji ga je pratio prileti i poče moliti stražara:

— Pustite ga, malo je bolestan. Ja đu ga odneti u kafanu i daću mu da popije dva biljna čaja ne bi li došao k sebi. Onda uprti na leđa poluživog padišaha i sav zadihan donese ga u dervišku džamiju i baci na zemlju. Tada uze komadiđ mirišljave gline i prinese mu pod nos. Padišah se polako osvesti i opet poče tražiti pravdu i žaliti se na loše postupanje prema njemu. Najzad poče da tvrdi:

— Ja sam padišah!

Neko između derviša dobaci:

— San ti na dobro bio! I na sređu! Dobro, reci nam, šta si još sanjao!?

— Jadni i nesređni čovek — poče drugi derviš — zbog sna čovek može biti nesređan!

— Možda je sanjao nečastivog zloduha, proučite mu iz Kurana odlomak „jazš" i više puta po četiri puta suru , možda će mu biti bolje — reče neko između derviša.

Ukratko, toliko su ga ismejavali da je božiji rab padišah zaključio da će ga još i napraviti ludim, samo ako tako nastave. Bespomođno se okrenu onom dervišu koji ga je jedanput spasao opasnosti i poče:

— Gospodine fakiru, izgleda da me ti jedino dobro možeš shvatiti. Reci mi ko me je ovde doneo?

— Dragi moj prijatelju, cvete svoga gospodara, ti si udario na nečastivog zloduha. Malo se smiri i izbaci iz glave te rđave misli. Uputi prokletstvo božije na prokletog đavola. Uskoro će podne a ti si nas sve zadržao od posla. Hajde ustani, idemo da obićemo nekoliko kuđnih pragova ne bismo li nešto zaradili za danas. Dobro, ako ti nisi danas raspoložen, ostani ovde u džamiji i pripremi nam ručak dok mi odemo, prošetamo gradom i vratimo se.

Hteone hteo, padišah se složi. Derviši, jedan po jedan, uzeše svoje čanke i krenuše. Neko ode na bazar, neko zaređa po kuđama, neko po ulicama. Najzad se u podne svi vratiše, malo prohuktaše u

horu i zaželeše da Buku333Ališahu snovi izađu na dobro. Međutim, Buk Ališah je bio tako bled da ga prostreliš, kap krvi iz njega ne bi kanula.

Kada se okupiše za ručak, ispred vrata pojavi se stražar i donese im posudu punu hrane. Davši im hranu reče:

— Evo, to su poslali dervišima iz padišahove kuhinje. Pojedite, a ja đu kasnije dođi da uzmem posudu.

Derviši se jedan po jedan počeše obraćati Buk Ališahu:

— Cvete gospodara, evo ti si san na dobro okrenu. Dabogda svaku večer sanjao slične snove!!

Padišaha zanese dvorska hrana, čiji mu je miris dopirao do nosa. Malo živnu. Derviši počeše da jedu, ali Buku Ališahu hrana je zastajala u grlu. Derviš koji je u sve bio upuđen i pazio na padišaha, obrati mu se s pitanjem:

— Zašto ti, dervišu, bolje ne jedeš? Ova hrana je u čast tvoga povratka. Inače da nije bilo tebe, mi nikad ne bismo doživeli ovakvu čast. Ako bogda, uvek sanjao ovakve snove i nama radost donosio!

Konačno poče i on bezvoljno da jede. Pošto pojedoše hranu, odoše i malo prilegoše. Kad se probudiše, opet svi derviši odoše za svojim poslovima a Buk Ališah osta sam.

Kad se smrači, derviši se vratiše u džamiju, skuvaše čaj i počeše da piju. Opet se pomoli onaj stražar ispred džamije i donese poslužavnik pun hrane, a uze praznu posudu od prethodne hrane i odnese. Derviši se pošteno najedoše i opet se počeše zahvaljivati Buku Ališahu i čestitati mu na dobrim snovima.

Proće tako nekoliko dana. Hrana sa dvora poče reće dolaziti. Prvo ne dođe jedan dan, onda dva dana, dok najzad potpuno prestade da dolazi. Odsada je trebalo da Buk Ališah počne da jede dervišku hranu. Ništa nije bio naučio niti znao da radi. Opet nađe onog derviša kojeg je smatrao prijateljem, i zamoli ga da ga nauči kakvu pesmu pohvalnicu kako bi on mogao da održava goli život. Derviš mu napisa jednu pohvalnicu. Padišah je nauči napamet, onda uze derviški čanak, buket cveća u jednu ruku, ode na bazar i poče pevušiti pohvalnicu. Imao je vrlo lep glas. Ko god bi tuda naišao, bacio bi mu u čanak sto, deset ili jedan novčiđ. Kad se u podne vrati

u džamiju, prebroja novac. Bilo je stotinu rijala. Ostali derviši mu čestitaše:

— Bravo, bravo! Pa ti si pametniji od nas svih, više nije potrebno da sanjaš snove. Sto rijala do podne, sto rijala od podne do večeri i više nema da očajavaš. Ako bi hteo da umreš, morao bi ići u jevrejsku četvrt Džubare u Isfahanu.(6)

Tako, postepeno, novi derviš zaboravi doba svoje vlasti i moći i započe lutalački život derviša. Posle godinu dana, pošto se padišah već dobro bio privikao na nemaštinu i prosjački život derviša, prema uvrćenom dogovoru sa njegovom ženom onaj derviš mu jednog dana donese i dade hranu u posebnoj posudi koju su dervišima poslali iz dvora. Međutim, u padišahovu hranu je bilo stavljeno uspavljujuće sredstvo od koga se padišah uspava. Derviš naredi i odmah ga nekoliko čuvara sa dvora uzeše i brzo odnesoše u dvor i staviše u njegovu sobu. Tu mu skinuše dervišku odeđu i obukoše isto ono njegovo odelo koje je s njega skinuto godinu dana ranije. Onda mu obojiše bradu i ostaviše ga da leži. U rano jutro žena mu iz bočice kanu jednu kap sirćeta pod nos. Padišah se probudi i vide da su mu obojili bradu i brkove. Ustade i sede. Opet kao sam za sebe reče:

— Šta ovo znači? — Onda naglo vrisnu:

— Šta je ovo sa mnom? Ko me ovo izigrava, ko mi je obojio bradu i brkove?

Kad ču vrisku, žena mu dolete u sobu i poče:

— Žrtva sam tvoja, šta je bilo? Doneđu ti vode da skinemo i operemo kanu, već je dobro uhvatila.

Padišah pogleda oko sebe i opet povika:

— Gde sam ja ovo? Gde je moj prijatelj derviš?

Žena prasnu u smeh i poče dozivati sluškinju:

— Belkisa draga, dođi! Kibla sveta je nešto sanjao. Dođi, da ga odvedemo u hamam!

Belkisa i druge služavke okupiše se oko padišaha, uzeše ga ispod ruku, odvedoše u hamam i dobro mu opraše telo i glavu. Padišah je bio skoro izbezumljen ne shvatajuđi šta sve ovo znači. Nije znao da

li sanja ili je naleteo na zle duhove. Izaće iz hamama. Donesoše mu šerbet, slatko, belu halvu, baklavu, hleb i čaj. On u sebi pomisli:

— O čuda, šta li ovo znači!?

Okrenu se ženi i reče:

— Hm! Godinu dana sam nosao derviški čanak i skitao tamo amo. Kuda ste me bili odneli i odakle vratili? Obišao sam mnoge gradove koje nikada nisam bio video. Spavao sam nođima i večerima po ulicama.

Žena se najedanput zagrcnu od smeha i poče da ga teši:

— Akobogda, brzo će ti biti dobro. Pošto si ti padišah dobrog srca i pošto voliš svoje podanike, onda i sanjaš tako zabavne snove. Snovi nisu ništa ozbiljno.

Hteo ne hteo, padišah se pomiri s činjenicom da je sve to bio nekakav san.

Sada, da vidimo šta je učinila tređa žena.

I ona je bila dosetljiva. Kad je došla kući, stavila je čoveku u hranu nekakvih trava koje nadimaju stomak. Posle nekoliko sati čovek primeti da je sve teži. Pošto je odspavao, primeti da mu se stomak malo naduo. Obrati se ženi:

— Ne, znam, ženo, zašto mi se stomak ovako naduo?

— Nije to ništa, ustani, izađi i malo prohodaj, pa će ti biti bolje — odgovori žena.

Čovek izaće. Žena mu opet stavi iste one trave u hranu. Čovek opet pojede. Ujutro kad se probudi stomak bejaše još više narastao. On se već zabrinu i opet se obrati ženi:

— Ja zaista ne znam šta bi ovo moglo biti sa mojim stomakom?

Žena ga i taj dan nekako uteši i zabavi. Napravi nekakvu mast od koje čoveku vazduh u stomaku poče da struji i kruži. U ponođ jadni čovek skoči zapomažuđi:

— U pomođ, ženo, umirem! Stomak mi je mnogo narastao. Nešto mi po stomaku hoda tamo i ovamo, isto kao zmija.

Prevejana žena uhvati čoveka za stomak i najedanput vrisnu:

— Jao! Bog ti bio na pomođi! Zamisli, ti si trudan!

Čoveku se steže u grlu i izbrecnu se na ženu:

— Ludo jedna! Kako će čovek biti trudan!?

Žena odgovori:

— Bogu nije ništa teško da da. Najedanput vidiš da si trudan. Šta sada da se radi? Lezi malo dok ja spravim lek koji otklanja naduvenost stomaka i biće ti lakše, ako bude naduvenost. Ali, ako si ne daj bože, trudan, bol će se samo još više pojačati.

Vidi čovek, nema drugog izlaza, leže i umiri se. Žena ustade i donese nekakav lek koji je već bila spravila, ugreja ga i dade čoveku da popije. Lek je stvarao još veću naduvenost i bolove u stomaku. Kad popi lek, čoveka snađoše još jači bolovi i stomak mu još više naraste. Jadnik se previjao od bolova kao zmija. Pred zoru žena mu prinese neku mast pod nos od koje se on izgubi. Kako se izgubi tako mu glava pade ženi na rame. Ona ga položi na ležaj i još malo namaza onom mašđu što nadima i pokreće vazduh po stomaku. Kad svanu, čovek se probudi. Sada je već imao strašno veliki stomak. Kad to ugleda jadni čovek poče da zapomaže:

— Ej, ženo ustaj, vodi me lekaru da vidimo kakav me je ovo bol snašao?

Žena će lukavo:

— Ama, čoveče, otiđi će nam obraz ako odemo. Jer, kada lekar utvrdi da si noseđi, svi će saznati za to.

Žena nekako svim moguđim izgovorima odvrati muža od lekara i ne dozvoli mu da izlazi iz kuđe. Istovremeno se pogodi sa jednom ženom u susedstvu koja je bila siromašna, i bila noseđa, pred samim porođajem, da joj za bogatu nagradu samo na kratko posudi dete onog trenutka kada ga rodi. Susetka oseti da treba da se porodi i obavesti lukavu ženu. Ova odmah dade mužu lek od koga počeše veliki bolovi. Čovek izgubi svest i pade ženi u naručje. Žena ga je tešila:

— Sad ćeš se poroditi i spasti bolova. Čuješ li me čoveče, da li da idem da dovedem babicu?

Čovek se prenu:

— Ne, zaboga, nemoj me više izlagati poruzi i sramoti!

Pred zoru žena mu dade čašu slatkog napitka. On se malo smiri i opusti. Onda se nasloni na ženu i reče:

— Kao da mi biva lakše.

— Sad ćeš se ti izbaviti, kao da se pomolila glava deteta. Ništa se ne boj, sad ćeš se osloboditi tereta — tešila ga je žena.

U međuvremenu susetka se porodi. Prevejana žena stavi pod nos čoveku nekakav lek. On se uspava. Žena donese novorođenče od susetke i stavi čoveku ispod nogu. Onda mu kanu pod nos kap sirćeta. Čovek se osvesti. Čim otvori oči, začu plač deteta. Žena kao zabrinuto poče:

— Jaoj, čoveče! Šta sada da radimo sa detetom? U sisama nemaš nimalo mleka.

Jadni čovek bio je spreman da prepiše na ženu sav imetak i sve što ima, samo da mu sakrije tu sramotu. Žena vrlo vešto uze dete i odnese ga susetki, a zauzvrat dade joj dosta novca. Međutim, niti je žena iz susedstva znala zašto je lukava žena nosila dete i opet joj ga vratila niti je čovek shvatio ko je rodio dete i kako se to sve odigralo. On je ozdravio i kad je svanulo otišao za poslom i ne sluteđi od čega je imao bolove. Mislio je, da se odista porodio. Stvar je time bila okončana.

Pošto je već bila prošla godina dana, sve tri žene se opet nađoše u hamamu i svaka ispriča o svojoj prevari. Ona starica, sudija, presudi da je varka padišahove žene bila najuspelija i da je bez premca.

Naša priča se završi. Pogledaj gore — sama listina, pogledaj dole — sama raž, naša priča beše samo laž.

GLAVNI GATAR

Nešto je bilo, a nešto nije bilo — živeo jednom jedan nosač koji je bio siromašan i bez igde ičega. Svako je jutro dolazio na bazar s nosačkim samarom na leđima i užetom u rukama te prenosio terete. Tako je zarađivao za život i prehranjivao sebe i ženu.

Jednoga dana nosačeva žena zažele da ode u hamam. Skoči, uze platnenu bošču i zamota u nju svoju staru, zakršvenu ali čistu odeđu, da bi je mogla obuđi kad izaće iz hamama.

Slučajno u hamamu nije bilo nikoga. Ona uđe u predvorje, skide odeđu i stavi je na kupaoničku zapregaču. Onda uze ibrik, glineni sapun za pranje i kamen za trljanje nogu, siće u hamam i pošto sede na klupu, poče trljati ruke i noge.

Najedanput se otvoriše vrata hamama, nasta trka i graja. Šta se događa? Ništa! Samo je došla u hamam žena glavnog šahovog gatara. Nije još ni ušla u hamam, a već donesoše veliki bakarni lavor u kojem se sedi za vreme pranja. Zatim uđe žena glavnog gatara, važno kašljucajuđi, a za njom tri četiri sluškinje.

Nosačeva žena primeti da žena glavnog gatara ima trbuh kao bure u bojadžije, da su joj glava i vrat kao u diva, da su joj noge kao crni kameni stubovi, usta kao otvor na mešini, uši kao stare cipele, a cela je bila ružna i nečista. A koliko se tek razmetala i ne pitaj. Zamišljala je da je pala s neba kad je na njemu nastao otvor.

Kakvu su joj tek pažnju i poštovanje ukazivale kupateljka, trljačica i ostale sluškinje u hamamu!

— 0, bože — pomisli nosačeva žena — kad bi i meni udelio mrvicu sreće! Ko je, pak, ova te se ovako šepuri!?

Jednom rečju, nosačeva žena bejaše zaprepašćena. Pošto se okupa, izaće i poće da se obuče, kad njenih haljina nema! Dobro razgleda i spazi da su pale dole gde se kupa i da su se na jednom kraju smočile.

— Ko mi je oborio bošču — upita ona pomođnicu kupateljke. Ova odgovori:

— To je učinila žena glavnog gatara. Kad je došla da se skine, spazila je tvoju bošču i upitala: „Čije je ovo?" Rekoše joj: „To je žene nekog nosača." Ona je nešto promrmljala i nogom gurnula bošču dole. Dok je ona bila ovde, kupateljka se nije usuđivala da siće i da je podigne, a ja se nisam setila. Nosačeva žena duboko uzdahnu, obuče se i ode kući.

Uveče, kad joj se muž vrati kući, žena poče da grdi i ispriča mužu sve što se dogodilo u hamamu. Zatim mu zapreti:

— Ili daska gatarska ili razvod i sloboda. To znači ako želiš da budemo muž i žena i da me greje sunce u tvojoj kući, moraš ostaviti nosački posao i postati gatar.

— Ženo, bog ti pamet dao — poče nosač — kako ja mogu biti gatar? Nisam ni pismen ni učen. Kako, onda, da se bavim gatanjem?

— Što rekoh, rekoh — nastavi žena. — Ako ne možeš da budeš gatar, daj mi rastavu, i ja đu pođi za nekog gatara. Pa i ja duboko u srcu imam svakojakih želja i prohteva. Ženetina onako čudna i ružna izgleda je žena glavnog gatara, izoholila se pred nebom i pred zemljom! A ja sam uza svu svoju lepotu nosačeva žena! Tako mi alaha, ili ćeš morati da postaneš gatar ili mi daj rastavu.

Vidi nosač da se žena ne šali i da neće čak ni da ga sasluša. A i on je voli i ne može da se od nje rastavi.

Nosač bi prisiljen da nešto učini. Sutradan ode i prodade uže i nosački samar, pa kupi stvari potrebne za gatanje — bronzanu ploču i malo krupnijeg peska. Onda ode na kraj grada u jednu samotnu četvrt i najmi jedan dućančiđ. Još se ne beše ni smestio, kad ugleda trojicu mazgara gde ulaze u dućan. Nazvaše mu selam i zamoliše ga:

— Ej, gataru, mi smo čuvari šahovih mazgi. Kad smo bili nadomak gradu, izgubi nam se jedna mazga natovarena srebrom. Dede,

razbacaj pesak i pogledaj gde nam je mazga.

Nosač uopšte nije znao kako se uzima u ruke gatarska ploča i kako se razbacuje pesak. ‚Dli ništa", pomisli u sebi, „uzeđu koju paru i poslađu ih neka lutaju i traže."

— Znate šta morate da uradite? — obrati im se on. — Treba da kupite dva sira(7) izmešanog sitnog graška i suhih grožđica. Neka jedan ide napred i neka stavlja u usta naizmenice, jedan grašak pa jednu grožđicu, i tako sve dok ne nađete mazgu.

Mazgari se obradovaše i krenuše. Dadoše mu nekoliko bakrenjaka i obeđaše da će ga dobro nagraditi kada nađu mazgu. Kupiše sitnog graška i grožđica i jedan poće napred i stade stavljati u usta čas grožće, čas grašak. Čim izađoše iz grada već stigoše do nekih ruševina. Odjednom ugledaše među ruševinama svoju mazgu kako pase travu. Bila je zalutala i onde se sklonila. Oni se obradovaše i vratiše u nosačev dućan.

Kada nosač izdaleka vide da mazgari idu prema njemu, uplaši se da će dođi i nadići galamu: „Kakvo tvoje gatanje!? Bolje je da se ti vratiš svome nosačkom poslu!"

Dok je razmišljao kakav odgovor da im da, oni uđoše i, smejuđi se, pružiše mu dva zlatnika:

— Evo, to ti je nagrada — počeše oni. — Nismo još bili ni pojeli sav grašak i grožđice, a već smo našli mazgu u jednoj ruševini.

Nosač se obradova i čim se smrači, zatvori dućan, ode kući i sve ispriča ženi.

— Vidiš, zar ti ja nisam govorila, počni sa gatanjem — pobedonosno će žena. — Dosada si svaki dan od jutra do mraka teglio terete i na kraju bi jedva zarađivao po dva tri groša. Ali, danas si otišao i kao čovek malo sedeo u zakutku i odmah si doneo sve ove bakrenjake i zlatnike. .

Čovek odgovori:

— Ovoga puta, slučajno, sretno sam prošao, ali neće uvek biti tako. Pusti me da se bavim poslom svoga oca i dede. Tako mi boga, najzad ću nastradati i umreti od gladi.

— Nije tako, moraš da nastaviš taj posao — odgovori žena.

Sutradan on opet zasede u svom dućančiću. Kad najedanput spazi da se pomoliše gradonačelnik, zapovednik gradskih oružnika i starešina četvrti. Čim ih ugleda, nosač se skameni od straha. Pomisli da su sigurno javili glavnom gataru kako se pojavio takmac, pa se ovaj zabrinuo i nagovorio ih da zabrane nosaču vršenje toga posla.

Još se ne beše oslobodio straha, a oni već uđoše u dućan. Čim ga videše, ljubazno se obratiše i nazvaše mu selam. On im odgovori. Onda mu se obrati gradonačelnik:

— 0, gataru, znaš li ti da je pre mesec dana pokradena šahova riznica? Kad su obavestili šaha, silno se razbesneo, pozvao nas je i dao nam četrdeset dana roka da pronađemo i vratimo blago. U protivnom će nas smaknuti. Svuda smo išli i tražili ali, ništa nismo našli. Čak smo bili i kod glavnog šahovog gatara, ali ni on dosada nije uspeo ništa da učini. Juče je jedan od šahovih goniča mazgi preporučio tebe. Ti možeš tu stvar da okončaš. Hajde, priberi se i spasi nekoliko života, a znaj da nećeš ostati bez nagrade i da ti nećemo ostati dužni.

Nosač pomisli: ‚Depu mi je kašu žena zamesila! Gde sam ja, a gde ovaj posao! 0, alahu, pomozi mi da se ovo srećno završi!" Dok je nosač ovako razmišljao, ovi pomisliše da gatar očekuje novac. Tada mu se obrati gradonačelnik:

— Ne razmišljaj više ni o čemu. Evo, uzmi ovih pedeset zlatnika, a kasnije ćemo ti dati još više.

— Dobro, idite i dođite sutra — odgovori nosač.

Rekao im je to jedino s namerom da ih se otarasi.

S druge strane, lopovi koji su na sve strane prisluškivali, odredili su jednog da pripazi šta će gradonačelnik raditi i kuda će se kretati.

Kada je ovaj video da je gradonačelnik išao gataru, vratio se i ispričao lopovima:

— Gradonačelnik je išao gataru koji mu je obećao da će sutra pronađi i predati lopove.

Lopovi izgubiše glave. Dogovoriše se da pronađu gatarovu kuću i da pripaze šta će o njima govoriti.

Uveče su lopovi po mraku pratili nosača sve do njegove kuđe. Tu sačekaše dok se potpuno smrknu. Onda se popeše na krov i

stadoše da prisluškuju šta će gatar govoriti.

A nosač je pak, čim je zašlo sunce, strpao zarađeni novac u kesu i krenuo kući. Uz put je svratio kod piljara i kupio nešto urmi da se malo osladi kod kuđe. Kad dođe kući, žena mu otvori vrata, pozdravi se s njim i upita ga:

— Dobro, reci mi šta si danas radio? Koliko si novaca zaradio?

On joj ispriča šta se sve dogodilo toga dana.

— Znala sam ja i nisam ti uzalud govormla da postaneš gatar — reče žena.

— Eh, ženo, jadan ti sam ja! — poče nosač. — Sad sam u nevolji. Ako sutra dođe gradonačelnik i upita me „gde su lopovi, gde je pokradeno blago?" šta da mu odgovorim? A ako stvar dođe i šahu do ušiju i ako me on pozove i kaže ej, čoveče, zar u ovoj zemlji nema gospodara, pa ti tako odjednom od nosača postade gatar?" šta da i njemu odgovorim?

— Polako, saberi se — odgovori žena. — Smisli nešto i reci: „Naši dedovi i pradedovi su bili gatari. Ja sam gatar po knjizi, pa sam i pogađao. Na nesreću, knjiga mi je pala u peć i izgorela i sada više ne mogu ništa da učinim." Tako ti alaha, prestani s tim jadikovkama. Zar nije šteta da ovako slatke urme zagorčavamo tugom?

Nosač reče:

— Sutra će me razobličiti i gradonačelnik će se potruditi da se setim svojih dedova i pradedova. Onda ćeš tu i tamo govoriti. „Tako mi alaha, pao je u klopku."

Baš kad je razgovor muža i žene dotle došao, vođa lupeške družine naredi lopovima:

— Momci, prvo ja idem na krov kuđe, a onda se penjite i vi jedan po jedan.

— Penji se — reče jedan — samo pazi da ne padneš u klopku!

Vođa družine se pope na krov upravo u trenutku kad je nosač izgovorio: ‚pao je u klopku" od čega se ukoči od zaprepašćenja i straha.

U međuvremenu su muž i žena počeli da jedu urme i da broje svaki pojedeni plod. Žena uze jedan urmin plod, a muž joj reče: „To

je prvi!" Onda uze muž, a žena reče: „To je drugi!" Opet uze žena, a muž će: „To je treći." Tako su redom brojali: to je četvrti plod, peti itd. Lopovi su prema tome broju uzlazili na krov kuđe i čuvši kako nosač i njegova žena broje, pomisliše da to oni njih prebrojavaju redom kako se penju na krov. Lopovi se skameniše od straha, a vođa im reče:

— Momci, ovaj gatar nije kao drugi. Ovde se više ne radi o gatanju, nego je u pitanju vidovitost. Ne bi bilo čudno da je vidovit samo on, već je i njegova žena u to upuđena. Sada vi bežite, a ja idem da to s njim uredim, inače ako on sprovede ono što je zamislio, odoše nam i blago i životi. To im reče i skoči s krova u dvorište.

Nosač se uplaši i povika:

— Ko je?

— Ko sam da sam, sluga sam ti pokoran — odgovori vođa lupeške družine. — Molim ti se ponizno da mi oprostiš život!

— Ko si ti? — opet će nosač.

— Ne pravi me budalom — reče vođa družine. — Ti koji si o svemu obavešten, dobro znaš da smo nas četrdeset lopova pokrali šahovu riznicu i sakrili blago u tim i tim ruševinama. Molba koju ti upućujemo sastoji se u tome da blago i dragulje odneseš i predaš šahu, a da nas ostaviš žive. Evo ti stotinu zlatnika, neka su ti prosto i na zdravlje!

Lopov to reče, dade novac, dobi časnu reč i ode.

Od silne radosti ženi kao da se šećer u srcu topio.

Izjutra nosač još nije bio stigao u svoj dućančić, kad ugleda da već tamo sede gradonačelnik, zapovednik gradskih oružanika i starešina gradske četvrti. On zakuka:

— O, šta hoćete od mene? Još nije ni svanulo a vi ste već ovde! Otiđite na to i na to mesto, tamo u ruševinama ima podzemni hodnik, pomaknite poklopac s ulaza i uđite unutra. Tu je šahovo blago. Uzmite ga i nosite!

Oni se obradovaše, odoše i uveriše se da je to sve tačno. Obavestiše šaha. Šah posla po nosača i nagradi ga počasnim ogrtačem.

Nekoliko dana posle toga događaja, slučajno se izgubi prsten padišahove kćeri koji je vredeo koliko porez čitave pokrajine. Ma koliko da su ga tražili, nisu ga mogli nađi. Javiše šahu. Šah im reče:

— Najbolje idite po novog gatara, jer od našeg glavnog gatara nema nikakve koristi.

Sluge odoše i dovedoše novog gatara u dvor kod šahove kćeri. Na dioru su još pre toga hvalili njegovo umeće.

Nosač uđe u ženski deo dvora i primeti da se tu nalazi i sam šah, a da su se sluge i sluškinje postrojili u redove.

Prvi progovori šah:

— Moja kći je izgubila prsten. Hajde, potraži i vidi gde je. Zagledaj se i reci šta vidiš?

Jadni nosač preblede: „0, teško meni", — pomisli om, „zapao sam u tešku nepriliku."

Dok je tako ćutao i razmišljao, šah opet viknu na njega:

— Hajde, požuri i reci da čujem šta vidiš?

Nosač bespomoćno pogleda na jednu pa na drugu stranu, ali ne vide ništa osim na zidu jednu rupu. Tada se obrati šahu:

— Tvoja sam žrtva, ma koliko razgledao, ništa ne vidim, osim jedne rupe na zidu.

Tek što on to izgovori a šahova kći ciknu:

— Istinu govori, istinu govori! Sasvim sam zaboravila da sam prekjuče, kada sam pošla u hamam da se okupam, skinula prsten s ruke i stavila ga u rupu na zidu.

Onda otrči i vrati se sa prstenom.

Svi se od čuda zabezeknuše, a šah ponovo obdari novog gatara počasnim ogrtačem i opasa počasnom svilenom lentom. Tada otpusti s dužnosti dotadašnjeg svoga glavnog gatara i na njegovo mesto postavi nosača, o čemu izdade ferman i potvrdi to svojim potpisom. Starom gataru odrediše penziju i oslobodiše ga dužnosti.

Nosač se vrati kući i ispriča ženi:

— Odsada se družim sa samim šahom! Postavljen sam za glavnog gatara.

Žena je rasla od radosti:

— Kad je tako — poče ona — sutra idem u hamam da i za mene svet sazna.

Sutradan ode u hamam sa dve sluškinje koje tek što beše unajmila.

Da vidite šta se sve događa na ovom svetu!

Pre nego što je ona stigla, u hamam je već bila došla žena pređašnjeg glavnog gatara, ali ne onako važno kao nekada, nego pomalo tužno i žalosno zbog toga što joj čovek bio smenjen s položaja.

Kad nosačeva žena uđe u hamam, glavna kupateljka joj ukaza posebno poštovanje, dok svi ostali odjedanput poustajaše ispred nje. Onda se u jednom uglu počeše došaptavati da je to žena novog glavnog gatara.

Najzad, kada je ugledala onu ženu, bi joj drago. Poče oponašati njeno negdašnje šepurenje i pogledati je prezrivo. Žena bivšeg glavnog gatara dobro je pogleda i prepozna. „O avaj meni, to je ona ista nosačeva žena!" Duboko uzdahnu i zamisli se. Želela je mnogo šta da kaže, ali se ne usudi ni da proslovi pred ženom glavnog gatara.

A sada počujte dokle se visoko uspela zvezda novog gatara.

Kada je šah čuo gatarevo umeće i kada se sam u to uverno, poklonio mu je <konja sedlenika sa zlatnom opremom kako bi u lovu i u šetnjama mogao jahati pored samog šaha.

Prvo njegovo jahanje u društvu sa šahom bilo je jednog dana kada je šah krenuo u lov. Neposredno za šahom jahali su njegovi sinovi i braća, za njima veziri, a zatim izmešani jahali su zajedno nadzornik posluge na dvoru, komandant šahove vojske, vrhovni vidar i glavni gatar.

Kad stigoše u stepu, slete na šahovo sedlo skakavac. Šah poće da ga uhvati, ali skakavac skoči i ponovo slete na sedlo. Šah opet htede da uhvati skakavca, ali on i drugi put izmače. Konačno, treći put, šahu poće za rukom da ga uhvati. Najedanput šahu pade na um da isproba svog glavnog gatara. Stisnu skakavca u šaku, okrenu se i zovnu ga:

— Gataru, hej, gataru!

Gatar potera konja napred i stade pored samog šaha. Šah mu se obrati:

— Ako si junak, pogodi šta mi je u ruci?

Vidi glavni gatar da je opet zapao u nevolju i da je moguđe da ga već ovde razotkriju i izbatinaju. Poče se prisećati svega što se dotada zbilo: „Odvažih se jedanput i dva puta i nešto rekoh što se slučajno pokaza tačnim i ja izbegoh opasnost. Ali sada mi više nema izbora. Treba da otpevam oproštajnu pesmu." Dok je tako prebirao po mislima, on i nehotice izgovori:

— Ej, jadni skakavče, jednom skoči, i drugi put skoči, ali treći put pade šahu u šaku!

Šah zaključi da on govori o skakavcu kojeg je držao u šaci. Otvori šaku i skakavac odlete. Šah, vezir i svi prisutni vrlo se začudiše.

— Nema više toga ko bi njega mogao nadmašiti — rekoše oni.

Otada je glavni gatar uživao veliko poverenje kod šaha. Stekao je toliko novca i imetka da se nije moglo ni izbrojati. Ali, s druge strane živeo je stalno u strahu da će ga, ne daj bože, razobličiti i najuriti iz grada. „Biće najbolje da se napravim ludim i počnem glumiti ludaka", razmišljao je on. „Tako ću najzad steći svoj mir."

Jednog dana uđe kod šaha, skide mu krunu sa glave i tresnu je o pod. Šah nije stigao ni da se razljuti i da poviče, kad odjednom ugleda, gde se u kruni skolutala opasna zmija otrovnica. Šah se obradova i poče se zahvaljivati gataru:

— Bog te blagoslovio, gataru! Da si samo trenutak zakasnio, zmija bi obavila svoj posao.

Šah odmah zatraži lentu s odlikovanjem za njega, ogrnu ga počasnim ogrtačem i darova mu kesu zlatnika.

Vidi glavni gatar da mu nije uspelo. Ali je i dalje smišljao da se napravi ludim, kako bi se nekako spasao.

Jednog dana dok je ležao u hamamu, zaključi da je kucnuo pravi čas da nešto učini. Onako go golcat skoči i istrča napolje iz hamama i poče juriti prema šahovu dvoru. Ljudi koji su se zatekli na ulicama i po bazaru, videvši ga onako gola kako trči, govorahu:

— A, jao, glavni gatar je poludeo!

On je trčao i trčao i tako stigao do šahova dvora. Bez traženja dopuštenja uleti u dvor i pravo u šahove odaje. Čuvari i posluga nisu uspeli da ga zadrže. Kad ulete u šahovu odaju, zgrabi šaha za ruku, izvuče ga na doksat i baci u dvorište.

Žene, evnusi i sluge, svi istrčaše. Ali nisu stigli ni da upitaju zašto to čini i kuda ga nosi, kad se najedanput sruši strop u šahovoj sobi.

Svi su bili jednoglasni kad zaključiše:

— 0, gospode, gatar je imao pravo! On je pomoću svoje nauke dokučio da će se srušiti strop iznad šahove glave. Sve je izračunao i došao na vreme. Da se najpre okupao, zatim obukao i polako uputio šahu da mu kaže „Izvolite, vaše veličanstvo, da izađete napolje", ove bi bilo kasno. To je razlog zašto je onako postupio.

I šah se složi s takvim zaključkom:

— Da, upravo je tako. Donesite počasni ogrtač!

Pored toga što mu šah pokloni počasni ogrtač, prvi vezir i ostali veziri obdariše gatara *mnogim darovima zbog toga što je spasao šaha.

Vidi gatar da opet nije uspelo.

Najzad se odluči. Pokupi sav novac i imetak i jedne noći, neopaženo, ode iz grada tamo gde ga niko nije poznavao.

DUGOVRATA TETICA

Nešto je bilo, a nešto nije — bio jednom jedan zlatar i imao glupu ženu. Zbog njene gluposti neprestano je imao neprilike.

Jednog dana ode on na bazar, kupi balu pamuka, donese je kući i reče ženi:

— Opredi ovo da od pletiva izatkamo platno!

— U redu, ostavi — poče žena. — Sada ne mogu da predem. Kad budem raspoložena onda ću i opresti.

— A kad ćeš biti raspoložena? — upita je zlatar.

— Ko zna — odgovori žena.

Jednog letnjeg dana oko podne spavao je zlatar u prizemlju. Ženi je bilo vruće, pa je svukla odeđu i ušla u bazen da se rashladi. Kad je bila usred bazena, stade vikati i dozivati muža. Zlatar se od ženine vike probudi, skoči iz sna i kada izađe, upita ženu:

— Šta se dogodilo?

— Došlo mi raspoloženje da predem, hajde, što brže donesi pamuka, hoću da predem!

Zlatar se silno naljuti, uze štap i pošteno izmlati ženu po golom i mokrom telu. Posle obilnih batina muž je upozori:

— Do sunčeva zalaska moraš ispresti čitavu ovu balu pamuka, inače ću te isterati iz kuđe!

Rekavši to, zlatar ode za svojim poslom.

Kad uveče dođe kući, upita ženu:

— Gde ti je predivo? Donesi da vidim.

— Dala sam pamuk tetažabi u potoku da mi ga ona isprede. Idem sada da donesem predivo — odgovori žena.

Žena ode, izvadi iz potoka jedan kamen i dade ga mužu. On se opet razljuti, izmlati ženu i istera je iz kuđe.

Žena ode iz grada, nađe jedan kutak i sede. Izbezumljeno je gledala čas ovamo čas onamo. Uto naiće tuda mačka.

— Tetice MijauMijau! Je li te to poslao za mnom moj muž? Idi i reci mu: „Ona veli da neće dođi."

Mačka pobeže.

Onda naiće magarac.

— Čika BihaBiha! je li te to poslao po mene moj muž? Idi i reci mu: „Ona veli da neće dođi/

Magarac ode kako je i došao.

Nakon sat vremena pomoli se jedna kamila natovarena zlatom. Žena skoči pred nju i poče:

— Dugovrata tetice! Je li te moj muž poslao po mene? Nisam htela da idem, ali iz poštovanja prema tvojim belim vlasima, pođi ću. I to samo pod uslovom da kažeš mom mužu: „Nije htela da poće, ali sam ja bila uporna i dovela je."

Žena onda uzjaha kamilu i krenu kući mužu. Još i ne ušavši u kuću, dobaci mužu:

— Vidiš, poslao si za mnom teticu MijauMijau i ja nisam došla. Pa si poslao Čika — BnhaBiha i opet nisam došla. Ali nisam mogla da se oglušim o reči Dugovrate tetice i bilo šta bilo, digoh se i dođoh.

Zlatar se zagleda u tovar na kamili i vide da je natovarena teškim teretom. Ženi reče:

— Vrlo dobro, sada ulazi unutra!

Kamilu uvede unutra u dvorište, pregleda joj tovar i vide, da su to zlatne šipke. Zlato odnese u podrum i zakopa ga u zemlju, a kamilu zakla, iseče je na komade i baci u bunar.

Žena je vrištala i molila ga:

— Nemoj mi klati i komadati teticu!

Sutradan je po ulicama i na bazaru hodao telal i uzvikivao:

— Nestala je jedna šahova kamila sa tovarom zlatnih šipki. Ko je pronađe neka dođe i dobije nagradu.

Na telalov glas zlatareva žena izađe pred vrata. Telal je upita:

— Nestala je šahova kamila sa tovarom, da je nisi ti videla?

— Nisam videla šahovu kamilu, ali juče me je muž isterao iz kuđe. Dugovrata tetica je došla, odvela me kući i pomirila me sa mužem. O, alahu moj, da bog da on dobra ne video! Na kraju je zaklao teticu — odgovori žena.

— Telal joj ništa više ne reče. Vrati se i isprača šahu:

— Uzvikivao sam po svim ulicama i bazarima, ali kamilu nisam pronašao.

— Nisam li šta čuo o njoj? — upita šah.

— Kako da ne! — odgovori telal. — Na jednom mestu nekakva suluda žena mi je ovo ispripovedala: „Bila sam se, veli ona, posvađala sa mužem. Dugovrata tetica je došla, odvela me i pomirila s mužem, ali muž je kasnije zaklao teticu."

— Dugovrata tetica je upravo ta kamila — reče šah — idite i odmah dovedite tu ženu!

Dovedoše ženu pred šaha i ona mu sve isprača.

— A šta je bilo sa Dugovratom teticom? — upita šah.

— Ah, ne povređuj mi rane na srcu i ne pitaj! — poče žena. — Muž je skinuo sa nje tovar i zakopao ga u podrumu u zemlju, a teticu je zaklao na komade i bacio u bunar.

Šah posla te dovedoše zlatara i donesoše zlato.

Šah ga upita:

— Čime se baviš?

— Ja sam zlatar!

— Vrlo dobro! Hteo sam da ti odsečem glavu, ali ću ti oprostiti grešku i poštedeću te pod uslovom da mi napraviš zlatan kip i to takav da svako ko ga vidi kaže „Sjajno!"

— Razumem — poslušno će zlatar.

— Koliko će ti trebati zlata? — Upita šah.

Najmanje tri tovara — odgovori zlatar.

Šah naredi da otvore carsku riznicu i spremište zlatnih šipki i da mu dadu sve što mu bude trebalo da izradi kao onako kako on želi. Tako i učiniše.

Zlatar se lati posla. Ponekad bi pomalo krao zlata, odnosio kući i skrivao.

Napokon kip beše gotov, upravo onako kako je šah želeo. Onda dođoše šah i vezir da ga pogledaju.

Šah upita vezira:

— Da li su zaista otišla tri tovara zlata u ovaj kip?

— Ne znam — priznade vezir — nemamo takve vage da bismo ga mogli izmeriti. A ne možemo ga ni razbiti na delove. Međutim, ima jedan izlaz. Sam zlatar zna kako se može izvagati kip. Treba da se poslužimo lukavstvom i da to od njega saznamo.

— Dajem ti četrdeset dana roka —. reče šah — i za to vreme kako god znaš i preko koga god bilo saznaj kažo se može ovaj kip izvagati. Ma koliko da je vezir razmišljao, ništa nije mogao da smisli.

Na kraju se seti i krijući od zlatara posla po njegovu ženu, Kad ona dođe, on joj reče:

— Hoću da te udam za svog sina. Šteta je da ti tako lepa budeš zlatareva žena. Međutim, uslov za to je da kako god saznaš saznaš od muža, kad on bude dobre volje, kako se može izvagati kip koji je on napravio. Čim to saznaš, treba da dođeš i da mi kažeš.

— U redu — odgovori žena.

Uveče žena upita zlatara:

— Jesi li dobre volje?

— 0 čemu se radi?

— Hoću nešto da te pitam.

— Šta hoćeš da me pitaš.

— Ako bi neko želeo da zna koliko je težak kip koji si napravio, kako bi to mogao da sazna?

— Šta će ti to?

— Htela bih da znam.

Najzad, posle dužeg natezanja, on joj objasni:

— Treba napraviti čamac i staviti ga u vodu. Onda u čamac staviti kip i videti dokle je čamac potonuo u vodu i na tom mestu napraviti znak. Onda treba izvaditi kip i u čamac trpati kamenje dok voda ne stigne do onog znaka. Zatim izvaditi kamenje iz čamca i izmeriti ga. Koliko bude težilo kamenje toliko je težak kip.

Žena se nasmeja. Sutradan krišom ode veziru i sve mu ispriča. Vezir radostan ode šahu i ispriča mu kako može da se izmeri kip.

Šah posla po zlatara. Baš onako kako je objasnio ženi izvagaše pred njim kip i ispostavi se da od tri tovara nedostaje sedamdeset i pet menova. Šah naredi te mu pretražiše kuću gde nađoše i donesoše sakriveno zlato. Onda šah presudi da zatvori zlatara u visoku kulu, a da vrata na kuli zalepe glinom, kako ti zlatar gore u kuli umro od gladi i žeđi.

Tako učiniše. Zlatara odvedoše i ostaviše u kuli, a ulaz zalepiše glinom.

Sedeo je on gore i razmišljao kako da se spase iz kule. Najedanput ugleda ženu gde stoji dole i dovikuje mu:

— Zašto ne sićeš da mi daš rastavu? Hoću da se udam za vezirova sina.

— Ako ćeš učiniti sve što ti kažem, daću ti rastavu — odgovori on.

— Hoću, samo reci šta!

— Idi, nađi jednog velikog mrava, priveži mu za nogu tanki konac, namaži mu nos lojem i pusti ga da ide gore. Mrav će, tražeći svoju ženku, siđi gore. Kada stigne do mene, priveži za kraj konca deblji konac. Ja ću povući tanji konac i tako dovući u ruke deblji konac. Kad deblji konac uhvatim za kraj, ti za donji kraj priveži jak konopac. Onda ću vući sve dok ne dovučem u ruke jaki konopac. Tada ti veži njegov kraj oko sebe. Ja ću te dići gore i tada ću ti dati rastavu. Onda možeš ići i udati se za vezirova sina.

Žena tako i učini. Kad se nađe gore u kuli, zlatar joj reče:

— Sada ti drži čvrsto konopac dok se ja spustim dole i odem i donesem ti spis o rastavi.

Žena čvrsto pridrža konopac dok se zlatar spusti. Onda joj odozdo doviknu:

— Ostani tu dok ti ja ne donesem spis o rastavi!

Tako on ostavi ženu gore, a sam, bojeći se šaha, ne ode svojoj kući, već se sakrije u kuću jednog svog prijatelja.

Dan kasnije šah dođe i dobro razgleda kip. Mnogo mu se dopade.

— Bilo bi šteta da smaknem takvog majstora — reče šah.

Odmah posla nekoliko ljudi da probiju vrata na kuli i oslobode zlatara. Kad se popeše gore da izvedu zlatara, spaziše da njega nema, a da na njegovom mestu sedi njegova žena. Zapanjivši se upitaše je:

— Otkad ti ovde? Zašto si tu došla?

— Došla sam po knjigu o rastavi od muža. On je otišao da je donese — odgovori ona.

Ljudi se vratiše i sve ispričaše šahu. Šaha mnogo začudi zlatareva dovitljivost. Pozva vezira i naredi mu:

— Ma gde zlatar bio, moraš ga pronađi.

Vezir pretraži sve kuđe, ali zlatara nigde ne nađe. Onda i on odluči da se posluži lukavstvom. Uze stado jagnjadi i u svaku kupu dade po jedno, prenevši šahovu naredbu:

— Šah je naredio da jagnjad ostanu po dvadeset dana kod vas, a da za to vreme ne smeju ni dobiti ni izgubiti na težini.

Čovek kod koga se skrivao zlatar, upita ga šta da radi da jagnje za dvadeset dana ne dobije i ne izgubi na težini. Zlatar mu odgovori:

— Idi nađi vučića i drži ga kod sebe. Od jutra do mraka jagnje napasaj i hrani. Uveče mu pokaži vučića. Sve što je taj dan dobilo na težini jagnje će izgubiti kada ugleda vučića. Tako radi svaki dan i jagnje niti će dobiti niti izgubiti na težini.

Domaćin je tako radio sve do dvadesetog dana. Tada sakupiše jagnjad i videše da je svako, osim iz te kuće, ili omršavelo ili udebljalo. Tada im bi jasno da se zlatar skriva u toj kući. Odmah ga pronađoše i dovedoše pred šaha.

— Opraštam ti — izjavi šah — a ti oprosti svojoj ženi, i imenujem te za svog desnog vezira.

LUDACI

Nešto je bilo, a nešto nije bilo — živeli su tako nekada davno muž i žena. Oboje su bili kratke pameti. Imali su dve kćeri i dva sina. Kćeri su poudali i starijeg sina oženili. Mlađi sin po imenu Gobad ostao je da živi sa njima. On je u porodici bio ponajpametniji. Jednog dana majka ga pozva i poče razgovor sa njim:

— Sine moj, hvala bogu dočekali smo da vas sve podignemo na noge i da tvoje sestre lepo opremimo i poudamo, a tvoga brata da lepo skućimo i oženimo lepom ženom. Ostala nam je još samo jedna jedina želja, a to je da i tebe oženimo i vidimo s kim ćeš ostati da živiš.

— Ne želim da se ženim — odgovori Gobad — želim da živim sam samcat.

— Ne govori tako — opet će majka. — Zemlja je proklela čoveka koji se ne oženi. Ako želiš da ti moje mleko bude prosto, onda se oženi.

I najzad hteo — ne hteo, beše prisiljen da se ženi. Dovedoše mu i utrapiše jednu mirnu ženu. Sada su u kući živeli nova nevesta sa mužem, njen dever sa svojom ženom i svekar sa svekrvom. Nova nevesta je bila priglupa, ali mirna i poslušna.

Dok je jednog dana nova nevesta mela po dvorištu, omakne joj se i pusti vetar, a koza koja je tada bila blizu nje u dvorištu, zameketa u tom trenutku. Nevesta pomisli da je koza zameketala zbog toga što je čula i shvatila šta se desilo. Zato joj priđe i poče je moliti:

— 0, kozice, nemoj o ovome nikome kazivati i sramotiti me, neka za ovo niko ne zna osim nas. Nemoj ništa govoriti svekrvi. Ako joj ništa ne kažeš, kupiću ti i staviti u uši minđuše, a na noge grivne.

Koza opet zamekeće. Nevesta pomisli da je shvatila njenu molbu. Odmah uze i probuši joj uši i stavi u njih svoje minđuše, a na noge grivne. U tom naiđe svekrva. Kada ugleda na kozi minđuše i grivne, upita:

— Ko je ovo stavio i ovako okitio kozu minđušama i grivnama?

Nevesta joj polete u susret i poče:

— Draga mamice! Zaklinjem te životom tvoga sina, neka ova tajna ostane samo među nama. Dok sam mela dvorište slučajno ispustih vetar, a koza ču i zameketa. Ja sam je molila da ćuti i nikom ne kazuje i dala joj kao nagradu minđuše i grivne. Za ime boga moli je i ti da me ne osramoti i ne otkriva moju tajnu!

Svekrva se primače kozi. Koza zameketa, a ona je poče moliti:

— O kozice! Nikom ne govori da je nevesta pustila vetar, obućinu ti svoju haljinu s cvetovima i prekriću te svojim svilenim pokrivačem.

— Zatim ode, donese svoju haljinu sa cvetovima i navuče je na kozu, a svilenim prekrivačem je pokri.

Tada se pomoli svekar i kad ugleda kozu, upita:

— Kakve to šale pravite? Za koga to tako oblačite i ukrašavate kozu?

Koza opet malo zameketa. Svekrva priđe mužu i poče mu kazivati:

— Ništa se nemoj brinuti. Nevesta je pustila vetar, a koza je primetila. Ona joj je dala minđuše i grivne da meni ne kaže, ali koza mi je sve ispričala. Ja sam joj dala haljinu i pokrivač da više nikom ne kazuje. Ne želim da to još kome kaže. Tako smo je htele privoleti da sakrije tajnu.

Svekar priđe kozi, pa joj i on poče govoriti:

— Bravo, kozice! Ako nikome ne kažeš, obuću ti na noge svoje nove cipele od safijanske kože.

Rekavši to, ode i donese cipele i obu ih kozi. U tom trenutku pomoli se stariji brat i kad ugleda kozu, silno se začudi. I on pomisli da zbijaju nekakvu šalu. Iznenađeno upita:

— Zašto to činite sa kozom?

Oni ga upoznaše sa svim šta se desilo. I on skide kapu sa svoje glave i stavi je kozi na glavu.

Sada je kozu stvarno trebalo videti: u ušima minđuše, obučena u šarenu haljinu i prekrivena pokrivačem od svile, na nogama cipele i na glavi kapa, a oko nje se uznemireni i zabrinuti okupili članove porodice i sve je mole:

— 0, kozice! Ne dao bog da kažeš Gobadu, mužu ove žene, da mu je žena pustila vetar! On bi je zbog toga napustio i ona bi bila nesrećna.

Nisu još bili završili poruke i molbe upućene kozi, kad se pojavi i mlađi sin, muž nevestin. Videvši kozu onako obučenu i nakinđurenu, silno se iznenadi i upita:

— Šta se to dogodilo?

— Nije ništa — odgovoriše mu.

— Zašto ste ovda kozu tako opremili?

— Nemoj samo nikome kazivati — poče majka — neka to ostane među nama. Žena ti je mela po dvorištu, kad se najedanput razlegao nekakav zvuk. Koza je pomislila da je tvoja žena pustila vetar. Ovda je tvoja žena molila kozu da nikom ne kazuje i kao nagradu za ćutanje stavila joj je u uši minđuše, a na noge grivne. Onda i ja dođoh i upitah šta se desilo. Ja sa svoje strane poklonih kozi haljinu i prekrivač da nikome ne kazuje. Dođoše ti kasnije otac i brat. Otac joj nazu svoje cipele, a brat joj stavi na glavu svoju kapu. Sve smo to radili samo da ti koza ništa ne kaže. Ali, budi siguran da tvoja žena nije pustila vetar, nego se to kozi samo učinilo.

Kada to sve sasluša, Gobad se izbezumi od zaprepašćenja i reče:

— Nemoguće je živeti među takvim ludacima. Ostaviću vas i otići ću odavde.

Onda izađe iz kuće, ode ženinim roditeljima i ispriča im sve o ženi i svojoj rodbini. Na kraju upita:

— Recite mi, šta da radim s takvim ludacima?

Oni donesoše jedan krvavi komad džigerice i počeše objašnjavati Gobadu:

— I nas srce boli i krvari kao ova džigerica zbog takvih postupaka naše kćeri i tvoje rodbine. Ali mora se podnositi i istrpeti, drugog izlaza nema.

— Ne motu ja s vama budalama nikako Ostati. Idem iz ovog grada u drugi i ako tamo susretnem gluplje ljude od vas, opet ću se vratiti vama, a ako ne sretnem, moja noga više neće kročiti u ovaj grad.

Kad to reče, obu cipele i ode iz grada. Išao je išao, dok ne stiže u nekakav grad s druge strane planine. Malo je hodao po ulicama i bazarima grada. Ali brzo se umori i gladan i žedan sede na klupu pored jedne kuće da se odmori. Uto iz kuće izađe čovek i vide njemu nepoznata čoveka kako na klupi sedi. Odmah primeti da nije iz toga grada i da je sigurno od duga puta i gladan i žedan. Pošto ga pozdravi i upita za zdravlje, čovek se vrati u kuću i donese lonac u kom je preko noći bilo ostalo nešto malo čorbe. Ponudi Gobadu da pojede. Lonac je bio veoma veliki, ali u njemu je bilo mesta koliko u jednoj čaši. Gobad poteže dva tri gutljaja i dokrajči čorbu. Onda se zagleda u lonac. Od dana kada su prvi put nešto u njemu skuvali, lonac nisu oprali. Tako su se gomilali ostaci hrane jedan na drugi, od čega se uhvatila podebela kora i na taj način smanjila unutrašnjost lonca.

Pošto pojede čorbu, Gobad uze lonac, odnese ga na reku, uze peska i dobro ga ostruga i očisti. Onda ga odnese i ostavi na kućni prag onog čoveka. Kada domaćin kuće uze lonac, mnogo se iznenadi, jer do tada nije video da neko zna da opere lonac. Brzo odlete u kuću i poče vikati:

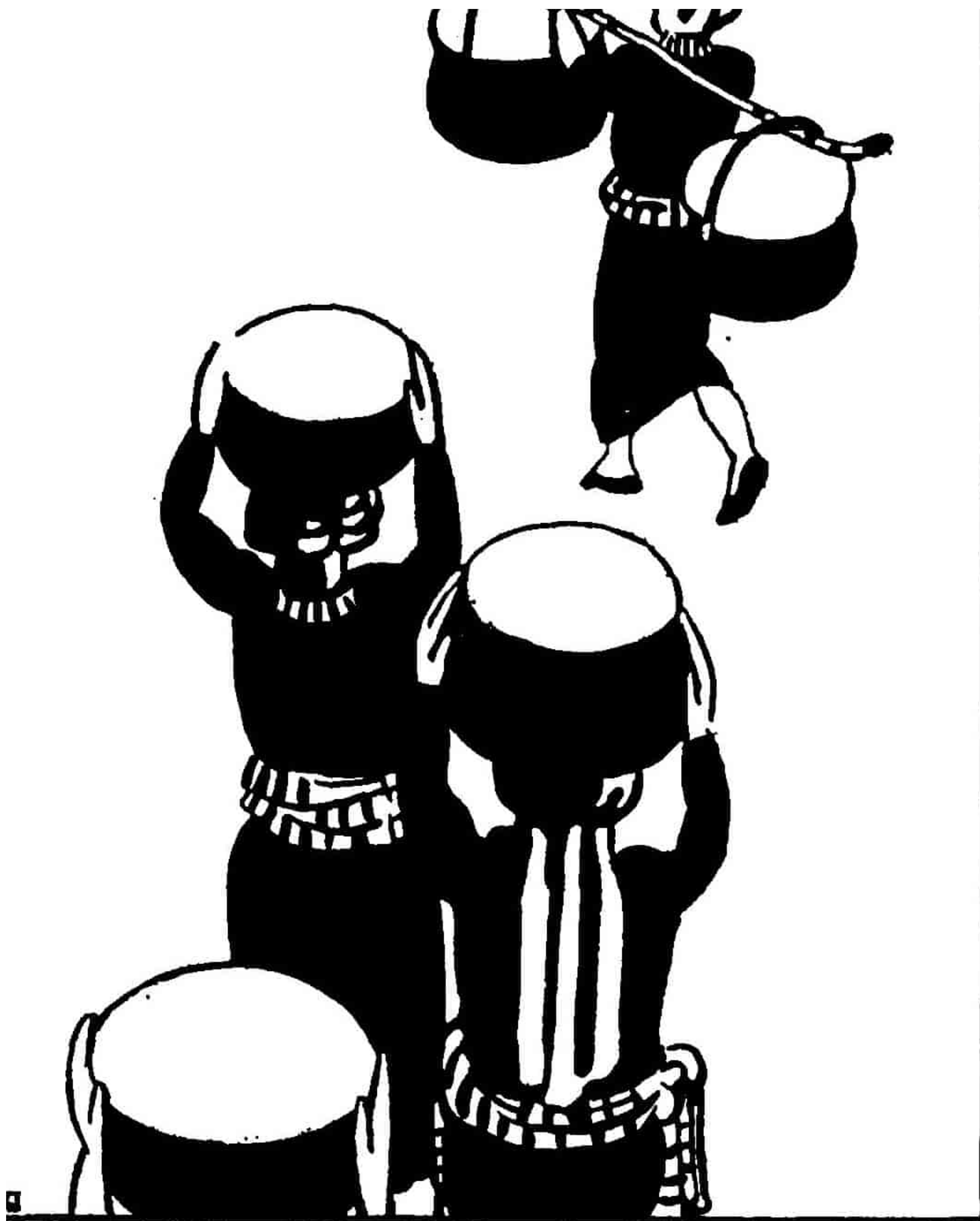
— Pojavio se čistač i proširivač lonaca, pojavila se sreća za kućna ognjišta!

Na ulicu izleteše svi iz kuće i okružiše Gobada. Svak je držao u rukama svoj lonac i molio Gobada:

— Proširi moj lonac, daću ti novaca koliko hoćeš!

Gobad je uzimao novac i čistio im lonce. Onda počeše i iz drugih kuća donositi svoje lonce i drugo posuće da im Gobad „proširi". Ostade u tom gradu Gobad nekoliko dana. Neprestano je bio zauzet

„proširivanjem" lonaca i drugog posuđa. Sam se podsmevao njihovoj gluposti i punio džepove novcem.

— Ovi su gluplji od mojih ukućana — zaključi Gobad i uputi se u drugi grad.

Tačno usred zime stiže u jedan drugi grad. U gradu su ljudi mnogo patili od hladnoće. Da bi se zaštitili, jedni su pravili rupe na jorganima, onda ih nabijali na glave, a krajeve vezivali oko sebe konopcima, drugi su stavljali na vatru kotlove s vodom i grejali se na pari, treći su na vatri zagrevali komade gline i stavljali ih oko tela. Svako je na svoj način želeo da se zaštiti od hladnoće.

Gobad uze malo drva, napravi od njih ugalj, od pamuka i platna napravi i saši jorgane. Onda od pečene gline napravi mangalu, napuni je žarom i stavi nasred kuće. Svi u kući u kojoj je bio odseo, i stari i mladi, okupiše se oko mangale i počeše se grejati. Oni su neobično uživali u novom načinu grejanja. Ubrzo i iz drugih kuća saznadoše za to i navališe oko Gobada. Svi su nudili mnogo novaca da im napravi mangalu i postavi je u kuću. Gobad i ovde sakupi podosta novaca, zameni ga za zlato i napusti i taj grad i uputi se u drugi. Zaključi da su i u tom gradu gluplji nego što su njegovi ukućani.

Predveče stiže u nekakav drugi grad. Prvo se malo prošeta ulicama i trgovima u nameri da nađe kakav karavan-saraj i uzme sobu. Dok je tako šetao, primeti ispred jedne kuće mnoštvo ljudi i žena. Svi su galamili i nešto se međusobno prepirali. Gobad im priđe bliže i razabra da su doveli pred kuću mladu. Ali mlada je bila visoka, a vrata na mladoženjinoj kući niska. Zato je mlada stajala pred vratima i nije mogla da uđe na vrata. Mladina rodbina je predlagala da se sruše vrata kako bi mlada mogla da uđe, a mladoženjina rodbina je govorila:

— Zašto da rušimo vrata? Bolje je da vi skratite mladu za glavu, pa bi onda mogla da uće na vrata. Upravo su se oko toga prepirali, kad stiže Gobad i obrati im se:

— Dajte vi meni stotinu zlatnika i ja ću vam uvesti nevestu u kuću a da ne srušim vrata i ne potkratim nevestu.

Svi se složiše. Gobad priđe nevesti iza leća, pritisnu je po zatiljku. Ona se saže a on je uvede unutra. Okupljeni se mnogo obradovaše i

odmah mu dadoše stotinu zlatnika. On uze zlatnike i nastavi put u sledeći grad.

Kad uđe na gradsku kapiju, poče hodati ulicama. Prođe kroz jednu i uđe u drugu. Najedanput ugleda na jednoj kući otvorena vrata i unutra mnogo ljudi. Stajali su jedan pored drugog, razgovarali o nečemu i plakali. Gobad priđe bliže i upita:

— Šta vam je, šta se to dogodilo?

— Kći upravnika grada je htela da uzme malo sira iz jednog ćupa — počeše mu oni objašnjavati — ali joj se ruka zaglavila u ćupu. Išli smo i kod gradskog mudraca i pitali ga za savet. On je odgovorio da joj moramo odseći ruku ili razbiti ćup. Otac devojke, a naš upravnik grada, složio se sa savetom mudraca da joj odsečemo ruku, jer ima dve ruke, a da se ćup ne razbije. I upravo su otišli da donesu nož. Zbog toga upravnikova kći i njena majka sada plaču.

Gobad im se obrati:

— Ja ću to rešiti a da ne razbijem ćup i ne odsečem devojci ruku.

— Hajde, zaboga, što brže! — zamoliše ga oni. — Pokaži svoje znanje!

Gobad priđe bliže devojci i vidi da je zgrabila u šaku veći komad sira koji ne može da prođe kroz grlić od ćupa. A ona nikako da se seti i pusti komad sira iz ruke i izvuče šaku. Ni okupljeni oko nje nisu znali da joj to kažu. Gobad čvrsto stisnu devojku za zglob šake. Prsti joj se opustiše i komad sira ispade iz šake na dno ćupa. Gobad joj praznu šaku s lakoćom izvuče iz ćupa. Upravnik grada i sni prisutni se mnogo obradovaše i dadoše Gobadu pedeset zlatnika. Onda mu predložiše da bude mudrac u njihovom gradu, a oni će starog mudraca zbaciti s toga položaja i ukloniti ga iz grada. Gobad pomisli „teško je pametnom živeti među budalama" i odbi njihovu ponudu.

Odatle krenu dalje i stiže u drugi grad. Još se ne beše udaljio od gradske kapije, kad ugleda nekakvu gomilu sveta gde se okupila oko tek iskopanog bunara za vodu. Svi su veoma zabrinuto buljili u gomilu iskopane zemlje. Gobad im priđe i upita ih:

— Šta se to dogodilo?

— Zar ne vidiš — počeše oni — da je na zemlji skočio i zagnojio se čir!? Plašimo oe da će jednom narasti veliki, da će prsnuti i da će

to boleti zemlju.

— Idite po lekara i zamolite ga neka on izleči zemlju —našali se Gobad.

— Nemamo lekara u gradu.

— Platite meni i ja ću je izlečiti i ukloniti joj „oteklinu" — reče im Gobad.

Oni mu dadoše stotinu zlatnika da izleči zemlju. Gobad uze lopatu i rasturi unaokolo gomilu zemlje. Svi se razveseliše i u opštoj radosti počeše se grliti. Onda su mu i oni predlagali da ostane u njihovom gradu, ali on to odbi i krenu dalje.

Posle sedam dana i sedam noći putovanja opet stiže u nekakav grad. Kad se nađe u gradu, primeti da se oko jedne kule, čiji je zid bio napukao, okupila velika grupa građana. Gobad priđe bliže i razabra da su tu gradonačelnik, upravnik policije, sveštenik grada i svi viđeniji građani. Svi su plakali i jadikovali:

— Teško nama ako se, ne daj bože, iznenada sruši kula i zatrpa ljude u gradu!

Gobad ih upita:

— Šta se to dešava, zašto plačete?

— Zar ne vidiš? — odgovoriše mu. — Zid na gradskoj kuli je opasno napukao. Svi smo smrtno uplašeni. Kula može da se svakog trenutka sruši i poubija sve u gradu!

— Ja ću vam zakrpiti pukotinu — predloži Gobad.

— Ako to uspeš, daćemo ti stotinu zlatnika.

Gobad uze stotinu zlatnika, napravi od zemlje smesu kojom zalepi pukotinu. Svi se u gradu mnogo obradovaše i dugo ga moliše da ostane kod njih. Međutim, on to odbi. U sebi je govorio: „Gde god dođem ljudi su luđi od moje rodbine i mojih ukućana. Otići ću još u jedan grad, i ako tamo bude pametnih i razumnih ljudi, biće dobro i ostaću tamo. A ako ne bude, vratiću se u svoj grad."

I uputi se dalje. Od dugog putovanja i potucanja od grada do grada, Gobad je već bio mnogo umoran i izmučen. Pre nego što je ušao u grad, sede pored jednog potočića da se odmori, umije i

očešlja. Pogleda u vodu da se ogleda i primeti da je hodajući tamo amo po suncu pocrneo u licu.

U međuvremenu dođe iz jedne bogate kuće sluškinja sa vrčom u ruci da na potočiću zagrabi vode. Kada ugleda onako preplanulog i pocrnelog Gobada, upita ga:

— Ko si ti i odakle dolaziš?

Gobad je bio mnogo umoran i neraspoložen. Zato joj ljutito odgovori:

— Dolazim iz pakla!

— A šta tamo radiš? — opet će sluškinja.

— Tamo sam vratar!

— Da nisi slučajno tamo video našeg gospodara?

— Kako da nisam, viđam ga svaki dan!

— A kako mu teku dani?

— Vrlo rđavo!

— Zašto rđavo?

— Zbog toga što je ostao dužan hiljadu rijala na ovom svetu — odgovori Gobad. — Zato ga svaki dan tuku vatrenim maljevima po glavi.

— Tako ti alaha, sačekaj malo ovde. Idem da obavestim gospodaricu da dođe da te vidi!

Gobad pristade da sačeka, a ona odlete kući i obrati se svojoj gospodarici:

— Brže ustaj da idemo na potočić. Došao vratar iz pakla i svašta priča!

— Idi i zovi ga neka dođe u kuću da čujem šta to priča — naredi joj gospodarica.

Sluškinja se vrati i zamoli Gobada:

— Dođi nam kući, gospodarica želi da s tobom razgovara!

On ustade i ode. Kad uđe u kuću, ugleda lepu i stasitu ženu, obučenu u narodnu nošnju od svile i sa cvetovima u kosi. Gobad priđe, i pošto se pozdraviše, ona mu požele dobrodošlicu, a onda ga upita:

— Da li si zaista bio u paklu i video moga prvog muža kako se tamo muči?

— Naravno da sam ga video. U teškom je položaju. Zbog hiljadu rijala koje je ostao dužan nekome ko je kasnije osuđen na pakao, svaki dan ga tuku po glavi vatrenim maljevima — odvrati joj Gobad.

— Za ime boga — poče žena — pomozi mi! Daću ti hiljadu rijala i molim te odnesi i predaj ih mome mužu neka ih vrati što brže onome kome je dužan!

Gobad uze novac da ga „ponese" u pakao, ali napomenu:

— Ja ću onamo morati da idem pešice, a noge me bole od umora, pa ne mislim da ću ih doneti tako brzo. Ako malo i zakasnim, molim da mi se oprosti!

— Ako je tako i ako ne možeš brzo stići onamo, ja ću ti dati jednog konja. Uzjaši ga i idi što brže! — reče žena.

Onda se okrenu sluškinji i naredi joj:

— Brže idi do konjušara. Neka ti spremi jednog sedlenika i dovedi ga ovamo!

Sluškinja ode i reče konjušaru šta gazdarica želi. On zauzda i osedla jednog pastuva i predade ga sluškinji. Ona ga dovede u dvorište gde su čekali Gobad i njena gospodarica.

— Uzjaši i požuri! — reče žena Gobadu.

Međutim, pre nego što će krenuti, on će ženi:

— A ako me tvoj muž upita: „Zašto mi nisi poljubio ženu u moje ime?" šta da mu kažem?

— Pravo veliš — reče žena. — Priđi bliže i izljubi me kako treba i kreći!

Gobad je dobro izljubi, pojaha konja i krenu što je brže mogao.

Uskoro se kući vrati drugi muž one žene. Kad uđe u kuću, vide da mu je žena nešto tužna i žalosna. On je upita:

— Šta ti je, zašto si neraspoložena?

— Šta te briga? — Osorno mu odgovori žena. — Ti se brineš samo o svojoj trgovini i zaradi. Neka se alah smiluje mom prvom mužu! Tebe nimalo nije briga šta onaj jadnik radi na onom svetu. Čak ga nikada i ne spomeneš! Eto danas je dolazio vratar iz pakla i

ispričao mi da mog pokojnika svaki dan tuku u paklu vatrenim maljevima zbog nekakvog duga. Jadnik! Uprkos ovolikom svom imetku i bogatstvu, koje je stekao na ovom svetu i tebi ga ostavio! Ja sam poslala po vrataru iz pakla mome pokojniku hiljadu rijala i dala mu konja da tamo stigne što pre i da odnese te novce mome jadniku kako bi vratio dug zbog kojeg ga tuku.

Vidi čovek da je „vratar iz pakla" prevario ženu.

— E, glupa ženo! — reče joj on. —Taj te je čovek dobro prevario. Ko je još video da se neko iz pakla vratio na ovaj svet! ?

— Uostalom — poče zajedljivo žena — od tebe se tako nešto jedino i moglo očekivati. Trošiš njegov novac i imetak, a njega nikada ni da spomeneš!

Vidi čovek da ništa ne vredi ženi objašnjavati. Zato više ništa ne reče, nego ode u konjušnicu, izabra brzog konja sa zlatnim sedlom i opremom, uzjaha ga i krenu u poteru za „vratarem iz pakla".

A Gobad je za to vreme stigao do jedne vodenice. Tu se tek osvrnu i primeti da za njim juri nekakav konjanik. Zaključi da je to, bez sumnje, muž one žene i da je krenuo za njim u poteru da vrati konja i novac. Brzo uleti u vodenicu i upita mlinara:

— Da li si ovih dana nešto mleo za šahovu kuhinju?

— Jesam — odgovori mlinar.

— U brašnu je bilo kamenčića od kojih je šah slomio zube. I bio poslao je onog konjanika zbog toga. Naređeno mu je da te uhvati i obesi.

Mlinar se skameni od straha i poče moliti Gobada:

— Za ime boga, spasi me od njega!

— Skidaj onda svoju odeću i daj je meni da obučem, a ti uzmi i obuci moju i sakrij se ispod poda. Ja znam kako ću s njim — predloži mu Gobad.

I oni zameniše odela. Samo što je mlinar uspeo da se skloni, na vratima se pojavi muž one žene i odmah upita Gobada, koji je bio u mlinarevom odelu:

— Da li si video da je ovuda prošao neki konjanik?

— Nisam — odgovori Gobad.

— Zašto lažeš? — opet će ovaj. — Konj mu privezan ispred mlina za drvo, a ti kažeš da ga nisi video?

Gobad povišenim glasom opet ponovi ‚nisam ga video", a očima pokaza gde se mlinar sakrio. Muž polete da izvuče mlinara ispod poda, a Gobad u jednom skoku izlete iz mlina, pojaha brzog konja sa zlatnim sedlom i opremom, i odjuri prema svom gradu i svojoj kući.

Kad muž one žene nađe mlinara ispod patosa, stade ga udarati štapom, a on poče da vrišti i da se pravda:

— Kunem se svevišnjim alahom, nisam ja ništa kriv nego vi! Vi ste, ne prosejavši brašno, mesili i kuhali za šaha!

— Kakve to gluposti govoriš? — upita muž.

— Zar me ne tučeš zbog toga što je u brašnu za šaha bilo kamenčića? — upita mlinar.

— Ama ne, ja te udaram zbog toga što si slagao moju ženu da si došao iz pakla, što si joj doneo izmišljene priče o patnjama njenog prvog čoveka, koji je u paklu i što si je tako prevario i uzeo joj konja i hiljadu rijala!

Mlinar se nađe u čudu:

— Zar ja došao s onoga sveta iz pakla sa pričama?! Ti si mi ovaj svet učinio paklom. Zar ja tako što da učinim?

Najzad, posle kraćeg razgovora, shvatiše da je Gobad zamenio odeću sa mlinarem i mlinara poslao da se sakrije ispod patosa. Muž izlete iz mlina za Gobadom. Ali Gobad je na brzom konju već bio umakao i nestao sa vidika.

Mužu ne preosta ništa drugo nego da uzjaše na pastuva kojeg je ostavio Gobad i da se vrati kući. Kad stiže kući, žena ga upita:

— Gde si to bio?

— Setio sam se — poče on — ako vratar iz pakla bude jahao na bržem konju brže će i stići tamo. Zato ga stigoh i dadoh mu svoga brzog konja, a vratih pastuva.

— Baš si sila! — radosno će žena. — Sada vidim da me voliš iz dubine srca i da misliš na mene i na moj bol. Ja još žalim svoga prvog muža i želela bih da ga ne zaboravim. Priđi bliže da ti poljubim ruke. Odsada sam tvoja žrtva. Ako jednog dana, ne dao bog, i ti

umreš i drugi dođe na tvoje mesto, ne bih ni tebe zaboravila. Ako bi i tada došao vratar iz pakla, i tebi bih poslala novca po njemu i dala mu brzog konja da stigne što pre. Isto tako bih ga, tebi za uspomenu izljubila, kao što sam ovoga danas.

A Gobad se vratio kući sa dosta novca i na konju sa zlatnim sedlom i zlatnom opremom. Kad se pozdravi sa svojima, obrati im se:

— Ženo moja i svi moji u kući, sada vas više volim. U ludoj kući ovog sveta ipak ste vi ...

Naša priča nađe kraj, a vrana ne nađe ono što traži.

LAVOLOVAC

Nešto je bilo, a nešto nije bilo — živeo jednom jedan drvoseča i imao magarca. Drvoseča bi svaki dan odlazio u stepu s magarcem, tovario na njega granje i dogonio kupi, a uveče pred magarca bi bacio malo prljave slame. Dosadio magarcu takav život te poče da razmišlja kako da se otarasi drvoseče. Smislio je da prestane da jede i da se učini bolesnim. Jedne večeri kada je umoran i iznemogao došao iz stepe, odbi da jede slamu i pade na zemlju. Ujutro, kada je drvoseča video magarca u takvom stanju, ražalosti se.

— Razboleo se jadnik — pomisli drvoseča — posao će mi potpuno stati.

Još jednom on osmotri magarca i vide da se ovaj svom dužinom opružio po zemlji. U sebi zaključi:

— Ne mislim da će se brzo oporaviti, a ja ne želim da držim bolesna i nemoćna magarca. On je, po svoj prilici, svoje odslužio, nema mu više života. Bolje da ga nekako podignem i izbacim napolje. Kad ga nekako podiže sa mesta, vide da je veoma slab i mršav. Pogladi se po bradi i zaključi da od njega nema više nikakve koristi. Brzo ga istera iz konjušnice i uz pomoć ukućana, rođaka i komšija dogura ga do stepe i tu ostavi.

Magarac koji je samo to i čekao, veoma se obradova. Slobodno je lutao po stepi, dok najzad ne stiže u nekakvu šumu i nađe bogatu ispašu. Dani su prolazili. Magarac je živnuo, lepo se oporavio i ugojio. Tako se popravio da više niko ne bi ni pomislio da je to onaj nekadašnji magarac.

Jednog dana magarac je pasao i gostio se na nekom sočnom ispasištu. Najedanput u šumi se razleže strašna rika lava. Kada magarac ču lavlju riku, zamalo mu od straha žuč ne puče.

— Šta da radim, a šta da ne radim? — pitao se magarac. — Da sve ovo napustim i da bežim? — Plašim se da opet ne udarim na toga što riče. Ostanem li, plašim se da će ovamo navratiti lav, tigar ili kakva druga krvoločna zver i prožderaće me.

Na kraju, kada magarac sve odvrgnu, zaključi:

— Imam i ja nešto glasa. Biće dobro da se i ja oglasim i uplašim svoga neprijatelja.

I magarac iz sve snage zanjaka tako snažno da je sve odjekivalo po čitavoj šumi i doprlo do ušiju lava.

Šta da vam krijem, i lav se uplaši i pomisli:

„Hej, vaj, ja sam dosada mislio da nema glasa jačeg od moga, ali ovaj glas je stotinu puta jači i prodorniji od moga! Ne dao bog, možda je i zver, kao što je glasom, tako i telom viša i snažnija od mene!? Kakvu tešku grešku napravih što dođoh u ovu šumu!"

I lav, kao i magarac na drugoj strani šume, ostade u nedoumici, zamišljen i neodlučan šta da radi: da li tu da ostane ili da se vrati?

Tako su, na jednoj strani šume magarac, a na drugoj lav, živeli u strahu i neizvesnosti. Strahujući tako i razmišljajući, iznenada izbiše jedan pred drugog. Magarac shvati da je pred njim lav. Mnogo se uplaši, ali se ne izgubi i ničim ne pokaza drugoj strani da se uplašio. Međutim, lav nije znao da je pred njim magarac. On je samo video pred sobom nekakvu zver, višu i dužu od sebe. Razmišljao je kakva bi to zver mogla biti.

I htede lav da se vrati i pobegne, ali se plašio da ta zver, ne daj bože, iznenada ne jurne na njega s leđa. Ne vide drugog izlaza nego da ga pozdravi. Vrlo učtivo ga pozdravi, priđe i poljubi zemlju pred magarcem. Magarac zaključi da ga se lav plaši. On mu otpozdravi i upita ga:

— Kako si se samo usudio da bez potrebe dolaziš ovamo? Ko si ti i kako se zoveš?

— Ja sam lav i došao sam da ti budem na usluzi — odgovori lav.

— A ja sam lavolovac. Lovim lavove. Uzeću te za slugu, ali dobro zapamti: ako napraviš samo tri greške ili tri nedela, iščupaću ti srce i džigericu — predstavi se i magarac.

— U redu, neka bude tako — složi se lav bez pogovora.

I oni se udružiše da žive zajedao. Ali magarac je stalno smišljao kako da se oslobodi lava. Jednog dana magarac mu se obrati:

— 0, lave, hoću malo da odspavam, a ti stražari i pazi na okolinu. Pričuvaj me malo!

To reče i leže da spava. Magarac se nadao da će lav, dok on spava, pobeći. U stvari, lav je to i mislio, ali se bojao da će opet pasti magarcu u šake.

Dok je magarac dremao, pade mu na čelo muva. Lav se uznemiri, priđe bliže i polako dlakama sa svoga repa otera muvu izgrdivši je dobro. Ali tada skoči magarac te poče vikati i prekorevati lava:

— Ko ti je rekao da oteraš muvu koja mi je pevala uspavanku? Pazi se dobro, ovo ti je prva greška, teško tebi ako napraviš drugu i treću!

— Oprosti mi, pogrešio sam — pokorno će lav — više neću praviti slične greške.

— To ćemo tek da vidimo — odgovori magarac.

Sledećeg dana hodali su po šumi, magarac napred a lav za njim. Onda se uputiše preko nekakve močvare. Kako je magarac bio nepažljiv i nespretan, upade u blato i poče da propada i da se guši. U zadnji čas lav priskoči, zgrabi ga i izvuče iz blata. A magarac opet nadade dreku i poče da grdi lava:

— Ti si veliki bezobraznik! Svugde zabadaš svoj nos! Zar si mislio da ja ne mogu da se izvučem iz blata? Tu je grob moga oca. Ja sam ga se setio i hteo sam da se jednom molitvom pomolim za njegovu dušu, ali ti me spreči. Pazi se, sve je u tvojim rukama, ovo ti je druga greška. Teško tebi ako napraviš i treću!

Posle toga prođoše još dva tri dana. Oba su plašeći se jedan drugoga motrili i sledili jedan drugog. Jednom, tako, izbiše do neke reke. Magarac čim ugleda vodu, oseti veliku žeđ i želju za vodom. Uđe u reku da se napije, okliznu se i pade. Boda ga ponese i poče

da se davi i da dreči. Lav skoči u vodu i izvuče ga. Magarac ga oštro pogleda i reče:

— Mi se ne možemo slagati. Ne vidim drugog izlaza nego da te kaznim onako kako si i zaslužio. Bio sam ušao u vodu da se okupam, a ti pomislio da se ja davim. Zbog takvog zaključka poleteo si da me spasavaš. Ali ja znam šta ću da uradim s tobom.

Kad to magarac reče, lav odmah donese odluku: neka bude šta god hoće, ja ću morati da pobegnem. Jer, on će mene ionako ubiti. Uspem li da pobegnem, spasao sam se. Ne uspem li, ranije ili kasnije stradaću od njega. Zato što pre to bolje. Onda lav skoči i kao munja izgubi se u šumi. Kada to magarac vide, veoma se obradova. Kao malo potrča za njim i samo mu dobaci:

— Zahvali bogu što nisam raspoložen da jurim za tobom, inače bih te uhvatio za tren oka. Ali ja ću obavestiti svoje sluge po šumi da te uhvate i dovedu preda me ma gde se ti nalazio.

Lav je čuo šta mu magarac reče, ali je bežao glavom bez obzira. Kad se malo udaljio, poče se osvrtati. Najedanput odnekuda pojavi se pred njim lisica. Videvši ga onako uplašena i da beži od nekoga, upita ga:

— 0, lave, zašto tako bezglavo juriš po šumi?

Lav joj ispriča šta mu se dogodilo. Lisica se začudi:

— Mi ne poznajemo zveri jače od tebe. Opiši mi tu zver da čujem kako izgleda.

Lav poče da opisuje magarca:

— On je snažniji i viši od mene. Ima duge uši, nokti su mu okrugli i iz jednog dela.

— 0 jadniče — ciknu lisica — pa to je magarac, tvoja hrana. Bez potrebe si se toliko uplašio od njega i tako ga samo ohrabrio. Vrati se, idemo zajedno! Razderi mu trbuh i pojedi srce i džigericu, a ja ću ostalo.

Tako ona malo ohrabri lava i nagovori ga da se vrati. V međuvremenu magarac nije prestajao da se raduje. Najedanput spazi gde se iz šume pojavi lav a za njim ide lisica. Stade magarac razmišljati šta sada da radi. Kad mu priđoše sasvim blizu, magarac viknu:

— Bravo, lijo! Dobro si učinila što si mi dovela tog odbeglog slugu. Sačekaj samo malo, sad ću mu ja iščupati srce i džigericu!

Kada to lav ču, okrete se lisici i viknu na nju:

— 0, prokleta i podla lisico, zar mene da varaš i želiš moju smrt!?

Odmah zgrabi lisicu, diže je u vis i tresnu o zemlju. Ona na mestu ostade mrtva, a lav ponovo nadade u beg.

Eto, to je bila priča o lavu i magarcu lavolovcu.

SNAHA I SVEKRVA

Nešto je bilo, a nešto nije bilo — davno nekada, ne znamo kada, živeo je u gradu Belhu jedan čovek. U kući je imao ženu koja je bila lenja i nije htela ništa da radi. Ista takva bila mu je i majka. Zato se on uvek svađao sa njima oko kućnih poslova.

Jednoga dana uputi se čovek u drugo selo da traži kakva posla, a kuću i kućne poslove ostavi majci i ženi. Pred polazak on im reče:

— Ostaću tamo dve tri nedelje. Pazite dobro na kuću i pometite dvorište bar jedanput dnevno.

Čovek ode a one dve od lenjosti nisu se ni micale s mesta. Prođoše brzo dve tri nedelje i Jednog dana svekrva podseti snahu:

— Sutra ili prekosutra vratiće mi se sin. Hajde, ustani i pometi dvorište!

— Zašto da ga ja metem? — odvrati snaha. — Pometi ga ti!

Dugo su se prepirale, ali nisu mogle da se dogovore koja će da pomete dvorište. Najzad se dogovoriše: sutradan kada ustanu, ona koja prva progovori, ta će pomesti dvorište.

Rano ujutro dok je još snaha spavala svekrva u strahu da slučajno prva ne progovori, na brzu ruku nešto doručkova i ode da sedi kod suseda. Vrata od kuće ostavi otvorena. Jedan čas kasnije probudi se i snaha. Kako je bila mnogo lenja, nije odmah ustala iz postelje nego je ostala da sedi u postelji, onako u noćnoj košulji. Osvrtala se da vidi gde joj je svekrva. Naročito se pazila da slučajno ne progovori koju reč. Ostade tako sedeći sat-dva.

U međuvremenu naiđoše pored kuće lutajući bubnjari. Starešina bubnjara pogleda kroz otvorena vrata i vide da žena sedi u postelji.

On se primače bliže i upita je:

— Hej, ženo! Zašto sediš u postelji samo u košulji?

Snaha misleći da ih je njena svekrva poslala da je podstaknu da progovori ništa ne reče. Bubnjari joj priđoše još bliže i opet je upitaše:

— Zašto ništa ne odgovaraš? Tebi govorimo. Zašto se ne obučeš?

Ona opet ništa ne odgovori. Tada starešina bubnjara zaključi: „Ova je ili nema ili luda."

Onda uđe u sobu, skide joj sa glave povezaču i posadi je na svog magarca, ali tako da joj lice okrenu repu a leđa napred, u nameri da je tako voda po gradu sa svojom grupom uz udaranje bubnjeva i da je svet gleda, smeje se, veseli i baci im koju paru.

Onda krenuše kroz grad. V sredini grupe na magarcu je jahala snaha otkrivene glave, leđima okrenuta napred, a oko nje i ispred nje išli su i udarali u bubnjeve bubnjari. Tako su zaređali od kuće do kuće, od ulice do ulice. Diže se nečuvena graja i svet se u grupama poče okupljati sa svih strana. Najzad stigoše i do kuće u kojoj je sedela svekrva. Domaćica kuće primeti da svet u grupama dolazi da posmatra bubnjare, pa i ona izađe. Ujedno pozva i svoju gošću da izađe:

— Hajde da izađemo i vidimo zašto se svet toliko skuplja i šta se dešava!

Tako izađoše zajedno na ulicu. U tom trenutku bubnjari i igrači stigoše i zaustaviše se upravo ispred svekrve. Ona se dobro zagleda i vrisnu od čuda:

— 0, užasa! Pa to je glavom moja nesrećna snaha koju su ovi naopačke posadili na magarca i tako vodaju po gradu!

Primače se još bliže da je snaha čuje i ciknu:

— 0, nesrećnice, pljunula bih te, kakvu si nam samo sramotu nanela!

Snaha u tom trenutku vrisnu od radosti:

— Izgubila si, izgubila si! Idi i pometi dvorište!

To reče, skoči s magarca, uze svekrvu za ruku, odvede je kući, tutnu joj metlu u ruke i reče:

— Ti meti, a ja ću prskati vodom!

Svekrva poče mesti a snaha prskati. Tako su ubrzo pomele dvorište. Upravo je trebalo da završe posao i svekrva je još držala metlu u ruci, a snaha bokal s vodom, kad se pomoli čovek s puta i odloži putnu torbu u jedan kraj dvorišta. Veoma se iznenadi kad ugleda da mu je kuća uredna, a njih obe rade. Poleti i poljubi majku u ruku a ženu u lice. Onda se obrati majci:

— Reci šta hoćeš da ti kupim?

— Crvene cipele, da imam šta da obujem kad pođem u goste — odgovori majka.

— A šta ti želiš? — obrati se ženi.

— Ogrlicu od ćilibara, da je stavim na vrat kada gde pođem — odgovori žena.

— Dobro! — složi se on. Onda ode i majci kupi crvene cipele, a ženi ogrlicu od ćilibara. Bio je sav srećan i radostan što su mu se majka i žena, najzad opametile.

ĆELAVI HASAN

Nešto je bilo, a nešto nije bilo — živeo nekada davno jedan padišah i imao jednu lepu kćer. Kako je bila mnogo lepa, imala je mnogo prosaca. Padišah je mnogo voleo svoju kćer i nije mogao zamisliti da se rastane od nje. Oglasio je da onaj ko želi da se oženi njegovom kćeri, treba da ispriča tri velike laži. Tek tada će mu padišah dati kćer. A svojim dvoranima je naredio:

— Ko god dođe i ispriča laž, ma koliko da je velika, vi recite da to nije nikakva laž i da je govorio istinu.

Belani Hasan jednog dana doće pred majku i reče joj:

— Hoću i ja da idem da zaprosim padišahovu kćer.

Majka mu odgovori:

— Kako misliš da je zaprosiš ti, koji nemaš nigde ništa?

— Padišah je obećao da će dati kćer onome ko mu ispriča tri velike laži — objasni joj Ćelavi Hasan.

I Ćelavi Hasan se zaista uputi jednog dana u padišahov dvor, pokuca na vrata, uđe unutra i reče:

— Došao sam da ispričam tri laži — i poče prvu laž:

— V ono doba kada sam ja imao sedam-osam godina, otac mi je imao šest-sedam meseci. Moja majka ga je tada povijala u pelene. Jedanput mu se u pelenama opeku noge. Meni moja majka dade jedno jaje od kokoši i rekne mi da idem i kupim glineni sapun za pranje kose da pospe opekotine na nogama moga oca. Uz put mi jaje ispade iz ruku i razbi se. Iz jajeta izađe petao i pobeže u nekakav karavan-saraj. Ja poletim za njim, kad ugledam kako su nekakvi bezdušnici natovarili na mog petla mešinu punu pasulja.

Zagalamim na njih a oni mi na ime kirije za petla na kog su bili natovarili jednu mešinu pasulja, dadoše dve mešine pune pasulja. Vidim ja da nemam u što da istresem toliki pasulj. Razmišljajući šta da radim, pružim ruku i na jednom zidu uhvatim dve bubašvabe, odrem im kože i saspem u njih pasulj. Otvore im zašijem čuvalduzom(8) i natovarim ih na svoga petla. Onda i ja uzjašem na petla, odozgo na mešine sa pasuljem. Ubrzo primetim da petao nešto hramlje. Odmah sam znao da je to zbog toga što je bio pretovaren. Skinem tovar i samar s petla i vidim da su mu leđa na jednom mestu oglodana. Uzmem jednu semenku od lubenice, sažvakam je i protrljam petla po onoj rani na leđima. Kad najedanput ugledam da se na leđima petla zazelene vreža od lubenica i pojaviše veoma krupne lubenice. Ja uzmem da svojim nožićem razrežem jednu lubenicu, ali nožić mi ispade i izgubi se u lubenici. Onda se ja brzo svučem, svežem pojas oko pasa i odem u lubenicu za nožićem. Unutra spazim jednog vodiča kamila gde luta i nešto traži. Upitam ga šta to traži, a on mi odgovori da je imao sedam kamila, svih sedam sa ogromnim tovarima, i da ih je pogubio tu negde po lubenici. Požali mi se da ih već sedam dana traži, ali da još nije uspeo da im uđe u trag i pronađe ih. Ja mu savetovah:

— Potegni vrh dlake na trbuhu ove muhe.

On poteže dlaku i izgubljene kamile izađoše iz muhine stražnjice. Vodič kamila se zahvali i reče mi:

— I tvoj nožić je pao iza onih dvorišnih vrata u lubenici.

Ja uzmem nožić i odem kući. Sa drugom laži ću doći sutra — završi svoju prvu laž Ćelavi Hasan i ode iz dvora.

Sutradan ujutro, Ćelavi Hasan dođe u padišahov dvor i poče pričati svoju drugu laž:

— Da ste mi svi uvek zdravi, otac mi je nekada imao jednu kravu. Kad bi je muzli, nastajala bi čitava reka od mleka na kojoj se okretalo sedam vodeničnih kamenova.

Svi prisutni povikaše:

— Da, znamo, pa to je istina, nije to nikakva laž!

Ćelavi Hasan se malo zamisli, prekide priču i ode kući, obećavši da će sutra doći sa trećom laži.

Sutradan on nađe sedamdeset mlinskih kamenova. Onda ih uze, odnese i stavi iza zida padišahova dvora. Zatim pokuca na vrata. Odgovoriše mu:

— Izvoli unutra!

Ćelavko reče:

— Danas je laž toliko velika da ne može ući unutra. Molim vas da vi izaćete u dvorište.

Padišah i njegovi dvorani izađoše u dvorište. Ćelavko se obrati samom padišahu i poče da priča treću laž:

— Moj otac je bio vaš veliki prijatelj, pa vam je pozajmio zlata i novca tačno onoliko koliko su teški ovi mlinski kamenovi zajedno. Ja, koji sam sin vašeg prijatelja, došao sam danas ovde kod vas da mi vratite dug koji ste ostali dužni mome ocu.

Dvorani se zgledaše. Bili su u nedoumici šta da kažu. Jer ako kažu da je to istina što govori Ćelavko, ni sve bogatstvo u zemlji ne bi moglo dostići vrednost zlata težine jednog mlinskog kamena. Zato ništa ne rekoše. I padišahu se donekle svideše velike laži koje je pričao Ćelavi Hasan. Zato naredi da se ukrasi grad i proslavi svadba.

Spas petlu, a milost mladi.

Pogledaj gore — sama listina, pogledaj dole — sama raž, naša priča beše laž.

BU-ALI I BOLESNIK

Jednog dana Bu-Ali stiže u grad Gurgan i odsede u jednom karavan-saraju. Odmah poče da leči bolesnike. Malopomalo svak ču za njegovo ime i glas o njemu proču se po čitavom gradu.

Upravo u to vreme teško se razboleo sestrić džtaha Kabusa ma koliko su se lekari iz grada trudili i pokušavali da ga izleče različitim lekovima, nisu u tome uopšte imali uspeha. Bolest se iz dana u dan pogoršavala. Najzad jednog dana saopštiše Kabusu:

— Priča se da je nedavno došao u naš grad neki lekar koji svojim dahom oživljava mrtve. On sigurno može da izleči svaku bolest. Najbolje će biti da ga dovedemo bolesniku pa neka pokuša da ga izleči.

Kabus se složi da ga pozovu. Odmah poslaše po Bu-Alija. Kad je stigao, oni ga odvedoše i pokazaše mu bolesnika.

Bu-Ali se prvo raspita o pojavi bolestan njenom toku. Onda ode i pregleda bolesnika. Zaključi da ovaj ne boluje od obične, nego od

posebne vrste bolesti za čije lečenje je potrebno primeniti posebni način.

Bu-Ali naredi da mu dovedu nekoga ko u tom gradu poznaje sve ulice i trgove. Oni mu dovedoše takvog čoveka. Bu-Ali stavi jednu ruku na puls bolesnika, a drugu na čelo. Onda zamoli čoveka da polako nabraja imena svih ulica i trgova u gradu. Čovek poče nabrajati i kad izgovori ime jedne ulice, bolesnikov puls poče brže da udara a čelo mu sasvim poblede.

Onda Bu-Ali zatraži da mu dovedu nekoga ko u onoj ulici poznaje sve uličice. Dovedoše mu i takvog čoveka. Bu-Ali opet stavi jednu

ruku bolesniku na puls, a drugu na čelo i zamoli čoveka da u toj ulici nabroji sve uličice. Čovek poče nabrajati i kad spomenu ime jedne uličice, puls bolesnika opet poče jače da udara a lice mu preblede.

Tada Bu-Ali naredi da mu dovedu nekoga ko u toj uličici poznaje sve kupe i saraje. Dovedoše mu takvog čoveka. Bu-Ali, držeći bolesniku ruke na pulsu i čelu, zamoli čoveka da redom nabraja kuće i saraje u onoj uličici. Čovek poče i kod jedne kuće puls i lice bolesnika opet se promeniše.

Najzad Bu-Ali zatraži da mu dovedu nekoga iz te kuće. Dovedoše ga i Bu-Ali ga zamoli da nabraja imena svih ukućana koji žive u toj kući. Čovek poče da nabraja i kad spomenu ime jedne devojke koja živi u toj kući, bolesnikov puls poče silno da bije, srce poče brže da lupa, a lice mu pocrvene. Bu-Ali se onda uputi kod Kabusa i obavesti ga šta je ustanovio:

— Kada sam pregledao bolesnika, video sam da pati od ljubavnih jada i da je zaljubljen u nekakvu mesecoliku lepoticu. Da bih saznao u koga je zaljubljen, poslužio sam se posebnim načinom, o čemu ste sigurno obavešteni. Imao sam sreću i uspeo sam da pronađem ko je uzrok njegovoj bolesti. Mladić je zaljubljen u devojku koja živi u toj i toj ulici, u toj i toj uličici, u toj i toj kući i zove se tako i tako.

Kabusa mnogo začudi ovolika Bu-Alijeva mudrost i učenost. Onda reče:

— Ta devojka i taj mladić su mi na neki način u rodu. Mladić se stideo da kaže da je zaljubljen u nju.

Onda prirediše venčanje i devojku dadoše mladiću. Tako izlečiše padišahovog sestrića od bolesti.

LUDILO

Jedan rođak padišaha Alaudevleta bio je oboleo od crne žuči i počeo da pokazuje znake ludila. Danju i noću bi rikao i vikao: ‚Ja sam krava.’‘

Lekari su pokušavali sve ne bi li ga izlečili, ali nisu uspevali. Bolest nije izlečena nego se čak iz dana u dan pogoršavala. Došlo je dotle da se bolesnik uopšte nije smirivao, pa počeo i drugima oduzimati mir. Nije hteo ništa ni da jede ni da pije. Neprestano je tvrdio: „Ja sam krava, ja sam krava! Zovite mesara da me zakolje!‘‘.

Svi su oko njega bili uznemireni i nisu znali šta da rade. Hteli ne hteli obratiše se samom padišahu ne bi li on lično zamolio Bu-Alija da pokuša da izleči bolesnika.

Bu-Ali se odazva i dođe. Odmah se kod njegovih bližnjih raspita za tok bolesti i kada shvati o kakvoj se bolesti radi, naredi:

— Idite i kažite bolesniku: „Raduj se, došao je mesar u naš grad! Danas ili sutra će doći da i tebe zakolje."

Sledećeg dana Bu-Ali uze nož i brus i ode kod bolesnika. Kada ga bolesnik ugleda sa nožem radosno povika:

— O, mesare, ja sam krava! Dođi zakolji me i od mog mesa napravi pirjan za goste!

Bu-Ali odgovori:

— Upravo sam zbog toga i došao. Onda se okrenu slugama i glasno im naredi:

— Idite i donesite konopac da vežemo prednje i zadnje noge ovoj nemirnoj kravi!

Sluge odleteše i donesoše konopac. Bu-Ali uze bolesnika, položi ga ukraj bašte i čvrsto mu veza noge i ruke. Onda uze nož i poče ga oštriti brusom. Kad ga pred očima bolesnika dobro naoštri, uze bolesnika ispod vrata i upravo kad je trebalo da ga prekolje, pusti nož na zemlju i poče pipati bolesnika po bedrima i plećima. Kad ga dobro opipa, obrati mu se:

— Baš sam želeo da te zakoljem, ali vidim da si veoma mršav i meso ti neće valjati za pirjanje. Zato ću naći deblju kravu i zaklaću je.

Kad to ču, bolesnik poče da moli i plače: — Zakolji mene, molim te!

— Da si deblji — odgovori Bu-Ali — ja bih te odmah zaklao. Ali pošto si mršav, za mene ne vrediš. Samo ako se udebljaš, zaklaću te.

— Dobro, dobro! — reče bolesnik — sigurno ću se udebljati.

— Ne možeš se ti sam udebljati — reče mu Bu-Ali.— Nije to u tvojim rukama. Treba da te hranim travom, a ti da jedeš sve šta ti budem davao. Tek ćeš onda moći da se udebljaš.

— Slažem se, radiću sve što kažeš — odgovori bolesnik.

Bu-Ali mu poče davati da jede lekovite trave i bilje od kojih bolesnik potpuno ozdravi.

BU-ALIJEV SLUH I VID

Priča se da je Bu-Ali imao vrlo osetljiv sluh i oštar vid. Tako, za vreme svog boravka u Isfahanu, Bu-Ali ode jednog dana kod padišaha i požali mu se:

— 0 gospodaru! Kazandžije u gradu Kašanu se dižu vrlo rano i počinju da kuju pre zore. To mi mnogo smeta, pa ne mogu da čitam i šanpem pri kraju noći. Osim toga od njihove lupe dobijam glavobolju.

— Bu-Ali — začudi se padišah — grad Kašan je udaljen odavde oko 120 kilometara. Kako je, onda, moguće da ti čuješ lupu kazandžija sa tolike udaljenosti, pa još da ti ta buka stvara glavobolju i smeta ti da čitaš i pišeš!?

Bu-Ali je i dalje tvrdio da je to tako. Padišah obeća da će izdati ferman da kazandžije u Kašanu kuju samo po danu i da noću ne stvaraju lupu.

Onda posla u Kašan ferman, ali u njemu namerno stavi naredbu da kazandžije sledeće sedmice kuju i lupaju samo noću. Kazandžije poslušaše kako je stajalo u fermanu.

Bu-Ali s vriskom odlete kod padišaha i poče se opet žaliti:

— Ti si obećao da ćeš narediti kazandžijama Kašana da ne lupaju noću, ali oni su ove sedmice lupali po čitavu noć i nisu mi dali da čitam i pišem.

Padišah se mnogo začudi kad se uveri da Bu-Ali govori istinu. Onda sgvarno naredi da kazandžije u Kašanu kuju samo po danu i da noću ne lupaju.

I o vidu Bu-Alija postoje mnoge priče u kojima se ukazuje na njegov izvanredan vid.

Jednog dana dok je bio kod padišaha, padišah uze durbin i poče da osmatra stepu. Bu-Ali ga upita:

— Šta to posmatraš?

— Otprilike na udaljenosti od četiri fersenga(9) ide nekakav konjanik. Želeo bih da znam ko je to — odgovori padišah.

— Pa to je blizu — poče Bu-Ali — i ne treba durbin da se to vidi. Ja ću ti sada reći kako izgleda taj konjanik. To je nekakav mladić, obučen je u odelo sive boje, na licu ima jedan mladež i upravo sada jede nešto slatko.

— Tačno je sve što si rekao, samo odakle znaš da jede nešto slatko kad se ukus određuje jezikom? — upita padišah.

— Znam po tome što mu oko glave obleće nekoliko muha — odgovori Bu-Ali.

Padišah odmah ne poverova. Međutim, kada konjanik stiže, on ga upita n ovaj potvrdi sve ono što je rekao Bu-Ali. Padišah nije mogao da dođe sebi od čuđenja.

Druti put je bio u lovu sa padišahom. U jednom trenutku mu pribe i reče:

— Na daljini od pet fersenga gde nekakav čovek pešice i jede suh hleb.

Padišah upita:

— Odakle znaš da jede baš suh hleb?

— Kad je razlomio komad hleba, video sam da se iz njega poDiglo malo prašine. Po tome znam da jede suh hleb — odgovori Bu-Ali.

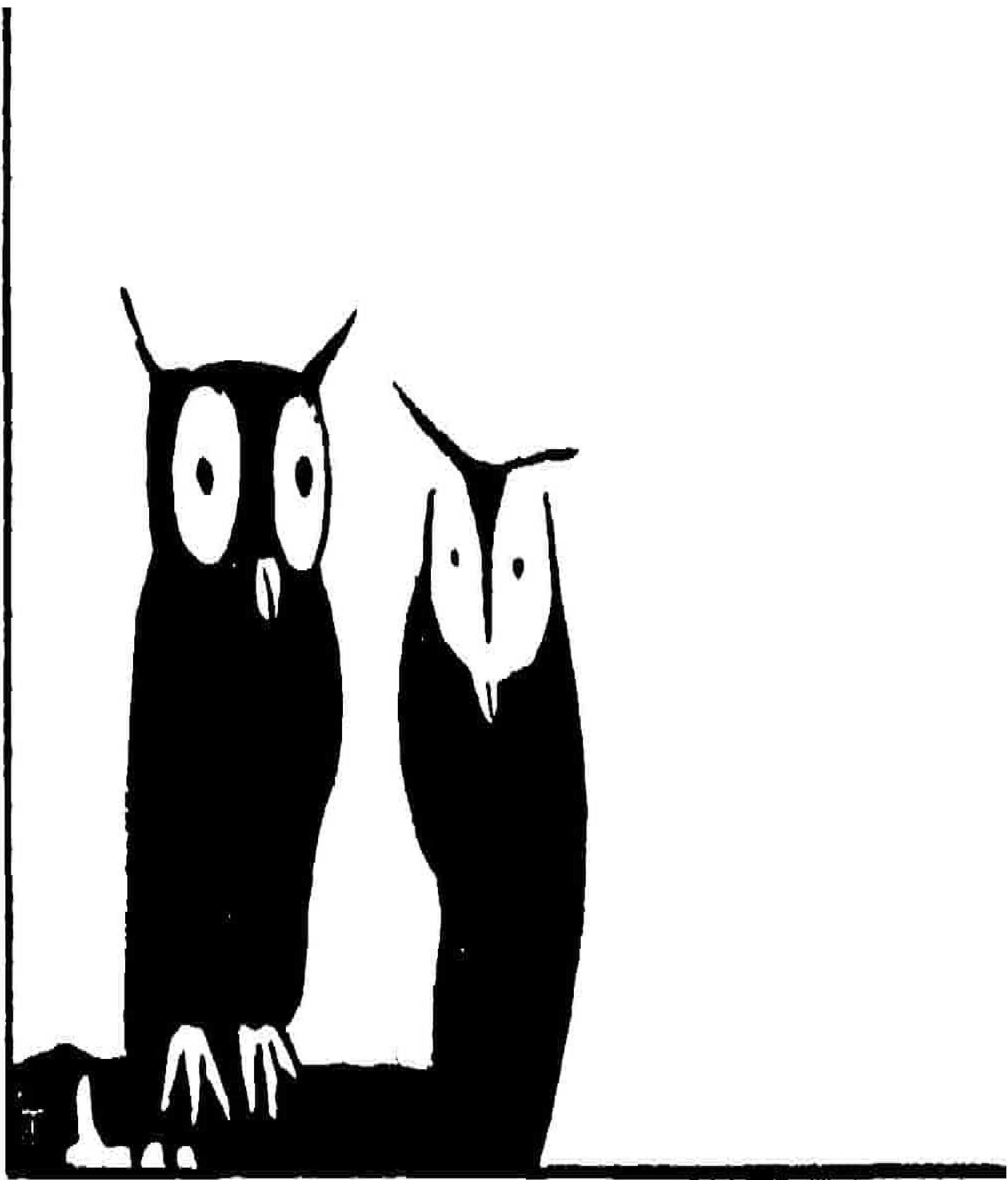
ENUŠIRVAN I SOVE

U početku svoje vladavine zbog mladadačkog neiskustva, slavni iranski vladar Enuširvan Kisra više se bavio lovom i zabavom nego vladarskim poslovima. Jednog dana, dok je s pratnjom išao kroz stepu u potrazi za lovom, primeti gde dva reda sova stoje jedan prema drugom. Povremeno bi se iz oba reda izdvajada po jedna sova i one bi nešto međusobno razgovarade. Enuširvan se začudi takvom prizoru i zainteresova da sazna o čemu se radi. Onda se obrati svom velikom veziru, mudrom Buzurdžimiru i upita ga:

— Ti si savršeni mudrac i upućen si u način života i tajne ponašanja životinja. Da li znaš zašto su se ove sove ovako poređade u dva reda i oko čega se prepiru?

Buzurdžimir se pokloni i odgovori:

Veličanstvo, sluga sam tvoj. Ovo što vidimo jeste svadbeni skup sova. Upravo se prepiru oko nevestinog miraza. Otac mladoženje traži na ime miraza od nevestinog oca četrdeset ruševina. A otac neveste mu odgovara: „Sada ti mogu dati samo četiri ruševine. A kasnije, ako sadašnji vladar nastavi da se ovako zanima samo za lov i zabavu, a zapostavi vladarske poslove i ne pazi na sprovođenje pravde u zemlji, svome zetu ću pokloniti ne samo četrdeset, nego osamdeset ruševina." A to izreče i u stihu:

‚Ako ovaj vladar tako nastavi da vlada, pokloniću svome zetu ruševina sto hiljada." Ove su reči silno delovale na mladog vladara Enuširvana. Odmah se vratio u dvor i potpuno posvetio vladarokim poslovima. U zemlji je uspostavio takvu pravdu da mu je ime ostalo slavno po pravednosti.

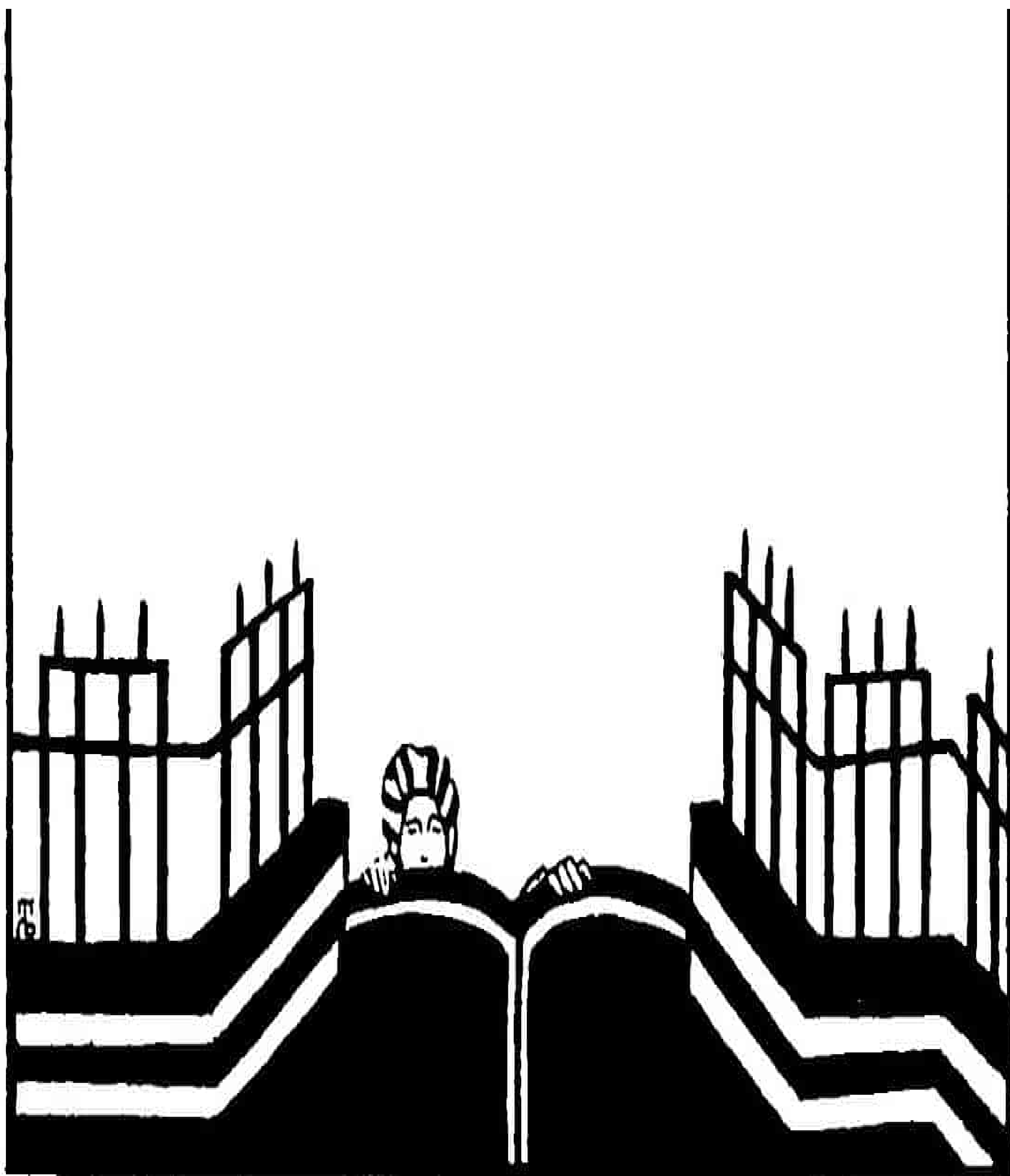
BAŠTOVAN I NESLOŽNI DRUGOVI

Udružila se četiri druga različitih zanimanja i pošli na izlet. To su bili pustinjak, verski pravnik, vojnik i bakalin.

Bez obraćanja vlasniku i bez njegove dozvole oni uđoše u jednu baštu punu svežeg, dozrelog voća. Vlasnik bašte je spavao u jednom uglu. Oni odmah počeše da beru i da se goste slatkim voćem. I ne samo to. Bezobzirno su i bez ikakvog sustezanja i straha lomili grane voćaka. Nedozrele i kisele plodove razbacivali su na sve strane po stazama bašte i preko ograde po ulici.

U međuvremenu se baštovan probudi i imao je šta da vidi. Međutim, pošto nije mogao da se obračuna sa svom četvoricom, malo se zamisli i poče razgovor sa njima:

— Ja sam pustinjakov sledbenik, učenik sam verskog pravnika i podanik carskog vojnika, i ove što oni učine, na mestu je i bez prigovora. Ali kako se taj bezobrazni bakalin usudao da dođe i hara po mojoj bašti!? Ja mu ama baš ništa ne dugujem.

Kada to reče, bez imalo nežnosti uhvati i izmlati bakalina. Bakalinovi drutovi prstom ne mrdnuše, a kamoli da pokušaju da ga zaštite od baštovana. Baštovan onda uze konopac i čvrsto mu veza noge i ruke. Tako vezana tresnu ga u stranu.

Zatim se okrenu vojniku i poče:

— Pustinjak je moj vođa a pravnik moj učitelj. Ali, otkuda ovom bezobraznom vojniku smelost i sloboda da bez moje dozvole bere moje voće!? Što se mene tiče ne dugujem carskoj blagajni ništa, ni koliko jedno zrno, da bi se vojnik na to mogao pozivati.

Kada to reče uze štap i pošteno premlati vojnika, a onda mu veza ruke naopako i tresnu ga pored bakalina. Pustinjak i pravnik i ne mrdnuše.

Baštovan se onda okrenu verskom pravniku i upita ga:

— Po kojem pravnom rešenju si sebi dosudio imovinu drugoga? Pa ti nisi bednik, kao ovaj siromašni pustinjak, pa da polažeš nekakvo pravo na tuđi imetak!

Kada to reče poče da udara pravnika, a onda i njega sveza. Ovaj poče dozivati u pomoć pustinjaka i ubeđivati ga u to da su se od početka složno oduprli, stvar ne bi dotle dogurala. Ali pustinjak u nadi da njega neće dirati, ne priskoči pravniku u pomoć. Baštovan čvrsto veza i pravnika i ostavi ga pored bakalina i vojnika. Onda se okrenu pustinjaku i obrati mu se:

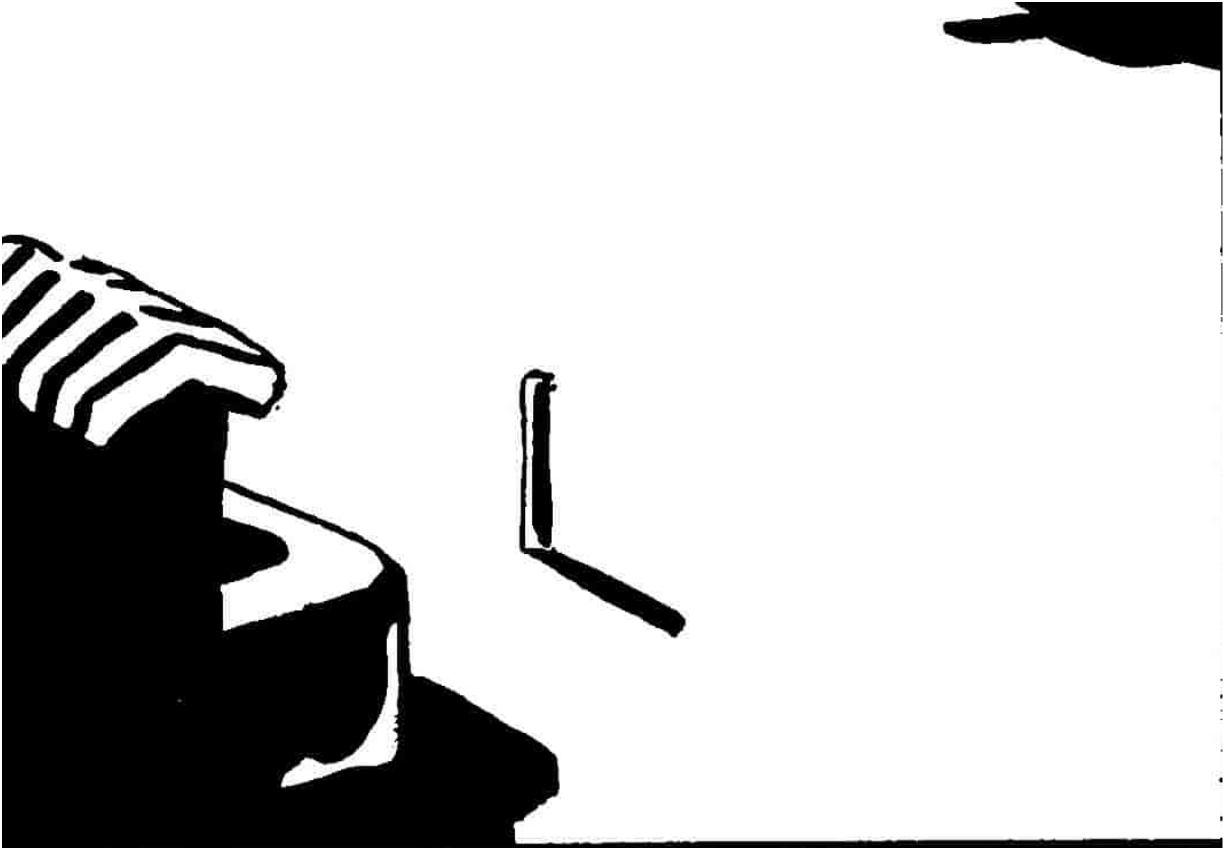
— A sada, pošto sam se obračunao sa ostalima, red je na tebe. Dok ne bude plaćeno sve voće koje ste uništili i pobrali, nijedan se od vas neće spasti.

Jadni pustinjak založi svoj ogrtač i turban i tako se izbavi. I ona trojica nadoknadiše odgovarajuću vrednost da bi se spasli.

DOBRONAMERNI PUTNICI I KOČIĆ

Putovao nekakav konjanik i uz put ožedneo. Tražio je vodu i najzad stiže do jednog bunara. Tu sjaše s konja, napravi od drveta kočić, zabi ga u zemlju i veza konja za njega. Onda uze i napi se vode, ruča i malo se odmori. Pošto je završio s ručkom i odmorio se, opet uzjaha konja i krenu dalje. Onaj drveni kočić ostavi onako zabijen u nameri da, ako još neko poželi da se odmori pored bunara i nagšje vode, ima za šta vezati konja kao što je on vezao svoga. To je smatrao dobrim i korisnim delom.

Nekoliko dana docnije naiće tuda jedan pešak. Bio je silno žedan i kad ugleda bunar, pojuri prema njemu. Iznenada udari nogom u onaj kočić i tresnu na zemlju. Brzo se pridiže i odmah iščupa onaj kočić želeći tako da se više nikome ne desi da tresne kao što je on tresnuo.

Kad je za to čuo jedan starac iz okoline, reče:

— Namera obojice je bila ista i poštena, iako su im dela bila sasvim suprotna.

POGOVOR

Persija ili Iran je domovina Iranaca. Posle doseljenja arijskih naroda i plemena u današnji Iran, Persijom se naziva samo jedna provincija u Iranu koja se prostire na jugu države uz Persijski zaliv. Grci su je nazivali Persis. Naziv dolazi od imena iranskog plemena Parsi, koje se naselilo u tom delu Irana. Zahvaljujući slavnoj iranskoj dinastiji Ahemenida, koja se uzdigla iz provincije Pars, ime Persija se propširilo na čitav skup iranskih teritorija kojima su vladale moćne iranske dinastije iz ove provincije, najpre dinastija Ahemenida, oko 230 godina, počev od popovine šestog veka pre naše ere, i Sasanida, preko 400 godina, od 226. godine do arapske prevlasti u Iranu polovinom sedmog veka. Naziv se zadržao sve do 1935. godine kada je za zvanično ime države uzet naziv Iran kao širi pojam koji obuhvata sve Irance.

Tradicija Irana seže duboko u arijsku prošlost, a prvi izvori datiraju s kraja VII i početka VI veka pre naše ere. Danas vlada mišljenje da je pradomovina Iranaca bila u južnoruskim stepama Srednje Azije. Iz istorije Irana saznajemo da se dolazak arijskih doseljenika na Iransku visoravan odvijao u dva navrata. Prva velika seoba usledila je oko 2000. godine pre naše ere. Zapadni pravac ove seobe vodio je iznad Crnog mora, preko Balkana i završavao se u Maloj Aziji, po grčkim ostrvima, istočnim obalama Sredozemlja i u Egiptu. Istočni pravac, poznat kao indoiranski ogranak ove velike seobe, kretao se u dve grupe prema jugu: jedna grupa doseljenika prošla je između Kaspijskog mora i Kavkaza i spustila se u Mesopotamiju. Ovde su se sa starosedelačkim stanovništvom stopili i izgubili. Druga grupa je prošla istočnom stranom Kaspijskog mora i naselila se delimično u istočnom delu Irana, a većim delom se spustila u Indiju. Od ove

seobe nije ostalo većih posledica i tragova na Iranskoj visoravni. To će se desiti tek posle druge velike seobe kada još brojnije grupe arijskih dosel>enika, oko 1000. godine pre naše ere, budu prolazile istim putevima i naseljavale se, — indijska plemena u Indiji, a iranska na Iranskoj visoravni između Persijskog zaliva na jugu, i Crnog mora, privolških i prialtajskih stepa na severu. U raznim delovima ove široke teritorije naselili su se različiti iranski narodi i plemena: Skiti na severu oko reke Sir Darje, Harezmijci u donjem toku reke Amu Darje, Sogdijci u rejonu Zerefšana, Baktrijci u gornjem toku Amu Darje, Parćani u Horasanu, Medijci u severozapadnom delu današnjeg Irana, Parsi u pokrajini pored Persijskog zaliva.

Jezici ovih naroda bili su međusobno slični. Međutim, već u početku, među njima su nastale razlike u kulturnom pogledu. Tako su severni Iranci, Skiti, živeli nomadskim, skitačkim životom. Grci, koji su se sukobljavali sa skitskim grupama u crnomorskom primorju, sačuvali su samo neke delove epskog predanja Skita i neke podatke o njihovim verovanjima.

Zapadni Iranci, Medijci i Persijanci, prešli su na sedelački način života i u dodiru sa starim civilizovanim narodima Mesopotamije počeli su se baviti zemljoradnjom. Zato se uticaj mesopotamske civilizacije primetno oseća u spomenicima kulture ovih naroda.

Istočni Iranci, Harezmijci i Sogdijci, takođe su se počeli baviti zeml>oradnjom, ali u prvo vreme nisu ostvarili dodire sa narodima starih civilizacija kao zapadni Iranci. Zato je ovde bolje sačuvana iranska epska tradicija.

Za vreme seobe i dolaska u novu domovinu iranski narodi su se sukobljavali i vodili teške i duge ratove sa zatečenim starosedelačkim stanovništvom. To je u sećanju Iranaca ostavilo gorke uspomene i dovelo do toga da starosedeoce nazovu divovima. 0 tome iranski naučnik Zebihulah Safa piše; „Planinski masivi Elbrusa i njegove guste šume sa drugim mnogobrojnim preprekama, zatim divlje i krvoločne zveri prikaspijskih planina i šuma predstavljali su nepremostive brane za arijske doseljenike, a povrh svih ovih neprilika očekivali su ih sukobi i borbe sa snažnim i hrabrim starosedeocima ovih krajeva. Iz uspomena na ove prepreke i

teškoće nastale su divne legende o sedam Rustemovih podviga, kao i motivi žestokih borbi Keršasta, Sama, Kavusa i Rustema sa mazecderanskim divovima.10

Uspomene na to prvo vreme života Iranaca u novoj domovini — u periodu pretklasnog društva i prvobitne rodovske zajednice — sačuvane su u narodnim predanjima, između ostalog i u persijskim bajkama.

Pošto su se održali u novoj domovini, doseljeiici u Iranu počinju osnivati svoje šire, državne zajednice, u čemu prvi uspevaju Medijci u zapadnom Iranu. Oni će oko 700. godine pre naše ere osnovati svoju državu Mediju i pružati snažan otpor asirskim vladarima, posebno Saronu, da bi ubrzo ojačali i, 612. godine pre naše ere razorili asirsku prestonicu Ninivu, kada zauvek nestaje asirsko carstvo.

Ipak iranska država Medijaca nije pronela slavu Iranaca u svetu. Uspon i slava iranske imperije i iranske civilizacije počinju za vreme dinastije Ahsmenida (558—330. godine pre naše ere). Sedmi vladar ove dinastije, a treći po imenu Kir, prvi je ostvario nacionalno jedinstvo svih Iranaca i daleko proširio granice svoga carstva: na istoku do Inda, Pendžaba i Pamira i na zapadu do Grčke, Makedonije i Kartagine. Za sve narode u svom carstvu Kir je ustanovio slobodu jezika, slobodu vere i slobodu zanimanja.

Zahvaljujući uspostavljanju iranske imperije Ahemenida, mnogi dotadanji nehumani i varvarski običaji starog sveta kao što su razaranja gradova, masovna ubistva stanovništva, rušenje hramova, nametanje vere pobednika pobećenim, žrtvovanje dece božanstvima i sl., nestali su. Prvi put u istoriji čovečanstva osnovano je carstvo sa srećenim zakonima koji su jednako važili u svim provincijama carstva. Iranci ahemenidske epohe bili su snažna rasa ratara koji su vodili zdrav život, bili hrabri i častoljubivi. Život im je bio jednostavan i viteški. Stvorili su svetsko carstvo i razvili svetsku civilizaciju u kojoj su učestvovali svi ljudski talenti i korišćena dostignuća skoro svih naroda antičkog sveta. Njihova imperija sa svojom organizacijom i administracijom, u kojoj su primenjivani visokomoralni principi i tolerancija prema svim verama i kultovima u svim provincijama, i

podelom na relativno samostalne satrapije, bila je model državne organizacije za antički svet.

Iranci usponskog perioda ahemenidske epohe bili su mazdaističke vere. Verovali su u mnoštvo bogova, dobrih i zlih. Kako se u društvu izdvaja jedan vladar i u veri se javlja jedan vrhovni bog. U mazdaizmu to postaje Ahuramazda. Zaratustra je sproveo određene reforme u prvobitnim verovanjima Iranaca i dao novi verski sistem, zoroastrizam, po kome se iznad mnoštva cobrih i zlih bogova uvdiže vrhovni bog Ahuramazda. U kasnijem zervanizmu, čije se učenje odvaja od mazdaizma, Ahuramazda je antipod svome bratu Ahrimenu koji upravlja zlim silama, a sinovi su Zervana — bezgraničnog vremena. V zoroastrizmu, pak, Ahrimen upravlja zlim silama, a njegov antipod nije Ahuramazda, nego Sipenta Mainju koji upravlja dobrim silama. Između njih je večna borba. Pobeda je čas na jednoj, čas na drugoj strani.

Pojedinosti verskih Zaratustrinih učenja sačuvane su u Avesti, svetoj knjizi Zaratustre, u koju je on uneo mnoštvo drevnih legendi, religioznih mitova i delova epske predaje koje je delimično menjao i podešavao prema svojim verskim učenjima. Posle njega to su činili zoroastrovski sveštenici magi i mubedi. Iako su oni, u svom kompilatorskom radu, bezobzirno prerađivali prastara narodna predanja u svoje religiozne svrhe, ipak su u avestinskim tekstovima sačuvani mnogi mitovi i poJedinosti iz drevne arijske predaje, koji odaju povezanost iranskog narodnog predanja sa zajedničkim arijskim, a posebno tesnu vezu sa indijskim predanjem u Vedama.

Aleksandrovim osvajanjem ove oblasti (331. godine pre naše ere) izvršena je delimična helenizacija Irana, čime je učinjen veliki doprinos svetskoj civilizaciji. Aleksandar Veliki bio je oduševljen iranskom civilizacijom. Smatrao je da helenizam i iranizam ne moraju biti nepomirljivi neprijatelji, pa je nastojao da sintezom iranske i grčke civilizacije stvori jednu novu civilizaciju. Iranski naučnik kasnije islamske epohe, Ebu Rejhan Biruni, piše da je Aleksandar Veliki naredio da se prevedu na grčkn jezik sve knjige koje su nađene u Iranu i Mesopotamiji, a da se zatim originali spale.

Posle Aleksandra i njegovih nasledaika Iranskom visijom je zavladala iranska dinastija Parćana ili Aršakida (247. godine pre

naše ere) i vladala preko četiri i po veka. Njihovo doba je period asimilacije helenizma u Iranu. Helenističkn uticaji posredstvom Parćana nastavili su svoj prodor prema visoravnima Centralne Azije.

Naslednici Parćana, Sasanidi (226—652), usvojiln su i obnovili tradicije Ahemenida, koje su posle pet vekova bile još uvek žive i sveže. Iranska kultura i umetnost ponovo dostiže veliki uspon. Premda su Sasanidi nastojali da se oslobode grčkih uticaja, ipak se strani uticaji još uvek osećaju, ali su na poseban način asimilirani i teško uočljivi. U doba Sasanida poklanja se mnogo pažnje muzici. Mnoge pesme koje se danas pevaju u Iranu kao narodne, nasgale su u doba Sasanida.

Službeni jezik Sasanida bio je pahlevi dok su se Parćani služili grčkim jezikom i pismom. Zahvaljuj'ući nastojanjima Sasanida prevođene su na pahlevi jezik mnoge knjige sa raznih Jezika, sanskrita, grčkog, latinskog, aramejskog i sirijskog. Sasanidski vladari bili su poznati kao ljubitelji nauke i zaštitnici naučnika. Kada je Justinijan zatvorio čuvene antičke škole u Grčkoj, grčki naučnici i filozofi, neoplatoničari, sklonili su se u Iran gde ih je toplo prihvatio tadašnji sasanidski vladar Husrev I Enuširvan. Sasanidski vladar Artakserks I, da bi sakupio knjige iz Indije, Vizantije i Mesopotamije, slao je u te krajeve svoJe naučnike da prepišu sve što nađu i mogu da pročitaJu i to donesu u Iran. Čuvena je sasanidska biblioteka u univerzitetskom centru Gondišapuru od 260 prostorija koje su bile ispunjene knjigama na raznim Jezicima. Poznati iranista Edvard Braun piše da tako veliku biblioteku nije zapamtila istorija svetske civilizacije.

Događaj sa najvećim posledicama u kulturnoj kao i u opštoj' istoriJN Iranaca bilo je arapsko osvaj'anje

Irana u VII veku. Iranci su primili od Arapa veru, pismo, pa su i svoja naučna dela pisali na arapskom jeziku. Međutim, Iranci su sačuvali svoj osobeni duh. Oni su, iako vojnički pobeđeni, svojom civilizacijom uticali na osvajača. Mnoge knjige, prevedene na pahlevi Jezik u doba Sasanida, zatekli su u Iranu Arapi i preveli na svoj jezik. Zahvaljujući tome i posredstvom Arapa obrisi iranske civilizacije i mnoga znanja i dostignuća drevnih naroda imala su uticaja i bila

oponašana kod mnogih naroda, na istoku do Kine, a na zapadu do Atlantika.

Na bogatim kulturnim nasleđima minulih epoha u Iranu se posle islamizacije razvijaju mnoge nauke i bogata književnost na persijskom jeziku, posebno bogata poezija. Iranci su arapskoislamskoj civilizaciji dali najbolje filologe, najslobodoumnije tumače verskih dogmi, najdubokoumnije filozofe i uopšte nosioce kulturnih kretanja.

Posle mongolskih osvajanja i razaranja i posle smene raznih stranih dinastija na vlasti u Iranu, početkom XVI veka vlast u zemlji preuzima nacionalna dinastija Safarida. Ona Je za državnu religiju uzela šiizam koji je odranije ispovedala većina iranskog stanovništva i tako je ostvareno nacionalno jedinstvo u zemlji.

Posle Safarida na vlasti su se smenjivale manje uspešne iranske dinastije Efšarija, Zendija i Kadžarija, da bi 1925. godine došla na vlast današnja, Pahlevi dinastija.

V toku svoJ'e duge istoriJ'e Iran je pretrpeo nekoliko velikih vojničkih poraza i razaranja: od Aleksandra Makedonskog, od Arapa, od DžingisKana, od Hulagua i Timura. Bilo koji od ovih naleta na Iran, sam po sebi, bio bi dovoljan da potpuno uništi jedan narod a njegovu civilizaciju zaustavi u razvoju. Međutim, Iranci su, zahvaljujući svojoj kulturnoj premoći nad strancima koji su ih pokoravali, uvek uspevali da sačuvaju svoJ*a nacionalna obeležja i svoj' duh. Iranska kultura i bogato naeleđe nije bilo nešto što se moglo lako uništiti i iskoreniti. I u slučaju Irana dešavalo se da su osvajači bili oduševljeni civilizacijom pobeđenih, što može da potvrdi Marksovu postavku ‚da su varvaripobednici bivali pobeđeni všpom civilizacijom naroda koje su pobedili".

Davni preci Iranaca, u nemogućnosti da na prvi iačin objasme i spoznaju prirodne pojave, zamišljali su da iza pojedinih pojava stoje određene sile, dobre i zle, kao što su i poJave, i njima upravljaju. Oni su ih zamišljali u različitom obličju ljudskom ili životinjskom. Na taj način oni počinju da zamišljene sile koje upravljaju ovim pojavama, postavljaju jedne protiv drugih, u stanje stalnih borbi. Bez sumnje, ove prve predstave o prirodnim pojavama odrazile su se u bajkama i uopšte u tradiciji Iranaca.

Iranske bajke i legende, posle islamizacije, doživl>avaju nove obrade i dobijaju svoj novi oblik i novo ruho. Sa manjim ili većim intervencijama pripovedača, sačuvane su u tom novom ruhu i takve su dospele do naših dana. To su sada bajke i legende islamizovanog arijskog naroda u kojima se naziru društveni i porodični odnosi, karakteristični za islamsko društvo. Mitološke priče iz Aveste, koje su konačni stupanj svog razvitka dostigle za vladavine Sasanida, kao i drugi iranski mitovi i legende iz sasanidskog doba, poetski su uobličene i sačuvane u velikom iranskom epskom spevu od 60.000 distihova Šahnami (Knjiga o kraljevima) koji je spevao pesnik Firdusi (934— —1020). Šahnamu, kao vernu obradu velikog dela svojih predanja, prihvataju svi Iranci bilo koje veroispovesti, kao i današnji Parsi u Indiji.

^spostavljanjem velikih imperija Iranci su obogatili svoju civilizaciju kulturnim tekovinama značajnih drevnih civilizacija iz Mesopotamije, drevnog Egipta, Male Azije, stare Grčke i istočnog Sredozemlja, a u kasnijem istorijskom redosledu, preko ostvarenih dodira, preuzimali su kulturne tekovine iz helenizma, starog Rima, VizantiJe, iz sveta islamskih i neislamskih Semita, turanske oblasti, Indije i Kine. Zahvaljujući tome, kao i bogatom indoiranskom nasleđu donesenom iz zajedničke arijske pradomovine, Iranci su stekli vrlo bogatu riznicu mitova, mitoloških bajki i legendi. Čuvena zbirka arapskih priča „Hil>adu i jedna noć" neposredni je prevod iranske zbirke priča Hezar efsane, KOJL JE NASTALA U DOBA SASANIDA I KOJA JE U NARODU BILA POZNATA KAO Hiljadu noći ili Hiljadu i]vdna noć. Naučnici pretpostavljaju da vodi poreklo iz indijskih izvora. Međutim, treba se setiti i hetitskog mitološkog spleta Hiljadu bogova i boginja, koji još nije dovoljno razjašnjen. Bez sumnje da se iranska tradicija mogla oslanjati i na ovaj splet mitova i legendi.

Današnji Iranci su ponosni na svoju tradiciju i vole svoje narodno stvaralaštvo. Ako se nađete u Iranu i ako vam se ukaže prilika da razgovarate na persijskom jeziku sa bilo kojim Irancem, svakako ćete primetiti da je govor vašeg sagovornika vrlo živopisan i preplavljen raznim poslovicama, izrekama, divnim poređenjima, šalama i anegdotama. Zajedno sa drugim vidovima narodnog stvaralaštva u Iranu su neobično mnogo omiljene narodne bajke i legende.

Početkom ovog veka, dok u Teheranu još nije bilo velikih restorana i noćnih klubova, ljudi su se okupljali po mnogobrojnim kafanama i čajdžinicama gde bi za vreme dugih zimskih noći nepismeni posetioci satima slušali deklamatore i pripovedače koji bi govorili o čudesnim pohodima i podvizima legendarnih iranskih junaka. Toliko bi se unosili u priču da bi sami preživljavali doživljaje i nesreće svojih junaka. Tako bi noć neprimetno prolazila, a kraj priče ne bi dočekali. I danas u starom delu Teherana i manjim gradovima postoje čajdžinice u kojima deklamatori neguju staru tradiciju. Posebno su popularne narodne priče i legende spevane i sačuvane u Firdusijevoj Šahnami. Firdusijevi stihovi duboko su zašli u sve slojeve iranskog društva i čvrsto srasli sa dušom Iranaca. Firdusi i od Saadija i od Hafiza ima više bliskosti sa dušom Iranaca; u svakom kutku ove zemlje čućete njegov ljudski i junački zov. Od pozlaćenih dvorova do koliba seljaka koji krče trnje, od šumovitih planina do pustih visoravni, od ulica po gradovima do nastambi isposnika po pustinjama, od trpeza okorelih pijanica do pobožnih sedeljki staraca, svugde ćete čuti Firdusijeve stihove.... Oni koji su do pre petnaestak godina, na svojim putovanjima kroz Iran, doživljali napade drumskih razbojnika slušali su ove krvoločne i bezobzirne neljude kako recituju Firdusijeve stihove... Kad zidari, tesari, nadničari, obućari, krparoši i usputni prosjaci, zaradivši svoju koru hleba daleko od porodica, sednu uveče da se, sećajući se svoje žene i dece, odmore, dolazio bi im pevač Šahname i pevao o drživljaJima Menižе i Bižena i Sudabe i Sijavuša.

Velika popularnost iranskih legendi i bajki u narodu objašnjava se okolnošću što su u njima našle odraza razne strane života naroda, njegove nade i očekivanja, stremljenja ka boljem životu. Ono što čovek ne može da učini u realnom životu, to može u bajkama. Bajke su medijum u kome se reflektuju nastojanja i želje Iranaca iz vremena u kome su nastajale i dobijale svoj konačni oblik.

V iranskim bajkama se štite i podržavaju ispravni postupci vrednih, mudrih i čestitih junaka, a izvrgavaju ruglu podli i nepravedni (Šah i vezir), osuđuju i ismevaJu nepažljivi i nezahvalni sinovi (Božija kazna i Muhamedovo prokletstvo), kažnjavaju pohlepni i grabežljivi seoski knezovi (Uporna vrana), uznosi i nagrađuje strpljivost, a osuđuje brzopletost i nepromišljenosg (Srepa i Zumurud šah), hvali

mudrost i dovitljivost (Dugovrata tetica) (Ćelavi Hasan). Posebno se nagrađuje plemenitost i osećajnosg prema životinjama (Piljar, Muti i Muta).

I u iranskim bajkama vidimo sliku celog sistema ljudskih odnosa i ljudskog ponašanja u raznim životnim okolnostima. Muškarac je u povlašćenom položaju, neprikosnoveni gospodar u porodici, sa svim pravima i ovlašćenjima koja mu je osiguralo islamizirano iransko društvo. Žena se, iako u društvu u podređenom položaju, odlikuje visokim i plemenitim osobinama. Ona je mudra, hrabra i snalažljiva (Šah i čobanova kći), lukava i prepredena i umno jača od čoveka, koga zna vrlo originalno da namagarči (Tri prepredene žene), ali ponekad i nerazumno tvrdoglava (Snaha i svekrva), licemerna (Riba koja se smeje) i naivna (Dugovrata tetica). Jednom rečju, žena je prikazana sa svim dobrim i lošim osobinama.

V bajkama o životinjama lav je prikazan kao car među njima, snažan, ali ponekad naivan (Lavolovac). Vuk je pohlepan i proždrljiv, zato strada (Graščić), lisica je lukava i oprezna, ali se pameću i dovitljivošću iznad svih uzdiže dugouhi kummagarac, koji nikada ne strada (Lavolovac).

Posebno mesto u iranskim bajkama zauzima grupa bajkilegendi o čuvenom iranskom filozofu i lekaru Ebu Ali Sinau, u Evropi poznatom pod imenom Avicena. V bajkama, od kojih su u ovom izboru prevedene samo neke, Ebu Ali Sina (Bu-Ali) prikazan je kao radoznali mladić, željan znanja. Neobično je snalažljiv i domišljat. On uspeva da prevari čak i samog đavola i da pronikne u tajne nauke. On je mudri lekar i savršeni psiholog (Bu-Ali i bolesnik, Ludilo).

Osnovni motiv u iranskim bajkama je borba između dobra i zla, koja se zasniva na dualizmu starih iranskih verovanja o dobrom i zlom božanstvu. Međutim, pošto je optimizam jedna od glavnih karakteristika iranskih bajki, dobro uvek pobeđuje i uvek biva nagrađeno. Zlikovac može da trijumfuje, ali ne zauvek. Mnogobrojne zapreke koje stoje na putu dobrih junaka u bajkama, uvek bivaju savladane i na kraju krajeva pobeđuje pravda i istina, a zlikovac biva zasluženo kažnjen. To je vaspitna strana bajki, i ne samo iranskih.

Fantastika ispunjava većinu iranskih bajki. Čovek u bajkama na fantastičan način i fantastičnim predmetima postiže ono što ne može

običnim i gvemu dostupnim sredstvima. U želji da vidi ono što ne može videti običnim okom, izmislio je „knjigu ogledalo sveta" i ogledalo u kome se vidi sve što se zaželi (Muti i Muta). U želji da leti po vazduhu izmislio je leteći tepih (Muti i Muta) i u vekovnoJ želji da otrgne od smrti bliske i voljene, izmislio je čarobnu čašu kojom može da cživi mrtvaca (Muti i Muta). Nemoćan pred nekim teškoćama u životu, čovek u bajkama prenosi nadu u njihovo razrešenje na potomke koji brzo rastu i čine čuda (Riba koja se smeje).

U bajkama se često susreću slični motivi, npr. epizoda s pretvaranjem junaka u različite životinje, u ovna, kamilu, konja, psa, gazelu, pticu. Zanimljiv je i motiv o izboru novog vladara na taj način što se pušta orao ili soko i na čiju glavu ili rame on sleti, toga proglašavaju za naslednika umrlog vladara koji nije imao potomaka. (Sreća i Zumurud šah). Takav motiv se susreće i u našim pričama.

U iranskim bajkama defiluju šahovi, kraljevići, princeze, veziri, bogata vlastela i siromašni puk. Ideal i cilj Junaka u mnogim bajkama često je približiti se dvoru i šahu, a u srećnijim slučajevima oženiti se njegovom kćeri (Knjiga ogledalo sveta) ili se udati za šaha ili šahova sina 1Šah i čobanova kći), što se postiže ispunjavanjem postavljenih uslova, koje junaci uvek ispunjavaju. Tako je narodni pripovedač, makar i putem ispunjavanja teških uslova, premošćivao jaz između svojih junaka — ljudi iz naroda — i šahova dvora, i vrlo često u bajkama uspostavljao rodbinske veze sa šahovom porodicom.

Lako se primeđuje da su sižei nekih iranskih bajki slični i bliski sižeima i bajkama drugih naroda. Graščić nas podseća na naše Biberče, a poslednji deo bajke Ludaci na našu priču Ero s onoga svijeta.

Uprkos velike ljubavi Iranadža prema svojim bajkama, njihovo sabiranje i publikovanje u Iranu počelo je relativno kasno. Tek krajem prošlog veka počinju se zapisivati, ali u vrlo malom broju. Tridesetih godina ovog veka, s razvojem nove iranske umetničke književnosti, raste i interes za sabiranje i publikovanje usmenog stvaralaštva.

Velika zasluga za izučavanje i prikupljanje iranskog folklora pripada poznatom iranskom piscu, novelisti Sadiku Hidajetu. On je s velikom ljubavlju sakupljao narodne bajke koje je štampao u

Teheranu u muzičkom časopisu mecelei musiki, između tridesetih i četrdesetih godina.

Književni časopis Sohan (Reč) objavio je 1945. godine uputsgva Sadika Hidajeta kako treba birati i zapisivati narodne bajke, pesme, poslovice i izreke i zamolio čitaoce da mu šalju u redakciju sakupljeni materijal. Toj akciji se ubrzo pridružuju i drugi časopisi u Iranu (Pejami, nov, Roušenfikr).

Za iranske bajke veoma je značajan sakupljački rad Fazlulaha Muhtedija Subhija između 1945. i 1954. godine. On je 1945. godine izdao prvu, a 1947, drugu zbirku bajki (Efsaneha). Godine 1948. izdao je zbirku narodnih priča (Dastanhaji milep). Godine 1949. izlazi mu prvi deo, a 1952. drugi deo starih bajki (Efsanehaji kuhen). Godine 1954. izdao je zbirku bajki o Ebu Ali Sinau pod naslovom Efsanehaji Bu-Ali Sina. Poslednjih godina prikupl>anju narodnog usmenog blaga posvetio se EBi1■OazGt Epse\p i do 1974. godine izdao je dva dela iranskih priča (OGzzaIajG Ggat), u kojima se javljaju i neke koje su već objavljene u Subhijevim zbirkama, istina u drugim verzijama.

Ovaj izbor i prevod napravljen je s persijskog jezika i to iz zbirki Subhija i Endževija i Persijske hrestomatije11 (Lalezari farsi), objavljene u Sarajevu 1953. godine kao priručni tekst za studente orijentalistike.

Pri prevođenju učinjen je pokušaj da se sačuva što više jezičkostilskih izražaJnih sredstava persijskog jezika u narodnim bajkama, a gde to nije bilo moguće napravljen Je filološki prevod teksta. Jezik iranskih bajki često je vrlo poetičan i preplavljen izrekama i aforizmima. A poznato je ,da i najtačniji prevod poetskog teksta reprodukuje samo onaj deo strukture sadržaja koji je zajednički i poetskom i nepoetskom govoru", pa ukoliko je jezik bio poetičniji, utoliko je bio teži za prevod potpune strukture sadržaja. Koliko se uspelo u prevodu, prosudiće sami čitaoci.

Bećir Džaka

1 muti u persijskom jeziku znači onaj koji se pokorava, a muta onaj kome se pokorava (prim. prev.)

2 rijal-novčana jedinica u Persijn (prim. prev.)

3 Sulejman, misli se na judejskog cara Solomona, kojeg smatraju pokroviteljem čarobnjaka (prim. prev.)

4 Men je persijska mera za težinu i ima različitu vrednost u različitim iranskim gradovima. U gradu Tebrizu iznosi 2,944 k§. Šahov men je dvostruko teži, 5,888 ku.

5 beng je vrsta opojne droge; dobija se iz indijsks konoplje kao i hašiš (prim. prev.)

6 Džubare je veoma stara jevrejska četvrt u Isfahanu, koja je postala poslovična po lošoj vodi i lošem vazduhu gde se zbog toga mnogo umiralo (prim. prev.)

7 sir je stara iranska mera za težinu, teži 74,24 grama (prim. prev.)

8 čuvalduz — velnka i jaka igla za šivenje vređa n samara (prim. prev.)

9 ferseng ili ferseh je stara iranska mera za puteve, iznosi 6 kt (prim. prev.)